

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TRANSFER FİYATLANDIRMASINDA
İLİŞKİLİ KİŞİ**

ZİNNUR BÖBEK

2501130696

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. S. ATEŞ OKTAR

İSTANBUL-2016

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ZINNUR BÖBEK Numarası : 2501130696
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : MALIYE Danışmanı : PROF. DR. SALİM ATEŞ OKTAR
Tez Savunma Tarihi : 26.12.2016 Saati : 13.00
Tez Başlığı : TRANSFER FİYATLANDIRMASINDA İLİŞKİLİ KİŞİ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. SALİM ATEŞ OKTAR		Kabul
2- PROF. DR. NAZAN SUSAM		Kabul
3- YRD. DOÇ. DR. EZHAN DOĞRUSÖZ		Kabul
4- YRD. DOÇ. DR. ZAFER ERTUNÇ ŞİRİN		Kabul
5- YRD. DOÇ. DR. YASEMİN TAŞKIN		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. NAGİHAN OKTAYER		
2- PROF. DR. MUSTAFA ERDOĞDU		

ÖZ

TRANSFER FİYATLANDIRMASINDA İLİŞKİLİ KİŞİ

ZİNNUR BÖBEK

Dünya ticaret hacmindeki büyüme sayesinde daha geniş alanlara yayılan sermaye, küreselleşme ile birlikte çok uluslu şirketlerin ekonomide daha etkin rol almasına sebep olmuştur. Birden fazla ülkenin vergi kanunlarına tabi olan bu şirketler, çeşitli yollarla kâr aktarımı suretiyle matrahlarını aşındırma eğilimine girmişlerdir. Bu yollardan biri olan transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı olgusu tez çalışmasının temelini oluşturmaktadır. Özellikle son yıllarda OECD (Organisation For Economic Co-Operation And Development) desteği ile birlikte birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de transfer fiyatlandırması alanında çalışmalar artmıştır. Bu kapsamda, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı" başlığını taşıyan 13.maddesi başta olmak üzere çeşitli düzenlemeler aracılığıyla kanunda ilişkili sayılan kişilerle, emsallere uygunluk ilkesine aykırı tutarlar üzerinden yapılan işlemler sonucu vergi gelirlerinde ortaya çıkacak olası kaybın önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Gerek ilişkili kişi sınırı, gerekse ilişkili kişi işlemlerinde kullanılacak fiyatların ne olması gerektiği kanunlar tarafından açıklanmış ve mükelleflerin bu konuda bilinçlenmesi sağlanmıştır.

Bu çalışmada, transfer fiyatlandırması uygulamaları bakımından ilişkili kişi olgusu, tüm boyutlarıyla incelenmiş ve yapılan işlemler örnekler üzerinden açıklanmıştır. Ayrıca ülkemizdeki mevcut düzenlemelerin uluslararası alanda dayandığı temellere değinilerek geçtiğimiz aylarda yürürlüğe giren 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un ilişkili kişi sınırına olan etkisi açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: transfer fiyatlandırması, ilişkili kişi, örtülü kazanç dağıtımı, emsallere uygunluk ilkesi, kâr aktarımı, matrah aşındırma.

ABSTRACT
RELATED PARTY IN TRANSFER PRICING

ZINNUR BÖBEK

Accumulation of capital, which has spread to wider regions due to the growth in world trade volume, has resulted in more active roles played by international companies in the economy together with globalization. These companies, which are subject to tax laws in more than one countries, tend to erode their tax bases by means of profit shifting through various ways. This study is based upon one of these ways, distribution of disguised profit through transfer pricing. Studies on transfer pricing become prevalent also in Turkey, as it has in other countries, especially with the recent support of OECD (Organisation for Economic Co-Operation and Development). Within this context, it is intended to prevent the possible erosion that will arise in tax incomes due to performing the transactions with related parties against arm's length principle through various arrangements, especially with article 13 of Corporate Tax Law No. 5520, describing "Disguised Profit Distribution via Transfer Pricing". In addition to the limitation of related party, prices that should be used in related party transactions are defined in detail by the laws and it is aimed to raise awareness of tax payers.

In this study, related party concept within the context of transfer pricing has been analysed thoroughly and the transactions were explained by examples. Moreover, the international bases of the current regulations in our country were explained and the effect of recently issued Law No. 6728 describing Amendment of Certain Laws for the Improvement of the Investment Landscape on the limitation of related party has been discussed.

Keywords: transfer pricing, related party, distribution of disguised profit, arm's length principle, profit shifting, tax base erosion.

ÖNSÖZ

Tez çalışmasında, transfer fiyatlandırması kavramının ilişkili kişiler arasında gerçekleştirilen işlemler açısından önemine değinilerek, 09.08.2016 tarihli ve 6728 sayılı “Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” kapsamında ilişkili kişi kavramındaki meydana gelen değişimler açıklanmıştır.

Transfer fiyatlandırmasında ilişkili kişileri hem teori hem de uygulama açısından incelediğim bu süre zarfında tüm yardımlarından dolayı İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Bölümü ve aynı zamanda Mali Hukuk Anabilim Dalı Başkanı olan danışman hocam Sayın Prof. Dr. S. Ateş OKTAR’a sonsuz sevgi ve şükranlarımı sunarım.

Çalışmama başladığım andan itibaren desteklerini benden esirgemeyen değerli hocam Yard. Doç. Dr. Yasemin TAŞKIN başta olmak üzere sevgili meslektaşlarım Araş. Gör. Emre GÖKÇAY’a ve Araş. Gör. İmren PEKER KILIÇER’e ayrıca Borusan EnBW’de geçirdiğim bir yıllık süre boyunca transfer fiyatlandırması raporlarının uygulama kısmında bulunmama izin veren ve öğrenme aşamamı sabırla yöneten Duygu VATANSEVER’e ve Alev CAN’a, mevzuat tarafı için bolca yardım aldığım sevgili babama ve son olarak manevi desteklerinden dolayı aileme, Büşra AĞAN’a ve Murat TUNÇ’a sonsuz teşekkürler.

Zinnur BÖBEK

İstanbul-2016

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TRANSFER FİYATLANDIRMASI KAVRAMI

1.1. Transfer Fiyatlandırması ve İlişkili Kavramlar	3
1.1.1. Transfer Fiyatlandırmasının Tanımı ve İşleyişi.....	3
1.1.2. Transfer Fiyatlandırmasının Amacı.....	6
1.1.2.1. Vergisel Amaçlar.....	7
1.1.2.2. Uluslararası Amaçlar.....	11
1.1.2.3. Yönetimsel Amaçlar.....	12
1.1.3. Transfer Fiyatlandırmasının Çıkış Noktası.....	13
1.1.4. Transfer Fiyatlandırması ve Örtülü Kazanç İlişkisi	14
1.1.5. Transfer Fiyatlandırmasının Unsurları	16
1.1.5.1. Objektif Unsur.....	16
1.1.5.2. Subjektif Unsur	17
1.2. Türk Vergi Sisteminde Transfer Fiyatlandırması.....	18
1.2.1. Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Transfer Fiyatlandırması	18
1.2.2. Gelir Vergisi Kanunu'nda Transfer Fiyatlandırması.....	20
1.2.3. Sermaye Piyasası Kanunu'nda Transfer Fiyatlandırması.....	22

1.2.4.	Gümrük Kanunu'nda Transfer Fiyatlandırması	23
1.3.	OECD Düzenlemelerinde Transfer Fiyatlandırması ve BEPS Kararları...	24
1.3.1.	OECD Düzenlemelerinde Transfer Fiyatlandırması	25
1.3.2.	Transfer Fiyatlandırmasında BEPS Kararları.....	27
1.4.	Yabancı Ülke Düzenlemelerinde Transfer Fiyatlandırması.....	30
1.4.1.	Amerika Birleşik Devletlerinde Transfer Fiyatlandırması	31
1.4.2.	Avrupa Birliği Ülkelerinde Transfer Fiyatlandırması	33
1.4.3.	Rusya'da Transfer Fiyatlandırması	35
1.4.4.	Japonya'da Transfer Fiyatlandırması	36

İKİNCİ BÖLÜM

TRANSFER FİYATLANDIRMASINDA İLİŞKİLİ KİŞİ

2.1.	Türk Vergi Sisteminde İlişkili Kişi Kavramı.....	37
2.1.1.	Kurumlar Vergisinde Transfer Fiyatlandırması ve İlişkili Kişi.....	40
2.1.1.1.	Kurumların Kendi Ortakları	50
2.1.1.2.	Kurumların veya Ortaklarının İlgili Bulunduğu Gerçek Kişi veya Kurumlar.....	51
2.1.1.2.1.	Kurumların İlgili Bulunduğu Gerçek Kişi ve Kurumlar.....	53
2.1.1.2.2.	Kurum Ortaklarının İlgili Bulunduğu Gerçek Kişi ve Kurumlar.....	55
2.1.1.3.	Kurumların veya Ortaklarının İdaresi, Denetimi veya Sermayesi Bakımından Doğrudan veya Dolaylı Olarak Bağlı Bulunduğu ya da Nüfuzu Altında Bulundurduğu Gerçek Kişiler veya Kurumlar.....	60
2.1.1.4.	Ortakların Eşleri, Ortakların veya Eşlerinin Üstsoy ve Altsoy, Üçüncü Derece Dahil Yansoy Hısımları ve Kayın Hısımları.....	64
2.1.1.5.	Bakanlar Kurulunca İlan Edilecek Ülkelerde ve Bölgelerde Bulunan Kişiler.....	65

2.1.2.	Transfer Fiyatlandırmasındaki İlişkili Kişinin Örtülü Sermayedeki İlişkili Kişiden Farkı.....	65
2.1.3.	İlişkili Kişi İle Yapılan İşlemlerde Emsallere Uygunluk İlkesi	68
2.2.	Türk Vergisi Sistemindeki Diğer İlişkili Kişi Kavramları	72
2.2.1.	Gelir Vergisi Kanunu'nda İlişkili Kişi	73
2.2.2.	Türk Ticaret Kanunu'nda İlişkili Kişi	76
2.2.3.	Türkiye Muhasebe Standartları'nda İlişkili Kişi	77
2.2.4.	Sermaye Piyasası Kanunu'nda İlişkili Kişi	78
2.3.	OECD Düzenlemelerinde İlişkili Kişi.....	80

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İLİŞKİLİ KİŞİLER İLE YAPILAN İŞLEMLER VE SONUÇLARI

3.1.	İlişkili Kişilerden Yapılan Borçlanmalarda Transfer Fiyatlandırması ve Örtülü Sermayenin Bir Arada Bulunması	84
3.2.	İlişkili Kişiler İle Yapılan İşlemler.....	87
3.2.1.	Şirket Çalışanları ve Ortaklarıyla Yapılan İşlemlerin Durumu	88
3.2.2.	İlişkili Şirketlerde Grup İçi Hizmetlerin Durumu	92
3.2.3.	Halka Açık Anonim Şirketlerin Durumu.....	101
3.2.4.	Adi Ortaklıkların Durumu	103
3.2.4.1.	Kurumlar Vergisi Mükellefi Olan Adi Ortaklıklarda İlişkili Kişiler.....	104
3.2.4.2.	Kurumlar Vergisi Mükellefi Olmayan Adi Ortaklıklarda İlişkili Kişiler.....	104
3.2.5.	Bayi ve Distribütörlerin Durumu.....	106

3.2.6.	Sermaye Şirketlerinde Avans Kâr Payı Dağıtımı	109
3.2.7.	Vergi Cennetlerinin Durumu	110
3.2.8.	Birden Fazla İlişkili Kişi İle Yapılan İşlemlerin Durumu	112
3.3.	İlişkili Kişilerle Yapılan İşlemler Nedeniyle Hazine Zararının Doğması..	114
3.4.	İlişkili Kişiler İle Yapılan İşlemlerde Ortaya Çıkan Sorunlar.....	119
3.4.1.	İlişkili Kişi Sınırının Çok Geniş Olması	119
3.4.2.	Transfer Fiyatlandırması Mevzuatının Yeterince Açık Olmaması.....	121
3.4.3.	Alt Yapı Çalışmalarının Eksikliği	121
3.4.4.	İlgili Ülke ve Bölgelerin İlan Edilmemiş Olması.....	122
3.4.5.	Grup İçi İşlemlerde Yaşanan Sıkıntılar	123
3.4.6.	Gelir Mükellefleri Açısından Yaşanan Sıkıntılar	124
SONUÇ.....	.....	125
KAYNAKÇA.....	.....	130
EKLER.....	.....	145

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Eski ve Yeni Düzenlemelerde İlişkili Kişi Karşılaştırması	42
Tablo 2: Kurumlar Vergisi Mükellefleri Açısından İlişkili Kişiler	46
Tablo 3: İlişkili Kişi Sayılan Gerçek Kişi Ve Kurumlar.....	48
Tablo 4: Kurumların veya Ortaklarının İlgili Bulunduğu Gerçek Kişi ve Kurumlar.....	53
Tablo 5: Fiyat/Bedel Tespitinde Kullanılan Başlıca Yöntemler.....	72
Tablo 6: Hazine Şartı Zararının Arandığı Durumlar.....	117

KISALTMALAR LİSTESİ

a.e.	Aynı Eser
a.g.e.	Adı Geçen Eser
A.Ş.	Anonim Şirket
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BEPS	Base Erosion and Profit Shifting
BSMV	Banka Sigorta Muamele Vergisi
bkz.	Bakınız
çev.	Çeviren
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
IRS	ABD İç Gelirler İdaresi – Internal Revenue Service
KDV	Katma Değer Vergisi
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
OECD	Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Teşkilatı, Organisation For Economic Co-Operation And Development
PWC	Price Water House Coopers
S.	Sayı
s.	Sayfa
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TFYÖKD	Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı
TL	Türk Lirası
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TÜSİAD	Türk Sanayicileri Ve İşadamları Derneği
VUK	Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Gelişen teknoloji ve sermaye birikimindeki artış sayesinde şirketler ülke sınırlarından bağımsız olarak hareket edebilmektedir. Küreselleşme bu anlamda üretim faktörlerinin mobilitesini arttırarak ticarete farklı bir boyut kazandırmıştır.

Milli sınırlardan taşan işletmelerin çok uluslu şirketler haline gelerek grup içi işlemlerinde farklı uygulamalara yer vermesi beraberinde yeni düzenlemelere olan ihtiyacı arttırmış ve mevzuatta ülkeler arası farklılıklara neden olmuştur. Örneğin çok uluslu şirketlerin bağlı işletmeleriyle aralarında gerçekleştirdikleri mal, hizmet ve gayri maddi hak transferindeki fiyatlarda izlenen farklı politikalar sayesinde şirketler düşük vergi oranı uygulayan ülkelere gelirlerini kaydırmak suretiyle vergi sonrası kârlarını maksimize edebilmektedirler. Transfer fiyatlandırmasının önemi burada açığa çıkar çünkü şirketler piyasa fiyatları dışında fiyat belirleyerek vergi matrahlarını değiştirdiklerinde, buldukları ülkelerin vergi idareleri ile söz konusu transfer fiyatlandırmasını yapan şirketler arasında fikir ayrılıkları yaşanabilmektedir. Bunun sonucunda ise uluslararası boyutta vergi anlaşmalarına ihtiyaç giderek artarken OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) rehberindeki transfer fiyatlandırması yaklaşımları ülke mevzuatlarınca daha da benimsenmektedir.

OECD rehberindeki transfer fiyatlandırması kavramı, mevzuatımızda “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı” başlığında yerini bulmuştur. Bu kapsamda örtülü kazanç ve transfer fiyatlandırması OECD’nin belirlediği kurallar çerçevesinde tanımlanarak vergi kayıplarının önlenmesi ve olası ihtilafların önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak; işletmeler ilişkili kişi sınırı içerisinde bulunan gerçek kişi veya kurumlarla, emsallere aykırı olarak belirledikleri tutarlar üzerinden mal ya da hizmet alış verişinde bulunmaları durumunda, söz konusu kazanç kısmen veya tamamen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılmaktadır. Buna istinaden “alım-satım” işlemlerinin neleri kapsadığı ve transfer fiyatlandırmasının objektif unsurlarından olan ilişkili kişi ile emsallere uygunluk kavramının sınırları bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır.

Bu kapsamda tezin birinci bölümünde; transfer fiyatlandırması ve ilişkili olduğu kavramlar tanımlanarak tarihi süreç içerisinde amaçları ve işleyişi açıklanacaktır. Ayrıca transfer fiyatlandırmasının objektif unsurlarından biri olan ilişkili kişi kavramına giriş yapılarak başta OECD uygulamaları olmak üzere Avrupa Birliği, Amerika ve diğer yabancı mevzuatlara ek olarak Türkiye mevzuatında Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK), Gelir Vergisi Kanunu (GVK), Gümrük Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu'nda transfer fiyatlandırmasının yerine değinilecektir.

İkinci bölümde; tezin ana konusunu oluşturan ilişkili kişi kavramı tüm detaylarıyla ele alınarak KVK'da adı geçen ilişkili kişiler tek tek açıklanacaktır. Ayrıca KVK'nın yanı sıra Türk vergi sistemini oluşturan diğer kanunlardaki yerine ve OECD Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması kapsamında ilişkili kişilere değinilerek günümüzde de sıkça karşımıza çıkan Matrah Aşındırma ve Kâr Aktarımı (BEPS-Base Erosion And Profit Shifting) Eylem Planı çerçevesinde transfer fiyatlandırmasının ülkeler açısından önemi vurgulanacaktır.

Üçüncü bölümde ise, ilişkili kişilerle yapılan işlemlere istinaden ortaya çıkan bazı özel durumlar ve bu durumların sonuçları incelenerek bu kapsamda grup içi işlemlerin mahiyeti, ilişkili kişi ile gerçekleştirilen işlemler sebebiyle hazine zararının doğması, düzeltme işlemleri ve ortaya çıkan sorunlara ilişkin ihtilaflı durumlar açıklanacaktır.

Ayrıca 09.08.2016 tarihinde mevzuatımıza giren 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 59. maddesi sonrası KVK'nın "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımını" başlıklığını taşıyan 13. maddesinde yapılan değişikliklere değinilecek ve önceki eleştirilere vurgu yapılarak son hali ile ilgili değerlendirmelerde bulunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TRANSFER FİYATLANDIRMASI KAVRAMI

1.1. Transfer Fiyatlandırması ve İlişkili Kavramlar

Giderek artan küreselleşme, genişleyen ticaret hacmi ile birlikte yeni kavramların gündeme gelmesini sağlamıştır. Sermaye birikiminin ülke sınırlarını aşmasıyla beraber önemi artan kavramlardan biri olan transfer fiyatı özellikle kurumlar vergisi açısından etkin bir konumdadır. Artık sıkça karşılaştığımız bu kavramı uluslararası ve ulusal boyutta ayrı ayrı tanımlamak mümkün; ulusal anlam itibariyle transfer fiyatı, bir şirketin ona bağlı olan ya da kendisinin bağlı bulunduğu bölümünün, bir başka bölümüne sağladığı mal ve hizmetler için belirlediği iken; uluslararası boyutta; bağlı uluslararası işletmeler arasındaki ülke sınırlarını aşan mal ve hizmet transferlerine uygulanan fiyat olarak tanımlanabilmektedir.¹ Fakat sınırları kanun koyucu tarafından çizilen ve anlamı itibariyle büyük bir zemine oturan transfer fiyatlandırmasının karmaşık yapısının anlaşılması için tüm hatları incelenmelidir bu kapsamda transfer fiyatlandırmasının unsurlarına ve detaylı açıklamalarına bu bölümde değinilmiştir.

1.1.1. Transfer Fiyatlandırmasının Tanımı ve İşleyişi

Uluslararası ticarete her ulus kendi payına denk gelen vergiyi tahsil etmek ister fakat çok uluslu şirketler söz konusu olduğunda ülkeden ülkeye farklılık gösteren mevzuatlar ya da kolaylıklardan yararlanabilen şirketler vergi yüklerini azaltmak amacıyla çeşitli girişimlerde bulunurlar. İşte bu durum transfer fiyatlandırması kavramının ortaya çıkmasında başlıca rol oynamıştır.²

OECD ise transfer fiyatlandırmasını: “Bir işletmenin gelir, gider ya da kâr paylaşımı açısından bağlı olduğu ve aynı çıkar birliğinde bulunan ana şirket ve bağlı

¹ Fatih Saraçoğlu ve Ercan Kaya, “Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı”, **Vergi Sorunları**, Eylül 2006, S:216. s:150.

² Mustafa Türkkot, “Transfer Fiyatlandırması Konusunda OECD Düzenlemeleri”, **e-Yaklaşım**, Kasım 2005, (Çevrimiçi 16.12.2015) <https://uye.yaklasim.com/siparis-tipi?returnUrl=BuyMagazine.aspx?ID=2015&ContentID=6031>

şirketlerin, iştirak ve şubeleri ile karşılıklı olarak mal ve hizmet sunduğunda kullandığı fiyatlandırma sistemi”³ olarak tanımlamıştır.

Uluslararası boyut itibariyle transfer fiyatlandırması, birden fazla ülkede faaliyette bulunan şirketlerin birbirleri ya da diğer bölümleri veya bağlı ortakları, iştirakleri ile aralarında yaptıkları mal ve hizmet alım satımında uyguladıkları fiyatlandırma sistemidir. Buna gayri maddi hakların aktarılması gibi durumlar da dahildir. Bahsi geçen işlemler çok uluslu şirketlerin diğer ülkelerdeki bölümleri ya da iştirakleri arasında gerçekleşen transfer, uluslararası düzeyde ve aynı zamanda grup içi şirketlerin bulunduğu her bir ülkenin milli gelirini de etkileyen bir fiyatlandırma konusunu oluşturur.⁴

Transfer fiyatlandırması vergi idarelerinin çok uluslu şirketlerden kaynaklanan vergi gelirlerini azaltabileceği gibi, bazı hallerde de bu kuruluşların çifte vergilendirilmesine neden olabilmektedir. Gelişmiş, gelişmekte olan ya da gelişmemiş hiç bir ülke vergi tabanının transfer fiyatlandırmasından dolayı aşınmasını istemez. Bu çerçevede transfer fiyatlandırması sistemi, küresel düzeyde faaliyette bulunan tüm ülkelerin dikkate alınması gereken bir konudur.⁵

Transfer fiyatlandırması, şirket organizasyonlarında tahmin edilenden daha fazla rastlanılan bir uygulamadır. Reklam servisinin bakım servisinden aldığı hizmet ya da aylık telefon bedeli, güvenlik gibi hizmetler için uygulanan fiyatlar bile transfer fiyatlandırması kapsamına girmektedir.⁶

Özellikle son on yılda büyük bir ivme kazanan küreselleşme eğilimleri çok uluslu şirketlerin dünya üzerinde etkinliklerini arttırmıştır. Bugünkü dünya ticaretinin yarısında fazlası bu şirketler tarafından gerçekleştiriliyor olması da bahsi geçen savı doğrulamaktadır. Kendi ticaret kapasitelerinin yarısını kendi kuruluşları arasında kullanan çok uluslu şirketler bu durumlarını bir takım sistemlerle kendileri için

---

³ Saraçoğlu ve Kaya, **a.g.e.**, s.150

⁴ Ufuk Olcay Tokay Acar, **Transfer Fiyatlandırması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Haziran 2013, s.33

⁵ Mehmet Aktaş, **Uluslararası Transfer Fiyatlandırması ve Türk Vergi Mevzuatında Uygulama Olanakları**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, Şubat 2004, s:25.

⁶ Aktaş, **a.e.**

avantaja dönüştürmektedirler. İşte bu dönüşüme bakıldığında transfer fiyatlandırmasının tanımında yer alan her bir kavramı görmek mümkündür.⁷

Transfer fiyatlandırmasının önemindeki artış dört faktörle ilişkilendirebiliriz,⁸

- Merkezileşmeden özerkleşmeye doğru kayan yönetim biçimleri ve yatırım amaçlı yönetimin artması,
- Uluslararası transfer fiyatlandırmasının birçok ülkenin vergi ve gümrük idarelerince izleniyor olması,
- Uluslararası şirketlerin öneminin artması,
- İlişkili taraf işlemleri ve bilgilerin açıklanmasına olan ihtiyacın artması...

Yukarıda ana hatlarıyla belirtilen nedenler dışında kurumsal yönetim ilkelerinin gelişimi ile birlikte şirketlerin finansal şeffaflaşması ve halka açık şirketlerin küçük hissedarlarının haklarının korunması da sayılabilir.⁹

Transfer fiyatı ya da fiyatlandırması kavramının kanundaki adıyla Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç kavramı ile benzerdir fakat bazı noktaları için ayrımını yapmak gerekir; transfer fiyatlandırması başta da belirtildiği gibi, bir işletmenin kendi birimleri arasında uygulayacağı fiyattır yani transfer fiyatlandırması özü itibarıyla iktisadi bir terimdir. Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı ise; kurumların ilişkili kişilerle veya şirketlerle emsallere aykırı olarak belirledikleri fiyatlar üzerinden mal ve hizmet alım satımında bulunmak suretiyle kazancın kısmen veya tamamen örtülü olarak dağıtılmasıdır.¹⁰

Transfer fiyatlandırmasının tanımından yola çıkarak işleyişini bir örnek ile açıklamak gerekirse; bir ana şirketin iki farklı ülkede bağlı şirketleri olduğunu varsayalım. Bağlı şirketlerden biri düşük vergi uygulayan bir ülkede ise kâr maksimizasyonu açısından ana şirket kârını söz konusu bağlı şirkette toplamak

---

⁷ Mehmet Aktaş, Uluslararası Transfer Fiyatlandırması ve Türk Vergi Sistemindeki Konumu-I, **Yaklaşım**, Ekim 2003, S:130, s.84

⁸ Gülçin Doğan, “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı ve İlişkili Kişi Kavramı”, **Yaklaşım**, Aralık 2006, S:168, s:260.

⁹ Doğan, a.e.

¹⁰ Acar, **Transfer Fiyatlandırması**, s:33.

isteyeceklerdir ve bu bağlamda elindeki malları düşük fiyattan bu şirkete satarken söz konusu şirket de elindeki malı mümkün olduğunca yüksek fiyattan vergi oranlarının yüksek olduğu ülkeye satacaktır. Sonuçta ise ana şirket gelirini düşük beyan ederek vergi yükünü azaltma yoluna giderken pahalıya ürün alan şirket de giderlerini yüksek göstererek yine vergi yükünü azaltacaktır. Kârın toplandığı ülkede vergi oranlarının düşük olması nedeniyle diğer şirketin de vergi yükü ana şirket lehine olacaktır.¹¹

1.1.2. Transfer Fiyatlandırmasının Amacı

Transfer fiyatlandırmasının tespitinde uygun bir fiyatın ortaya koyulmasında belirleyici olan unsurlar ülkeden ülkeye hatta şirketten şirkete bile farklılık göstermektedir ama genel olarak rekabet şartları, yabancı ülkelerin piyasaları, vergiler, kârlılık, nakit akışı, döviz kurları gibi nedenler uygun fiyatın belirlenmesini etkilemektedir.¹²

Transfer fiyatlandırması, başta vergilendirme olmak üzere işletmeler bakımından neredeyse tüm ilişkilerde rol oynayan bir kavramdır. Ekonomi, siyaset, uluslararası ilişkiler gibi amaçlarının yanında en çok tartışılanı ise vergisel amaçlarıdır.¹³ Küreselleşmeyle birlikte gittikçe artan çok uluslu şirketlerin sayısına bağlı olarak fiyatlandırma politikaları da daha karmaşık hale gelmiş ve transfer fiyatlandırmasının önemini arttırmıştır.¹⁴

Vergileme bakımından farklı ülke sınırlarında bulunan şirketler ve bunların bağlantılı olduğu şirketler arasında yapılan transferlerde uygulanan fiyatın, buldukları ülkeler açısından var olan durumu yansıtması ve vergi mükellefiyetliklerinin bu yansıyan durum üzerinden doğru değerlendirilmesi gerekmektedir. Fakat bu gerekliliğe aykırı olarak şirketlerin vergi yüklerini azaltma amacıyla mal ve hizmetler transfer ederken, piyasada bulunan emsallerine istinaden

---

¹¹ Acar, **a.g.e.**, s.35

¹² Mesut Koyuncu, **Örtülü Sermaye Örtülü Kazanç Dağıtımı ve Uluslararası Transfer Fiyatlandırması**, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayınları, İstanbul, 2005, s:367.

¹³ Sadık Yenal Öncel, “Transfer Fiyatlandırması, Örtülü Kazanç Dağıtımı ve Vergilendirme”, **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, İstanbul, 2003, s:5.

¹⁴ Yasemin Taşkın, **Transfer Fiyatlandırmasında Emsallere Uygunluk İlkesi**, 2012, Türkmen Kitabevi, İstanbul, s:36.

farklı -az ya da çok- fiyat uygulamaları mümkündür.¹⁵ Bu kapsamda şirketler konunun başında da belirttiğimiz gibi ekonomik, siyasi ya da vergisel amaçlar doğrultusunda transfer fiyatlandırması yoluna gidebilirler. Bu amaçların detayları aşağıda verilmiştir.

1.1.2.1. Vergisel Amaçlar

Çok uluslu şirketlerin mali yükümlülüklerini doğru uygulamaları sayesinde sınırları içinde faaliyet gösterdikleri ülkelerin kamusal finansmanına pozitif anlamda etkide bulunmaları öngörülür. Küresel ticaretin ve yatırımların devamlılığının adaletli şekilde yürütülmesi için elde edilen gelirin ve vergilerin düzgün şekilde dağıtılması gerekliliğine¹⁶ karşın vergi cennetleri örtülü kazanç bakımından oldukça uygun zeminler yaratmaktadır.¹⁷ Çok uluslu şirketler oluşan bu durumdan yararlanarak daha az vergi oranı uygulayan veya hiç uygulamayan ülkelere ilişkili kişi sayılan bağlı şirketler açarak vergiden kaçınmayı amaçlarlar.¹⁸ Yani şirketler farklı vergi oranları uygulayan ülkeler arasında kâr transferi yaparak ödenmesi gereken vergi matrahını azaltmaktadır.¹⁹

Yukarıda bahsi geçen şirketler ileri teknoloji kullanan ve sermaye ağırlıklı şirketlerdir. Merkezi şirket, grubun vergi sonrası kârını maksimize etmek için toplam arz miktarı sayesinde fiyatı belirlerken marjinal geliri marjinal maliyete eşitlemeye çalışır. Topluluğun marjinal maliyet eğrisi, bu topluluğu oluşturan grup şirketlerinin toplam marjinal maliyetleridir. İleri teknoloji kullanan ve sabit sermaye payları yüksek olan bu şirketlerde üretim arttıkça marjinal maliyet, kapasite sınırına kadar azalış gösterecektir. Bu durumda kârın maksimize olması için bağlı şirketlerin belirli kapasiteyi kullandıracak talebi oluşturması beklenir.²⁰

---

¹⁵ Öncel, **a.g.e.**, s:5.

¹⁶ Mehmet Aktaş, **Uluslararası Transfer Fiyatlandırması ve Türk Vergi Mevzuatında Uygulama Olanakları**, Yaklaşım Yayıncılık, 2004, s:54.

¹⁷ Şükrü Kızılot, **Türk Vergi Hukukunda Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2002, s:43.

¹⁸ Taşkın, **Transfer Fiyatlandırmasında Emsallere Uygunluk İlkesi**, s:39.

¹⁹ Musa Yıldırım, Fatih Balcı, Abdullah Kiraz, **Transfer Fiyatlandırması Uygulaması**, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2008, s:4.

²⁰ Öncel, **a.g.e.**, s:6.

Çok uluslu şirketler transfer fiyatlandırması yoluyla grubun toplam kârını minimize ederek kendi iştirakleri ya da ilişkili kuruluşları arasında kârlarını dağıtma yoluna giderler. İşte bu dağıtımda grup içi şirketlerin hangi ülke sınırlarında bulunduğu ve o ülkenin vergi mevzuatının içeriği devreye girer, işletmeler düşük vergi uygulayan ülkede gelir beyan ettiklerinde söz konusu ülke bundan rahatsız olmazken çok uluslu işletmelerin ayaklarının bulunduğu diğer ülkeler vergisel anlamda rahatsızlık duyabilirler. Bunu örneklemek gerekirse; Amerika'daki bir bilgisayar şirketi Hindistan'a yerleşmiş kendi iştiraki olan şirkete ait yazılımlar için ödediği transfer fiyatına bağlı olarak -Hindistan'daki şirketin kâr beyanına bağlı- ne kadar vergi ödeyeceği değişmektedir. Eğer ana şirket piyasa fiyatının altında bir fiyat öderse grup Amerika pazarında makul bir kâr elde etmiş gözükcektir. Ancak Hindistan'da bulunan iştiraki finansal bağlamda zor duruma düşebilir. Burada Amerika vergi idaresinin kabul edebileceği kadar kâr beyan edilirse durum makul olurken Hindistan'daki vergi idaresi durumdan memnun olmayacaktır. Çünkü söz konusu Amerikan şirket söz konusu yazılımları Hindistan'daki bağımsız bir şirketten satın alsaydı normal piyasa fiyatını ödeyecek ve elde edilen kâr üzerinden Hindistan'da vergi verecekti.²¹

Örnekte de görüldüğü gibi çok uluslu şirketler bağlantılı şirketlerin bulunduğu ülkelerdeki mal ithalatı sırasında alınan gümrük vergisi ve ilgili tüketim vergilerini ödeyecekken, yüksek oranlı vergi alınması durumunda ihracat yapan diğer ülkedeki şirketin malı transfer ederken uyguladığı fiyatı değiştirmesi yoluyla vergi mükellefiyetliklerini sonlandırabilmektedirler. Ürünlere ilişkin ihraç fiyatını değiştirerek vergi sonrası kârı arttırmalarına ek olarak ilgili ülkedeki vergi teşvik uygulamaları da çok önemlidir. Şöyle ki; bir ülkede ihracatta vergi iadesi uygulanıyorsa firma alması gerekenden daha fazla vergi iadesi de almış olur.²² Bu iadenin dayanağına bakacak olursak; uluslararası değişime konu olan mallarda vergileme hakkı, malın vardığı ülkeye aittir. Bu ilke gereği ihraç konusu mallar için ihracat istisnası uygulanmaktadır. Bu ihracat istisnası ile malın yurtdışında müşteriye

---

²¹ Aktaş, a.g.e, s:30.

²² Öncel, a.g.e., s:7.

KDV'siz teslimi yanında ihracatçının ihraç ettiği mallarla ilgili yüklendiği fakat indiremeyeceği KDV'nin iadesi mümkün kılınmıştır²³

Vergi sonrası kârlarını yükseltme amacı ile hareket eden şirketler, farklı ülkelerdeki ilişkili firmalarına, üretim ve dağıtım ile ilgili olarak kendi teknolojisini kullandırma yoluna gidebilmektedir. Bu kullanım karşılığında ödenen bedeller üzerinden ilgili ülkede bir vergilendirme konusu oluşması durumunda transfer fiyatı değiştirilerek vergi yükü azaltılmakta ya da tamamen önlenmektedir.²⁴ Bunu bir örnek ile açıklayalım,²⁵

A ülkesinde bulunan ABC şirketi yılda 1000 adet televizyon üretimi yapıp ürettiği televizyonları B ülkesinde bulunan ve iştiraki olan BCD şirketi aracılığı ile satmaktadır. ABC şirketi televizyonların tanesini 1000 Dolar'dan BCD'ye sattıktan sonra BCD şirketi de bu maliyete %25 kâr ekleyerek televizyonların her birini 1250 Dolar'dan piyasaya sürmektedir. (A ülkesinde vergi oranı %50 iken B ülkesinde %20'dir). Bu şartlar altında aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkar;

	ABC Şirketi (A Ülkesi) (\$)	BCD Şirketi (B Ülkesi) (\$)	Konsolide Tablo (\$)
Satış Gelirleri	1.000.000	1.250.000	1.250.000
Satılan Malın Maliyeti	600.000	1.000.000	600.000
Diğer Giderler	100.000	100.000	200.000
Vergi Öncesi Kâr	300.000	150.000	450.000
Kurumlar Vergisi	150.000	30.000	180.000
Vergi Sonrası Kâr	150.000	120.000	<u>270.000</u>

Kaynak: Mehmet Aktaş, **Uluslararası Transfer Fiyatlandırması ve Türk Vergi Mevzuatında Uygulama Olanakları**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, Şubat 2004, s:32.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere bu gurubun vergi öncesi toplam kârı 450.000 iken vergi sonrası kârı 270.000'e düşmüştür.

²³ Doğan Şenyüz, Mehmet Yüce, Adnan Gerçek, **Türk Vergi Sistemi Dersleri**, Ekin Baskıcılık, Bursa, 2010, s:253.

²⁴ Öncel, **a.g.e.**, s:8

²⁵ Aktaş, **a.g.e.**, s:32.

Eğer bu şirket grup içi işlemlerde transfer fiyatını 1000 Dolar'dan 800 Dolar'a düşürürse çok uluslu şirketin vergi sonrası kârı artarken vergi öncesi kârı **değişmeyecektir**.

➤ Ödediği vergi bazında yeni durum aşağıdaki şekilde olacaktır;

	ABC Şirketi (A Ülkesi) (\$)	BCD Şirketi (B Ülkesi) (\$)	Konsolide Tablo(\$)
Satış Gelirleri	800.000	1.250.000	1.250.000
Satılan Malın Maliyeti	600.000	800.000	600.000
Diğer Giderler	100.000	100.000	200.000
Vergi Öncesi Kâr	100.000	350.000	450.000
Kurumlar Vergisi	50.000	70.000	120.000
Vergi Sonrası Kâr	50.000	280.000	330.000

Kaynak: Mehmet Aktaş, **Uluslararası Transfer Fiyatlandırması ve Türk Vergi Mevzuatında Uygulama Olanakları**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, Şubat 2004, s:33.

Görüldüğü üzere vergisel amaçlarla transfer fiyatlandırması aracılığıyla yapılan bir değişimde vergi sonrası toplam kâr önemli ölçüde artmıştır. Vergi öncesi toplam kârda bir değişiklik olmamasına rağmen yapılan transferler yoluyla vergi oranları düşük ülkeye kârı kaydırmak suretiyle toplama bakıldığında daha fazla kâr şirket bünyesinde kalmıştır.²⁶

Aşağıda transfer fiyatlandırmasının vergisel amaçları özetlenmiştir;²⁷

- Dış ticaret için ödenen vergilerin düşürülmesi
- Vergi sonrası küresel kârın en yüksek seviyeye çıkarılması
- Stopaja tabi olan ödemelerde matrahın azaltılması
- İhracat sebebiyle haksız vergi iadesi alınması
- Genel giderlerin dağıtımında vergi mükellefiyetinin azaltılması

Yapılan transfer fiyatlandırması düzenlemeleri yukarıdaki olumsuz vergisel sonuçları doğuran kâr aktarım faaliyetlerini düzenlemeye yöneliktir. Bu amaçla

²⁶ Aktaş, **a.g.e.**, s:33.

²⁷ Fatih Saraçoğlu, "Transfer Fiyatlandırmasının Vergisel Amaçları, Karşılaşılan Sorunlar ve OECD-AB Yaklaşımı", **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, S:32, 2006, s:107.

hazırlanan ve sonraki konularda değinilen OECD rehberi, çok uluslu şirketlerin transferlerini emsallere uygun olarak gerçekleştirmesini amaçlamaktadır²⁸

1.1.2.2. Uluslararası Amaçlar

Çok uluslu şirketler, bir ülke içinde var olan sermayeyi ülke dışına çıkartmanın yanında pazarlama ve finans gibi faaliyetleri de küresel ölçüğe yaymaları nedeniyle ekonomik anlamda oldukça önemlidirler.²⁹ Bu şirketlerin küresel yapı içinde kârlarını maksimize etme çabaları ilişkili oldukları şirketlerle aralarındaki fiyatlandırma politikalarını etkilerken ek olarak ülkelerin vergilendirme yetkileri üzerinde de etkili olmaktadır.³⁰

Ülke sınırlarını aşan ekonomiler söz konusu olduğunda çok uluslu şirketlerde transfer fiyatlandırmasının en önemli amaçlarından biri, rekabetçi piyasalarda kendilerine bir konum bulmak ve o konumun devamlılığını sağlamaktır.³¹ Bu amaçla piyasada kendilerine yer bulan şirketler bir transfer fiyatı belirleyerek ilişkili şirketlerine de piyasaya girme konusunda yardımcı olmaktadır.³²

Çok uluslu şirketler transfer fiyatlandırması işlemlerini yaparken stratejik amaçlar aracılığıyla da fiyat belirleme yoluna giderler. Bu nedenle piyasada lider olmak isteyen şirketler belli bölgelerde farklı bölgelere göre daha düşük fiyatlarla işlem yapma yolunu seçerler. Buna ek olarak döviz kurlarında olası bir değişime göre de fiyat belirleyebilirler mesela şirket o anda döviz kurlarında artış bekliyor ise şirketlerin en kötü ihtimalle fiyatlarda sabitliği sağlayacak şekilde transfer fiyatlandırması yapmaktadırlar.³³

²⁸ Taşkın, **Transfer Fiyatlandırmasında Emsallere Uygunluk İlkesi**, s:43.

²⁹ Özgür Saraç, **Küresel Vergi Rekabeti ve Ulusal Vergi Politikaları**, Maliye Hukuk Yayınları, 2006, s:22.

³⁰ Taşkın, **Transfer Fiyatlandırmasında Emsallere Uygunluk İlkesi**, s:47.

³¹ Hüseyin Işık, **Çok Uluslu Şirketlerde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Anlara, 2005, s:36.

³² Karen Cravens , “Çok Uluslu Şirketler İçin Bir Strateji Olarak Transfer Fiyatlandırmasının Rolü”, Çeviren: İhsan Günaydın, **Vergi Sorunları**, Haziran 2000, S:141, s:143.

³³ Semih Öz, **Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri**, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2005, s:275.

1.1.2.3. Yönetimsel Amaçlar

Transfer fiyatlandırması yapan şirketler yönetsel anlamda şirket içinde optimum kaynak dağılımını amaçlarlar.³⁴ Ayrıca şirketin en önemli amaçlarından biri gelir sağlamak olduğu için ürün ya da hizmet satımını ilişkili şirketlere sağlayan işletmeler açısından transfer fiyatı bir gelir kaynağı olarak görülür ayrıca hizmetten yararlanan taraf açısından da maliyet kalemi olur bu nedenle transfer fiyatlandırması ana işletme ve bağlı işletmelerin kârlılıklarını etkileyerek sonuçta başarılarını belirleyen faktörlerden sayılır.³⁵

Şirketlerin kendi içlerindeki değişik bölümlerinde gerçekleştirilen transferlerin, söz konusu işlemde sorumlu olacak merkezleri oluşturulduktan sonra her bölüm iç performansını değerlendirebilir böylece transfer fiyatlandırması yöneticilerin başarı hırsını tetikleyerek performans değerlendirmelerine objektiflik sağlar.³⁶ Eğer işletme üst yönetimden alt yönetime doğru inen bir karar mekanizması ile kararları tüm yönetim mekanizmasına aldırıyorsa bölüm yöneticileri bölüm kârından sorumlu olur bu durum da ilgili yöneticinin bölüm kârını en üst seviyeye çıkarabilecek transfer fiyatını belirleme sorumluluğunu doğurur ve transfer fiyatı konusunda en uygunu bulmaya teşvik eder.³⁷

İşletmeler bakımından bölümün çıkarlarının önde olduğu durumda, eğer ilgili ülkede vergi oranları yüksekse işletme kârları, transfer fiyatlandırması yoluyla nispeten vergi oranlarının daha düşük olduğu ülkelere ya da mümkünse vergi cennetlerine yöneltir.³⁸ Bu durum da transfer fiyatlandırmasının yönetsel anlamda kararlar alması üzerindeki etkilerini göstermektedir.

---

³⁴ Özlem Özkanlı, "Sorumluluk Merkezleri ve Transfer Fiyatlaması; Çok Uluslu İşletmelerde Uygulama", **Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, 2003, s:111.

³⁵ Tunç Köse Emrah Ferhatoğlu, **Transfer Fiyatlandırma (Üretim İşletmelerinde Bir Uygulama)**, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2008, s:5.

³⁶ Ali Kartal, Adnan Sevim, Hamdi Erdin Gündüz, **Maliyet Muhasebesi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2006, s:369.

³⁷ Tunç Köse, **a.g.e.**, s:5.

³⁸ Öz, **a.g.e.**, s:278.

1.1.3. Transfer Fiyatlandırmasının Çıkış Noktası

Transfer Fiyatlandırmasına ilişkin köklü olarak kabul edilebilecek ilk düzenleme Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılmıştır. Daha sonra çeşitli ülkelere yapılan düzenlemelerde ise genellikle ABD düzenlemeleri baz alınmıştır.

Transfer fiyatlandırması ilk olarak şirketlerin üretim sırasında kendi ürettikleri mal ya da hizmetleri kullanmak zorunda kaldıklarında, fiyatlandırmanın piyasada oluşan fiyat aralığında olması gerektiği düşüncesi sonucunda ortaya çıkmıştır.³⁹

İngiliz Harry Sid Gwick 1901'de "the Principles of Political Economy" isimli eserinde firmaların üretim esnasında kendi ürünlerini kullandıklarında piyasa fiyatlarının baz alınması gerektiğini savunmuştur. Buna ek olarak Du Pont firmasına 1920'de sunulan bir rapora göre; şirket içi üretimde kullanılan malların hangi fiyat üzerinden alınacağı tartışmaya açılmıştır ve bir yıllık müzakereler sonucunda 1921'de söz konusu şirkette kullanılacak olan mal ve hizmetler için piyasada oluşan fiyatın kullanılmasına karar verilmiştir. Aynı yıllarda General Motors da benzer bir tartışmayı başlatmıştır ve Du Pont'a paralel olarak alınan kararda da piyasa fiyatlarının kullanılması kararı alınmıştır.⁴⁰

1956'da Ulusal Muhasebeciler Derneği transfer fiyatlandırmasına ilişkin görüşler beyan eden ilk araştırmayı yayımlamıştır. Bu çalışmalardan sonra 1970'li yıllara gelindiğinde muhasebe standartları açısından ekonomik yaklaşım popüler hale gelmiştir⁴¹ ve OECD de bu kapsamda çalışmalarına başlamıştır, 1995'de OECD ilk transfer fiyatlandırması rehberini yayımlayarak mevzuatlardaki farklı uygulamalara yol gösterici olmuştur. Zamanla sınırlarının daha iyi anlaşılması adına çeşitli gözden geçirmeler yaparak kamuoyunun da görüşlerini alarak 2010 yılında revize edilmiş hali ile transfer fiyatlandırması tarihinde önemli bir adım atılmıştır. Ek olarak rehberin "Gayri Maddi Varlıklar" bölümünün gözden geçirilmesine ilişkin taslak, tartışma metni olarak 6 Haziran 2012 yılında yayımlanmıştır ve gayri maddi varlıklar için

³⁹ Acar, **Transfer Fiyatlandırması**, s.34

⁴⁰ Tuncay Kapusuzoğlu, **Vergisel Yönden Transfer Fiyatlandırması**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2003, s.4

⁴¹ Kapusuzoğlu, **a.e.**

ilişkili kişilerle yapılan işlemlerde ne gibi yaklaşımlar sergilenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.⁴²

Kısacası, 1980'lerden itibaren küreselleşmenin de artması ile birlikte farklı ülkelerin piyasalarına girmek daha az riskli hale gelmiştir bu kapsamda ticaret hacimleri artmıştır. Ticaret hacimlerindeki bu küresel artış beraberinde çok uluslu şirketlerin transfer fiyatlandırması uygulamalarındaki artışı da tetiklemiştir.⁴³

Sonuçta ise, tüm bu gelişmelere paralel olarak şirketlerin birleşimleri de transfer fiyatı düzenlemelerine olan ihtiyacı körükleyerek kavramsal olarak ilerlemesine katkı sağlamıştır. 90'ların başında sadece birkaç gelişmiş ülke detaylı transfer fiyatlandırması mevzuatına sahip iken yükselen ekonomiler ve gelişmekte olan ülkeler de OECD'nin yayımladığı rehber doğrultusunda kendi mevzuatlarını çıkartmışlardır. Bu kapsamda günümüzde yetmiş civarı ülke transfer fiyatlandırması uygulamalarına mevzuatlarında yer vermektedir.⁴⁴

Türk Vergi Sistemi de bu değişime ayak uydurarak 5520 sayılı KVK'nın 13.maddesinde "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı" başlığına yer vermiştir. Bu konu ile ilgili detaylar tezin ikinci ve üçüncü bölümlerinde ele alınmıştır.

1.1.4. Transfer Fiyatlandırması ve Örtülü Kazanç İlişkisi

Transfer fiyatlandırması kavramı 2006 yılının bitimine kadar Türk vergi sisteminde tam olarak yerini bulamamıştır. 2006 yılında transfer fiyatlandırmasının gözden geçirilmesi ile birlikte küreselleşme süresinde uluslararası boyutlarda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Sonuç olarak transfer fiyatlandırmasının geldiği nokta örtülü kazanç konusu ile paralellik arz etmektedir. Zira hem örtülü kazanç hem de transfer

---

⁴² PWC (Price Waterhouse Coopers), **Transfer Fiyatlandırması**, (Çevrimiçi) [http://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/vergi/transfer-
fiyatlandirmasi.html](http://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/vergi/transfer-fiyatlandirmasi/hizmetlerimiz/transfer-
fiyatlandirmasi.html) , 17.10.2016.

⁴³ Murat Çak, **Uluslararası Vergi Rekabeti, Transfer Fiyatlandırması ve Vergilendirme**, Ankara, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2008, s.36.

⁴⁴ PWC, **a.g.e.**

fiyatlandırması kavramları emsallerine göre farklı olma bakımından ortak paydada bulunmaktadır.⁴⁵

Transfer fiyatlandırmasının kabaca “aktarım” olduğu düşünürse; ticari işlemlerde kaynak aktarımının var olması nedeniyle özellikle kanunlar tarafından sınırlarının çizilmiş olması bu aktarımı kontrollü vergilendirilme temeline dayandırmaktadır.

Transfer fiyatlandırması ilişkili bulunan şirket veya kişilerin arasında mal ve hizmet alım satımlarında işlemlerin nasıl yapılması gerektiğini ortaya koyduğu için pozitif bir anlam içerir.⁴⁶

Ortak paydada bulunduğunu söylediğimiz örtülü kazanç kavramı ise şirketler veya ilişkili kişiler arasındaki bağın vergi hukuku açısından aralarında ilişki bulunmaya kişilerden farklı olamayacağı temeline dayanmaktadır. Kısaca örtülü kazanç ve transfer fiyatlandırması kavramları birlikte değerlendirilirken emsallere aykırı olan transfer fiyatı aslında örtülü kazanç sayılır ve transfer fiyatlandırmasının kötüye kullanılması anlamına gelir.⁴⁷ Ve bu kavram literatürde “yapay transfer fiyatlandırması” ya da “transfer fiyatlandırması manipülasyonu” olarak anılır.⁴⁸

Örneğin, merkezi Japonya’da bulunan çok uluslu bir şirketin Çin’deki bağlı şirket tarafından üretilen televizyon parçaları Amerika’da kurulmuş bağlı bir şirket tarafından monte edilerek satılırsa malların Çin’den Amerika’ya geçişinde kullanılan fiyatlar kapsam itibarıyla transfer fiyatı olacaktır. Eğer aynı şirket Amerika’da uygulanan vergi oranlarının yüksekliğinden dolayı Çin’e aktarılan mallarda yüksek transfer fiyatı kullanırsa Amerika’da beyan edeceği gideri fazlalaştırarak vergi

---

⁴⁵ Muhittin Doğruyol, **Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu Kapsamında Transfer Fiyatlandırması**, Ankara, Vergi Denetmenler Derneği, 2008, s.39.

⁴⁶ Ali Rıza Akbulut, “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Sorununda Bir Adım Daha Geri; Serbest Bölgelerde Faaliyet Gösteren Mükelleflerin Vergilendirilmesi”, **Vergi Dünyası**, Mart 2004, S:271, s.112.

⁴⁷ Veysel Erdel ve Semi Okumuş, “Uluslararası Transfer Fiyatlandırması”, **Vergi Sorunları**, 2002, S:166, s. 78

⁴⁸ Erdel ve Okumuş, **a.g.e.**, s.84

yükünden kurtulmuş olur ve böylece şirketin genel vergi yükündeki azalma transfer fiyatlandırmasının kötüye kullanılması olarak açıklanabilir.⁴⁹

1.1.5. Transfer Fiyatlandırmasının Unsurları

Hukuki olarak açıklanan bir kavramın gerçek hayatta uygulama alanı bulabilmesi, hukuk normunda soyut olarak anlatılan bir konunun somutlaşabilmesine bağlıdır ve hukuki çerçevenin somutlaşabilmesi de bazı unsurların varlığı ile mümkün olmaktadır.⁵⁰ Bu bağlamda tezin asıl konusunu oluşturan ilişkili kişiler KVK'nın 13.maddesinde transfer fiyatlandırmasının unsurları arasında sayılarak kanun metninde yerini bulmuştur.

Bir normun unsurları, o olayın gerçekleşmesi için gerekli zemini oluşturmasından dolayı önem arz etmektedir ve KVK'nın 13.maddesi de bu gerekçe ile transfer fiyatlandırması sonucunda örtülü kazancın ortaya çıkışındaki unsurları **objektif** ve **subjektif** olarak iki başlık altında toplamıştır.

1.1.5.1. Objektif Unsur

Objektif unsurlar incelenirken transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak yapıldığı saptanan bir ödemenin ilk başta hukuki amacının kazanç dağıtımını olup olmadığına bakılır. Kazancın bu şekilde dağıtılması için mal ve hizmet alım ya da satımının belli kişilere çıkar sağlanmasına ek olarak bu menfaati sağlayan kişilerin hukuki adıyla “**ilişkili kişi**” kapsamında olması gerekir. Bu bağlamda transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımının objektif unsuru; işletmenin ilişkili bulunduğu kişilere mal ve hizmet alım ya da satımı yaparak veya piyasadan farklı fiyat uygulayarak menfaat sağlamak için bu ilişkili kişiye kendine ait varlıktan bir değer aktararak aktarmasıdır.⁵¹

⁴⁹ Berk Dicle, “Vergi Uygulamaları Açısından Transfer Fiyatları”, **Vergi Dünyası**, Mart 1995, sayı. 163, s.31.

⁵⁰ Mustafa Akkaya, **Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002, s.6.

⁵¹ Serkan Açar, **Transfer Fiyatlandırması, Örtülü Kazanç Dağıtımı**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2011, s.99.

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımının varlığından söz edilebilmesi için ilişkili kişilerle yapılan işlemlerde kurum kazancının azalıyor olması şarttır aksi takdirde sadece ilişkili kişi unsurunun mevcut olması yeterli değildir. Yani kazancı örtülü olarak dağıtan işlemin hukuki bir işlem olması ya da menfaat sağlayan kişinin kurum ile ilişkili olması kurum için vergi matrahını azaltmadıkça transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazancın varlığından söz edilemez.⁵²

Kısacası tezin ana konusunu oluşturan ve ikinci bölümde tüm detayları ile incelenen transfer fiyatlandırmasının objektif unsurları; ilişkili kişi ve emsallere uygunluk ilkesidir.

1.1.5.2. Subjektif Unsur

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımının subjektif unsurlarının temeli, kazancı örtülü olarak dağıtan şirketlerin bu işlemi bilerek ve isteyerek yapmasına dayanır.⁵³ Gerek KVK gerekse GVK, vergi mükelleflerinin ilişkili kişiler ile emsal fiyat aralığı dışında gerçekleştirdikleri işlemler sonucunda kazancı kısmen veya tamamen örtülü kabul ederek aslında bir “kasıt karinesi” ortaya koymuştur. Buna göre ilişkili kişilerle emsale uygun olmayan işlemler yapan kurumun ya da kişinin bu fiili bilerek ve isteyerek yapmış olduğunu kabul etmemizi sağlar. Bunların yanında vergi mükellefi haklı gerekçeler ile bu karinenin tam tersini ispatlayabilir. Bu noktada ispat yükünü yerine getirmesinde transfer fiyatlandırmasına konu işlemlerin belgelendirilme yükümlülüğü önemli bir rol oynamaktadır. Mükellef vergi kaçırma kastının olmadığını kanıtladığı takdirde transfer fiyatlandırmasına ait (bir önceki konuda bahsedilen) objektif koşulları karşılasa bile örtülü kazançtan söz edilemez.⁵⁴

---

⁵² Ağar, **a.g.e.**, s:99.

⁵³ Şükrü Kızılot, **Türk Vergi Hukukunda Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2002, s.205

⁵⁴ Mualla Öncel, **Kurumlar Vergisi Açısından Sermaye Şirketlerinde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1978, s:33.

1.2. Türk Vergi Sisteminde Transfer Fiyatlandırması

Transfer fiyatlandırması teriminin nispeten yeni sayılabileceği ülkemizde, mülga 5422 sayılı KVK'nın "Örtülü Kazanç Dağıtımı" başlığı altında transfer fiyatlandırması kavramına yer verilmiştir. Uluslararası transfer fiyatlandırmasından daha geniş kapsamlı olan örtülü kazanç müessesesi sadece çok uluslu şirketlerin kâr transferlerini engellemeye veya azaltmaya yönelik olmakla kalmamıştı. Buna ek olarak, aynı ülkede bulunan rastgele iki şirket arasında gerçekleşmesi potansiyel kâr aktarımlarını da engellemeye yönelik bir düzenlemeydi. Bu süreci takip eden 5520 sayılı KVK'nın 13. maddesinde örtülü kazanç müessesesi "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç" başlığında kendisine yer bulmuştur.⁵⁵

Transfer fiyatı başta açıklandığı üzere; ilişkili sayılan kişiler arasında olan mal ve hizmet alım satımları veya diğer finansal işlemlerde aralarındaki ilişkiye istinaden karşılıklı anlaştıkları fiyattır. Fakat bu geniş tanım tezin konusunu oluşturan transfer fiyatlandırması yoluyla kazancın örtülü olarak dağıtılmasını, unsurların detaylandırılmaması nedeniyle tam açıklayamamaktadır. Baştan beri bahsettiğimiz bu kavram Türkiye'deki vergi sisteminde farklı başlıklar altında işlenmiştir. KVK'daki "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Sermaye" başlığına karşılık Sermaye Piyasası Kanunu'ndaki "Örtülü Kazanç Aktarımı Yasağı" başlığı da bunun bir örneğidir. Bu kapsamda aşağıda farklı kanunlarda benzer terimler ile transfer fiyatlandırmasının ilişkili kişi ve emsallere uygunluk ilkesi bakımından 5520 sayılı Kurumlar Vergisi ile örtüşen kısımlarına yer verilmiştir.

1.2.1. Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Transfer Fiyatlandırması

5520 sayılı KVK ile getirilen en önemli yeniliklerden biri; daha önce mülga 5422 sayılı KVK'da düzenlenmiş olan örtülü kazanç konusunun "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı" başlığı altında uluslararası anlamda meydana gelen

---

⁵⁵ Yakup Türk, "Geçmişten Günümüze Transfer Fiyatlandırması", **Vergi Dünyası**, Şubat 2008, S:318, s:105.

değişiklikler, özellikle de OECD tarafından getirilen düzenlemeler baz alınarak yeniden düzenlenmesidir.⁵⁶

5520 sayılı KVK'nın 13. maddesi uyarınca;

“(1) Kurumlar, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunursa, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır. Alım, satım, imalat ve inşaat işlemleri, kiralama ve kiraya verme işlemleri, ödünç para alınması ve verilmesi, ikramiye, ücret ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemler her hal ve şartta mal veya hizmet alım ya da satımı olarak değerlendirilir...” ibaresinden de anlaşılacağı üzere, KVK 13. madde kapsamında; kurumların ilişkili kişiler ile emsallere aykırı olarak belirledikleri fiyatlardan mal veya hizmet alım ya da satımı yapmaları durumunda kazanç kısmen veya tamamen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır.⁵⁷

Kısacası; transfer fiyatlandırmasının temelini, emsallere uygunluk ilkesi ve bu prensibe aykırı şekilde davranan ilişkili kişiler ile yapılan mal ve hizmet alım satımları oluşturur yani transfer fiyatlandırması uygulamalarında bu iki kavram omurga işlevi görmektedir.⁵⁸

KVK'ya göre TFYÖKD varlığından bahsedebilmek için;⁵⁹

- Bir gerçek kişi veya kurumun mal ve hizmet alışverişinde bulunmuş olması gerekir. Söz konusu alışverişe, inşaat işlerinden imalat işlerine kadar veya kiralamadan ödünç vermeye kadar ikramiye ve ücret ödemeleri de dahildir.

⁵⁶ İrfan Vural, **Yorum ve Açıklamalarla Kurumlar vergisi Kanunu**, Gelirler Kontrolörleri Derneği, Ocak 2009, Kurtiş Matbaacılık, İstanbul, s:648.

⁵⁷ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, S:26704, 18.11.2007

⁵⁸ İsmail Hakkı Güneş, “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Bakanlar Kurulu Karar Taslağının İncelenmesi”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Temmuz 2007, S:43, s:73

⁵⁹ Vural, **a.g.e.** s:648. (ayrıca bkz: 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, 2.1. Kurumlar Vergisi Kanunu Yönünden.)

- Bahsi geçen kurumun yukarıda sayılan işlemleri **ilişkili kişiler** ile yapmış olması gerekir.
- Son olarak ise ilişkili kişiler ile yapılan işlemlerin amacı fark etmeksizin **emsallere aykırı** olarak fiyatlandırılması gerekir.

Yukarıda sayılan maddelerin bir tanesinin bulunması transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı için yeterli değildir, her birinin aynı işlemde birlikte bulunması gerekmektedir. Örneğin, kurumların ilişkili kişiler ile emsal fiyat aralığında gerçekleştirdikleri işlemlerde transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazancın varlığından söz edilemez.⁶⁰

1.2.2. Gelir Vergisi Kanunu'nda Transfer Fiyatlandırması

GVK'nın "Gider Kabul Edilmeyen Ödemeler" başlıklı 41.maddesi uyarınca; teşebbüs sahibinin, eşinin veya çocuklarının kendi işletmelerinden çektikleri değerler, teşebbüs sahibinin kendi işletmesine koyduğu sermaye için yürütülen faizler ya da eşi ve çocukları için söz konusu alacaklar üzerinden yürütülen faizler ile ayrıca teşebbüs sahibinin bizzat kendisine, eşine veya küçük çocuklarına işletme üzerinden ödenen aylıklar, ikramiyeler, tazminatlar ve benzeri ödemeler kanunen gider olarak indirilememektedir. Ayrıca bu işlemler hariç tutulmak kaydıyla teşebbüs sahibinin ilişkili sayıldığı kişiler ile yaptığı ve emsallere aykırılık teşkil eden işlemler de işletmeden çekilmiş sayılır. Burada çekilmiş sayılan kısım; emsale uygun tutar ile işletme sahibinin uyguladığı tutar arasındaki farktır. Tıpkı KVK'da olduğu gibi burada da teşebbüs sahibinin eşi, alt ve üstsoyuna ek olarak, "...üçüncü derece dahil yansoy ve kayın hısımları ile doğrudan veya dolaylı ortağı bulunduğu şirketler, bu şirketlerin ortakları, bu şirketlerin idaresi, denetimi veya sermayesi bakımından kontrolü altında bulunan diğer şirketler ilişkili kişi sayılır."⁶¹

Söz konusu hüküm çerçevesinde işletmeden çekilmiş sayılan farklar, ilişkili kişilerce beyan edildikten sonra gelir ya da kurumlar vergisi matrahında beyan edilmişse ilişkili kişinin vergilendirme işlemleri bu kapsamda değerlendirilir. Bu

⁶⁰ Vural, a.g.e. s:648.

⁶¹ 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, Resmi Gazete, S:10700, 06.01.1961

detaylar dışında kalan tüm konularda GVK'daki açık hüküm ile KVK'nın 13.maddesine atıf yapılarak bu hüküm çerçevesinde işlem yapılacağı belirtilmiştir.⁶²

Görüldüğü üzere, kanun koyucu aynı maddede teşebbüs sahibi ile eşinin ve çocuklarının işletmeden çektikleri paralar veya aynen aldıkları değerler ile teşebbüs sahibinin, eşinin ve küçük çocuklarının işletmede cari hesap veya diğer şekillerdeki alacakları üzerinden yürütülecek faizleri bu kapsam dışına almıştır. Fakat nihayetinde, GVK'nın 41. maddesi kapsamında teşebbüs sahibinin ilişkili sayılan kişilerle piyasadaki emsallerinden ciddi ölçüde farklı bedel veya fiyatta tespit edilen tutarlar üzerinden işlem yapması durumunda emsallere uygun fiyatlar ile işletme arasında oluşan fark işletmeden çekilmiş kabul edilmektedir.⁶³

Kısacası;

- Teşebbüs sahibi tarafından mal ya da hizmet alım veya satımı yapılmış olmalıdır.
- Teşebbüs sahibi bu mal ya da hizmet alışverişi ilişkili kişiler ile yapmış olmalıdır.
- Bu mal ya da hizmet alışverişinde emsallere uygunluk ilkesine aykırı bir fiyat belirlemiş olmalıdır.

KVK'daki 13.madde hükümlerine paralel olarak GVK'da da bu üç durumun aynı anda var olması sonucunda arada oluşan farklar işletmeden çekilmiş tutar olarak kabul edilecektir.⁶⁴

---

⁶² GVK, m:41/5.

⁶³ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, S:26704, 18.11.2007

⁶⁴ 5615 sayılı kanununun 3. maddesiyle eklenen bent yürürlük; 01/01/2007 tarihinden geçerli olmak üzere 04.04.2007 bkz: GVK m:41/5

1.2.3. Sermaye Piyasası Kanunu'nda Transfer Fiyatlandırması

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda "Örtülü Kazanç Aktarımı Yasağı" başlığı altında ilişkili kişiler arasında emsallerine aykırı olarak yapılan işlemler aşağıda belirtilen 21.madde kapsamında yasaklanmıştır:

"(1) Halka açık ortaklıklar ve kolektif yatırım kuruluşları ile bunların iştirak ve bağlı ortaklıklarının; yönetim, denetim veya sermaye bakımından doğrudan veya dolaylı olarak ilişkide buldukları gerçek veya tüzel kişiler ile emsallerine uygunluk, piyasa teamülleri, ticari hayatın basiret ve dürüstlük ilkelerine aykırı olarak farklı fiyat, ücret, bedel veya şartlar içeren anlaşmalar veya ticari uygulamalar yapmak veya işlem hacmi üretmek gibi işlemlerde bulunmak suretiyle kârlarını veya malvarlıklarını azaltarak veya kârlarının veya malvarlıklarının artmasını engelleyerek kazanç aktarımında bulunmaları yasaktır.

(2) Halka açık ortaklıklar ve kolektif yatırım kuruluşları ile bunların iştirak ve bağlı ortaklıklarının, esas sözleşmeleri veya iç tüzükleri çerçevesinde basiretli ve dürüst bir tacir olarak veya piyasa teamülleri uyarınca kârlarını ya da malvarlıklarını korumak veya artırmak için yapmaları beklenen faaliyetleri yapmamaları yoluyla ilişkili oldukları gerçek veya tüzel kişilerin kârlarının ya da malvarlıklarının artmasını sağlamaları da örtülü kazanç aktarımı sayılır."⁶⁵

Bu madde kapsamında kolektif şirketler, halka açılmış ortaklıklar ve bunların iştirakleri ya da bağlı ortakları sermaye ya da yönetim bakımından fark etmeksizin dolaylı veya dolaysız olarak ilişkili buldukları kişiler ile emsallerine uygunluk ilkesine aykırı olarak farklı fiyat içeren ticari işlemlerde bulunamazlar. Aynı şekilde kârlarını ya da mal varlıklarını da azaltamazlar veya arttırmayı engelleyici işlemlerde bulunamazlar. Kanun metnine göre bu sayılan hallerin var olması durumu örtülü kazanç aktarımı anlamına gelmektedir.

---

⁶⁵ 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, Resmi Gazete, S: 28513, 30.12.2012.

Kııacası 5520 sayılı KVK'daki Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı, burada karşımıza benzerlik gösteren “Örtülü Kazanç Aktarımı Yasağı” başlığı ile çıkmaktadır.

1.2.4. Gümrük Kanunu'nda Transfer Fiyatlandırması

Gümrük Kanunu'nun 24. maddesi uyarınca; “...Alıcı ve satıcı arasında bir ilişki bulunmamalı; ilişkinin varlığı durumunda ise, satış bedeli bu maddenin 2.fikrasına göre gümrük kıymeti olarak kabul edilebilir nitelikte olmalıdır. 2.a) Yukarıdaki fıkra hükümlerini uygulayarak uygun satış bedelinin belirlenmesinde, alıcı ile satıcı arasında bir ilişkinin varlığı, satış bedelinin reddedilmesi için tek başına yeterli bir neden oluşturmaz. Böyle durumlarda, satışa ilişkin koşullar incelenerek, bu ilişkinin fiyatı etkilemediği belirlenirse, satış bedeli kabul edilir. Gümrük idaresi, beyan sahibi veya diğer kaynaklardan elde ettiği bilgilere dayanarak, söz konusu ilişkinin fiyatı etkilediği kanısına varırsa, bu hususları beyan sahibine yazılı olarak bildirir...”⁶⁶

Söz konusu kanun metninde “transfer fiyatlandırması” ibaresinin geçmemesi ile birlikte KVK'da geçen tanım ile aynı doğrultudaki kavramlarından bahsedilmiştir bu kapsamda taraflar arasında bir ilişki bulunması durumunda kanunen bazı şartlar aranmaktadır; taraflar arasındaki ilişkinin herhangi bir tarafın lehine olacak şekilde fiyatı etkiliyor olmaması bu şartların başında gelmektedir. Kanunun devamında ise (24/2b⁶⁷) birbirleri ile ilişki içinde bulunan kişilerin herhangi bir mal ve hizmet alım satımında satıcı olan tarafın fiyat belirlerken aynı tarihlerde ya da en yakın tarihte benzer nitelikteki işlemlerinde uyguladığı fiyata çok yakın olduğunu ispatlaması beklenir. Burada da yine emsallere uygunluk ilkesinin adı birebir geçmese de 5520 sayılı KVK'daki adıyla emsallere uygunluk kavramı esas alınmıştır.

⁶⁶ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Resmi Gazete, S: 23866, 04.11.1999

⁶⁷ “Birbirleri ile ilişkisi bulunan kişiler arasındaki bir satışta, beyan sahibi satış bedelinin aynı veya yakın bir tarihte gerçekleşen aşağıda yer alan **emsal** kıymetlerden birine çok yakın olduğunu ispatlarsa, bu satış bedeli kabul edilerek, eşyanın kıymeti 1 inci fıkra hükümlerine göre belirlenir.” 4458 Sayılı Gümrük Kanunu 24/2b

1.3. OECD Düzenlemelerinde Transfer Fiyatlandırması ve BEPS Kararları

Küreselleşme ile birlikte çok uluslu şirketlerin ilişkili kişilerle gerçekleştirdikleri işlemlerin sonucunda, gerek çok uluslu şirketler gerekse vergi idareleri açısından ortaya çıkan olumsuz durumların azaltılması ya da ortadan kaldırılması için uluslararası düzeyde kullanılacak ortak yöntemlere gereksinim duyulmuştur.⁶⁸

Uluslararası vergileme söz konusu olduğunda tek bir ülke sınırlarında bulunmayan işletmeler çifte vergilendirilme gibi bazı zorluklarla karşılaşmaktadır. Ancak devletler çeşitli nedenlerden dolayı vergilendirme yetkilerini başka bir otoritenin kontrolüyle sınırlandırmak istemedikleri için ulusal otorite dışındaki bir kurumun varlığına hep olumsuz yaklaşmışlardır.⁶⁹

Uluslararası boyutta çok taraflı vergi anlaşmalarının niteliklerinin yeterince geniş ve detaylı olmamasına bağlı, uluslararası örgütler çalışmalarını mevcut vergi anlaşmaları ile uyumlu olarak ilerletmeye çalışmışlardır. Bu çerçevede Birleşmiş Milletler ve OECD modelleri başta olmak üzere tavsiye niteliğindeki modeller ile uygulama alanları söz konusu devletlerin sınırlarını aşacak şekilde düzenlemeler öngörülmüştür.⁷⁰

Esasen karşılıklı vergi anlaşmaları, devletlerin vergilendirme yetkilerinde hangi kuralların hangi devletlerde olduğuna açıklık getirirse de transfer fiyatlandırmasının kötüye kullanılmasına ya da gelirin yapay olarak azaltılmasına iç hukuk gibi müdahale edemezler. Ancak piyasaya oranla olması gereken transfer fiyatının tespiti ve tespiti yaparken doğacak uyuşmazlıkların çözümü için üretilen tavsiyeler devletler tarafından benimsenip iç hukuka yol göstermektedir.⁷¹

---

⁶⁸ Acar, **Transfer Fiyatlandırması**, s:55.

⁶⁹ Şükrü Kızılot, **Türk Vergi Hukukunda Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Yaklaşım, Ankara, 2002, s:50

⁷⁰ Selahattin Tuncer, **Çifte Vergilendirme ve Milletlerarası Vergi Anlaşmaları**, Ankara, 1974, s:53.

⁷¹ TÜSİAD, **Uluslararası Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları ve Türkiye Uygulaması**, İstanbul, 1989, s:5.

1.3.1. OECD Düzenlemelerinde Transfer Fiyatlandırması

Tavsiye niteliğinde başlayan OECD çalışmalarında transfer fiyatlandırması konusu ilk kez çifte vergilendirmenin önlenmesi amacıyla “Bağımlı Teşebbüsler” başlıklı 9. maddesinde ele alınmıştır sadece üye ülkeler değil üye olmayan ülkeler için de yol gösterici olmuştur. ABD dışındaki gelişmiş ülkelerin neredeyse tamamı OECD tarafından oluşturulup devamlı olarak gözden geçirilen düzenlemeleri baz almaktadır.⁷² Bu düzenlemelerin ne olduğuna baktığımızda mevcut vergi sistemimizde halen uygulanan emsal fiyat yöntemlerine ulaşırız. Emsal fiyat kavramı ilişkili kişilerle yapılan işlemlerde kullanılmalardan dolayı tez çalışması için önem teşkil etmektedir.

OECD'nin transfer fiyatını belirlerken kullanılacak üç yöntemi açıklamasından hareketle diğer düzenlemelerin de bu yöntemler çevresinde topladığını söyleyebiliriz. Bu yöntemlerin ne olduğunu kısaca açıklarsak;

- **Karşılaştırılabilir Kontrol Dışı Fiyat Yöntemi:** Bağımsız tarafların benzeri durumlarda benzeri mallar için uyguladıkları fiyat bu yönteme göre olması gereken fiyattır.
- **Yeniden Satışta Fiyat Yöntemi:** Bağımsız tarafların ürün için ödediği fiyata satıcının harcamalarını ve kabul edilebilir bir kârı kapsayan uygun oranda bir pay eklendikten sonra oluşan fiyattır.
- **Maliyet Artı Yöntemi:** Alt şirkete ya da diğer bölümlere satışta, maliyete eklenen uygun bir orandaki paydan sonra oluşan fiyattır.⁷³

Sayılan bu üç yönteme ilaveten daha sonraki yıllarda “İşleme Dayalı Net Kâr Marjı Yöntemi” ve “Kâr Bölüşüm Yöntemi” de rehber eklenmiştir. Bunlar dışında özellikle 1995 yılında olmak üzere çeşitli aralıklarla düzenlemeler yapılmıştır fakat bu düzenlemeler rehberin muhteviyatını etkileyecek boyutlarda olmasa da sürekli düzenleme ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmiştir.⁷⁴

⁷² Mehmet Aktaş, “Yeni Kurumlar Vergisi Tasarısı Çerçevesinde Transfer Fiyatlandırması Düzenlemesi”, **Vergi Dünyası**, Şubat 2006, S: 294, s:26.

⁷³ OECD, Transfer Pricing Guidelines, (Çevrimiçi:18.01.2016), <http://www.oecd.org/general/searchresults/?q=transfer%20pricing%20and%20multinational%20enterprises&cx=012432601748511391518:xzeadub0b0a&cof=FORID:11&ie=UTF-8>

⁷⁴ OECD, a.e.

2010 yılında OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberi kamuoyunun da görüşleri alınarak revize edilmiştir. Ayrıca 9. bölüm eklenerek şirketlerin yeniden yapılandırılmasının transfer fiyatlandırması karşısındaki durumları açıklanmıştır ve ileride açıklanacak olan “Gayri Maddi Varlıklar” kısmının birkaç değişiklikle yeniden düzenlenmesine ilişkin taslağı OECD Haziran 2012 tarihinde yayımlamıştır.⁷⁵

Tüm bunlardan sonra OECD düzenlemelerinin bizi ilgilendiren kısmına baktığımızda transfer fiyatlandırmasının objektif unsurları olan ilişkili kişi ve emsal fiyat aralığına değinmek gerekir. Emsal fiyat aralığı konusunu -içeriği itibariyle- ilişkili kişi kavramından ayırmak mümkün değildir. Çünkü örneğin OECD kriterlerine göre çok uluslu şirketlerde ayrı tüzel kişilik kriterinin uygulanabilmesi için çok uluslu şirketlerin OECD’de “The Arm’s Length Principle” adı ile geçen emsallere uygunluk ilkesine uyması gerekmektedir.⁷⁶ En başta da söylediğimiz gibi ilişkili kişilerle emsal fiyat aralığında yapılan işlemler gerek hazine zararı bakımından gerekse matrah aşındırma bakımından vergisel anlamda olumsuz bir sonuç doğurmamaktadır. Ancak birden fazla devletin sınırına yayılmış işletmeler söz konusu olduğunda ayrımı bu kadar kolay yapmak mümkün değildir. Çünkü çok uluslu işletmelerin bünyesinde çok sayıda kurum vardır ve her biri ayrı tüzel kişilik sayılmaktadır. OECD üyesi ülkeler özellikle çifte vergilendirme riskini azaltmak için ayrı tüzel kişilik yaklaşımını benimsemişlerdir. Bu yaklaşıma göre, çok uluslu şirket grubu içindeki her kurum bağımsız tüzel kişilikler olarak dikkate alınmakta ve sadece elde ettiği gelir için vergilendirilmektedir.⁷⁷ Burada önemli olan ayrı tüzel kişilik yaklaşımının uygulanabilmesi için bahsi geçen grup içi işlemlerin emsallere uygunluk ilkesine uygun olmalarıdır.

Tüm bu açıklamalar ilişkili kişi kavramının emsallere uygunluk ilkesi ile birlikte anlamlandırıldığı en büyük kanıtıdır. Zaten bu ilke; ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım, satımında uygulanan fiyatın aralarında böyle bir ilişki olmasa

---

⁷⁵ PWC, “OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberi’ne İlişkin Son Gelişmeler”, (Çevrimiçi: 17.10.2016), <http://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/vergi/transfer-fiyatlandirmasi/hizmetlerimiz/oecd-son-gelistmeler-2012.html>

⁷⁶ OECD, Transfer Pricing Guidelines, (Çevrimiçi 18.01.2016), <http://www.oecd.org/tax/transfer-pricing/transfer-pricing-guidelines.htm>

⁷⁷ OECD, a.e.

uygulayacakları fiyata uygun olması anlamına gelir.⁷⁸ OECD Model Vergi Anlaşması'nın⁷⁹ 9. maddesinde, karşılaştırılabilir işlemleri karşılaştırılabilir bir ortamda bağımsız işletmeler arasında oluşan piyasa fiyatını baz alarak faaliyet kârlarının yeniden ayarlanması işaret edilir.⁸⁰

1.3.2. Transfer Fiyatlandırmasında BEPS Kararları

Uluslararası platformda vergisel veya finansal teşvikler sayesinde sermaye hareketlerini kendisine doğru döndürmek isteyen ülkeler, kendi mevzuatlarında bu amaçlarına yönelik bazı düzenlemeler yaparlar. Bu düzenlemeler zamanla uluslararası zararlı vergi rekabetine dönüşür.⁸¹ Sonuçta da vergi matrahlarının ciddi miktarda aşınmasına yol açarak vergi yükünün az olduğu ülkelere doğru kâr aktarımına neden olurlar.⁸²

Son yıllarda matrah aşındırma ve kâr aktarımının olumsuzluklarını gidermek amacıyla uluslararası kuruluşlar bir takım önlemler almaktadır. Bu kapsamda G20 ülkeleriyle⁸³ işbirliği çerçevesinde OECD, matrah aşındırılması ve kâr aktarımlarındaki problemlerle mücadele için 2013 yılında Matrah Aşındırma ve Kârın Aktarımı (BEPS) Eylem Planı'nı açıklamıştır. Sonrasında ise Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler gibi kuruluşların da çabaları ile 5 Ekim 2015 tarihinde nihai rapor hazırlanmıştır.⁸⁴ Bizim için önemli olan nokta ise; bu planın içeriğindeki onbeş maddeden dört tanesi transfer fiyatlandırmasını kapsamaktadır. Bu maddeler sadece gelişmiş ülkelerdeki çok uluslu şirketleri değil aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerdeki şirketleri de etkilemektedir. Zaten KVK'nın 13.maddesine

⁷⁸ Mehmet Akif Özmen, **Gelir ve Kurumlar Mevzuatında Vergi Güvenlik Müesseseleri**, Ankara, Yaklaşım Yayıncılık, 2008, s:283.

⁷⁹ OECD Model Vergi Anlaşmasına detaylı olarak 2. Bölüm "3.OECD Düzenlemelerinde İlişkili Kişi" Başlığında değinilmiştir.

⁸⁰ Billur Yaltı Soydan, "Çok Uluslu İşletmeler ve Vergi İdareleri İçin Transfer Fiyatlandırması Rehberi", **Vergi Sorunları**, 1996, S:91, s:109.

⁸¹ Çak, **a.g.e.**, s:9.

⁸² Tunç Köse, "BEPS ile Mücadele Eylem Planı Kapsamında Transfer Fiyatlandırması", **Vergi Sorunları**, Haziran 2014, S:309, s:60.

⁸³ Türkiye, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Avustralya, Brezilya, Çin, Endonezya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, İngiltere, İtalya, Japonya, Kanada, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan.

⁸⁴ Gökçe Gücüyener, "BEPS Projesi Eylem Planı Kapsamında Transfer Fiyatlandırması Dokümantasyonu ve Ülke Bazlı Raporlama", **Vergi Sorunları**, S:326, s:69.

verilen önem düşünülduğünde ülkemiz açısından matrah aşındırması ve kâr aktarımı sebepli vergi kayıplarının önüne geçilmesi büyük bir ciddiyet arz eder.⁸⁵

Özellikle ilişkili kişilerin borçlanma yoluyla finansman yaratmaları, grup içi işlemler, grup şirketlerince sürdürülen sigortacılık faaliyetlerine yönelik vergi uygulamaları, gayri maddi varlıkların grup içindeki tüzel kişiler arasında gerçekleştirilen işlemlerdeki uyumsuzluklar BEPS eylem planının üzerinde durduğu başlıca konulardır.⁸⁶ Transfer fiyatlandırması kapsamında; gayri maddi varlıklar (m:8), risk ve sermaye yatırımları (m:9), diğer yüksek riskli işlemler (m:10), transfer fiyatlandırmasında belgelendirme yükümlülüklerinin yeniden gözden geçirilmesi (m:13) gibi son derece önemli dört madde çerçevesinde etkilidir.⁸⁷

Transfer fiyatlandırması ile ilgili bu dört maddenin de içinde bulunduğu toplamda onbeş maddelik BEPS eylem planı; **uyum, özün önceliği ve şeffaflık** olarak üç ana ilke çerçevesinde toplanmıştır.⁸⁸

Eylem planına genel anlamda bakacak olursak, transfer fiyatlandırmasının öncelikli konulardan olduğunu söyleyebiliriz, bu kapsamda transfer fiyatlandırması ile ilişkilendirilen dört maddenin detaylarına değinmek gerekirse;

Gayri maddi varlıklara ilişkin 8. eylem, transfer fiyatlandırması kurallarının gayri maddi varlıklar aracılığıyla yaratılan değer ile uyumlu sonuçlar vermesini sağlaması ile ilgilidir. Bu eylem sayesinde gayri maddi varlıkların ilişkili kişi kapsamındaki grup üyeleri arasında değişimleri söz konusu olduğunda oluşabilecek matrah aşındırmalarının önüne geçmek amaçlanmıştır. Bu konu ile ilgili olarak en son 2013 yılında OECD rehberinin gayri maddi varlıklar kısmı güncellenmiştir.⁸⁹ Kendi

---

⁸⁵ Erdal Aydın, “OECD BEPS Projesi Transfer Fiyatlandırması Eylemlerinin Türkiye Üzerindeki Etkileri ve Proje’ye İlişkin Türkiye’deki Yaklaşım”, **Vergi Dünyası**, Mart 2016, S:415, s:204.

⁸⁶ PWC, “OECD’nin Yeni Projesi: Matrahın Aşındırılması ve Kârın Aktarılması Şirketler İçin Neler Getiriyor?”, **PWC Vergi Bülteni**, No: 2013/87, (Çevrimiçi 17.10.2016) <https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=BulletinD&Id=3972>.

⁸⁷ OECD, Action Plan On Base Erosion And Profit Shifting, OECD Publishing, 2013, s:19-20, (Çevrimiçi 18.10.2016) http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/action-plan-on-base-erosion-and-profit-shifting_9789264202719-en

⁸⁸ Köse, **a.g.e.**, s:61.

⁸⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz: PWC, OECD’nin Matrahın Aşındırılması ve Kârın Aktarılmasına İlişkin Eylem Planı: 2014 Gelişmeleri, PWC Vergi Bülteni, No:2014/11, (Çevrimiçi 17.10.2016) <https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=BulletinD&Id=4047>.

ülkemizdeki düzenlemeler açısından baktığımızda TFYÖKD hakkında çıkartılan 1 seri nolu genel tebliğ'de gayri maddi varlıkların transfer fiyatlandırmasındaki yerine kısaca değinildiğini görüyoruz. Bu sebeple uygulamadaki işlemler için OECD'nin transfer fiyatlandırması rehberi baz alınmaktadır. BEPS eylem planı kapsamında yapılan değişikliklerin ülkemizdeki yerel mevzuatlarca da benimsenmesi gerekmektedir.⁹⁰

Risk ve sermayeye ilişkin 9.eylem, transfer fiyatlandırması kurallarının risk ve sermaye transferi ile yaratılan değere paralel olması ve uyumlu sonuçlar vermesi ile ilgilidir. Bu doğrultuda grup üyeleri arasında risk transferi yaparak ya da grup içi işletmelere aşırı sermaye bırakarak matrah aşındırmasının önüne geçmek amaçlanmıştır.⁹¹ Eyleme göre, grup üyeleri içinde risk faktörünün transferi yoluyla kâr aktarımı ya da matrah aşındırmasını engelleyici önlemler alınmalıdır. Bu önlemler hazırlanırken getirilen değer yaratımına zıt kurallar konulmamasına özen gösterilmeli ve ek olarak bu düzenlemeler faizlere ilişkin gider indirimler ile birlikte yürütülmelidir. Ayrıca diğer yüksek riskli işlemler başlıklı 10.eylem de risk ve sermayeye ilişkin eylemle aynı doğrultudadır farklı olarak; 10.eylemde üçüncü şahıslara vurgu vardır yani bu şahıslar arasında gerçekleşmesi düşük olasılıklı işlemler nedeniyle oluşabilecek matrah aşındırması ve kâr aktarımlarını önleyici kuralların getirilmesi beklenir.⁹²

Eylem planının transfer fiyatlandırmasını ilgilendiren son maddesi ise; transfer fiyatlandırması belgelendirme yükümlülüklerinin yeniden gözden geçirilmesine ilişkin 13.eylemdir. İşletmelerin uyum maliyetleri açısından vergi idaresi için şeffaflık düzeyini yükseltecek belgelendirme kurallarının getirilmesi bu anlamda önem taşır. Çok uluslu şirketlere ait ilgili ülkelerle bilgilerini paylaşırken hükümetlerin ihtiyaç duyduğu doğrultuda elde edilen gelirlerin küresel dağılımı, ekonomik faaliyetlerin

---

⁹⁰ Köse, **a.g.e.**, s:64.

⁹¹ Köse, **a.e.**

⁹² OECD, **Action Plan On Base Erosion And Shifting**, OECD Publishing, 2013, s:20, (Çevrimiçi 18.10.2016) http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/action-plan-on-base-erosion-and-profit-shifting_9789264202719-en

boyutları ve ülkelere ödenen vergilerin belgelendirilmesi bu eylem planının ana konusunu oluşturmaktadır.⁹³

Ülkemizdeki uygulama açısından durumu ele alırsak, 5520 sayılı KVK düzenlemelerine ek olarak 1 ve 2 seri nolu tebliğlerle desteklenen transfer fiyatlandırması raporları her mali yıl mükelleflerden talep edilmektedir. OECD öncülüğünde her ülkeye yerel mevzuat bağlamında getirilmesi planlanan ülkeye özgü belgelendirme sistemi genel olarak 1 seri nolu tebliğdeki yükümlülüklerden daha geniş kapsamlıdır. Fakat özellikle ilişkili kişi işlemleri çerçevesinde istenen belgeler bakımından; işleme konu olan ürünlerin yıllara ilişkin fiyat listesi, işlem konusu, üretirken oluşan maliyetler, yıl içinde ilişkili veya ilişkisiz kişilerle gerçekleştirilen işlemlerin faturaları veya ilişkili kişilerle yıl içinde yapılan tüm sözleşme örnekleri gibi konulardaki düzenlemelerin hepsinde yerel mevzuatımız itibariyle OECD tarafından istenen belge düzeninden daha detaylı bir sistematik oluşturulduğunu görüyoruz.⁹⁴

Kısacası, BEPS'in transfer fiyatlandırması kavramına ilişkin kısmını ele aldığımızda ilişkili kişilerle yapılan işlemler için özün önceliği ilkesine ağırlık verildiğini söyleyebiliriz. Baştan itibaren saydığımız değişiklikler uygulamaya yansıtıldığı takdirde; riskin transferi, gayri maddi hakların ilişkili kişiler bazında el değiştirmesi ve sermayenin grup üyelerine dağılımı gibi konularda ortaya çıkan transfer fiyatlandırmasının kârın oluşumu ile uyumlu olması öngörülmektedir.⁹⁵

1.4. Yabancı Ülke Düzenlemelerinde Transfer Fiyatlandırması

Transfer fiyatlandırmasının tarihi sürecini ele alırken ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde çalışmalara başlandığını söylemiştik fakat bizim vergi sistemimizi de etkileyen detaylar söz konusu olduğunda sadece ABD değil diğer gelişmiş ülkelerin mevzuatlarını da göz ardı etmememiz gerekir. Buna istinaden başta ABD olmak üzere,

---

⁹³ Köse, **a.g.e.**, s:65.

⁹⁴ PWC, Transfer Fiyatlandırmasında Belgelendirme ve Ülkeye Özgü Raporlama: OECD Taslak Raporu, PWC Vergi Bülteni, No:2014/13, Şubat 2014, s:9 (Çevrimiçi 19.10.2016) <https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=BulletinD&Id=4053>.

⁹⁵ Köse, **a.g.e.**, s:66.

Almanya, Fransa, İtalya'nın da mevzuatını kapsayan Avrupa Birliği, Rusya ve son olarak Japonya mevzuatındaki transfer fiyatlandırması kavramına kısaca değinilmiştir.

1.4.1. Amerika Birleşik Devletlerinde Transfer Fiyatlandırması

Transfer Fiyatlandırması alanındaki ulusal boyutta ilk düzenleme Amerika Birleşik Devletleri'nde olmuştur. Bunun nedeni ülke sınırları içinde fazla sayıda çok uluslu şirkete bulunmasıdır. Çok uluslu şirketlerin sayısı ile aynı doğrultuda diğer ülkelere göre bu şirketlerden elde ettiği gelir de oldukça önemli bir paya sahiptir.⁹⁶

Transfer fiyatlandırması alanında ilk esas düzenleme 1954 yılında yapılırken yine bugün olduğu gibi şirketlerin vergi yüklerini transfer fiyatlandırması yoluyla azaltmalarının önüne geçilmesi amaçlanmıştır.⁹⁷ Çünkü kanundaki düzenlemeler, kârlılığını en yüksek seviyeye çıkartmak isteyen şirket yönetimi ile egemenlik yetkisine dayanarak vergi alan devlet yetkisinin çatışmasının sonuçlarından biridir.⁹⁸

ABD'de devlet egemenliği anlamında vergileme bakımından önemli bir konu olan transfer fiyatlandırması; ABD Gelir Yasası'nda düzenlenmiştir. Düzenlemenin temelini gittiğimizde 1963 yılında Porto Riko ABD İç Gelirler İdaresi'ni (IRS) şirketler arasındaki gelirleri dağıtmanın sınırsız olması konusunda protesto etmiştir ve buna istinaden ABD Porto Riko'daki şirketlere istinaden gelir dağıtım rehberi düzenlemiştir. Böylece bugün de kullanılan transfer fiyatlandırması rehberleri niteliğinde ilk rehber yayımlanmıştır.⁹⁹

ABD Gelir Yasası'nın ilişkili kişi ve transfer fiyatlandırması ile ilgili kısmına bakacak olursak; 482. maddede: "...aynı çıkar birliğine ait ikiden fazla ticari veya iş merkezinin gelir ve giderlerinin bunlar arasındaki dağıtımında komisyon üyelerine yetki verilir. Bu dağıtımın, kaçınılmalara yer vermemesi (haksız yere kâr aktarımı, hayali satışlar veya diğer yöntemlerin uygulanmaması) ve gerçek vergi sorumluluğunu

⁹⁶ Zeynep Arıkan ve Ersan Öz, "Uluslararası Transfer Fiyatlandırması ve Önleme Faaliyetleri", **Mali Pusula**, 2007, S:27, s:85.

⁹⁷ Ersin Nazal, "Transfer Fiyatlandırması I", **Yaklaşım**, Temmuz 2007, S:175, s:115

⁹⁸ Tuncay Kapusuzoğlu, "Transfer Fiyatlandırmasına İlişkin Olarak ABD'de Yapılan Yasal Düzenlemeler (I)" **Vergi Dünyası**, Haziran 1999, S:214, s:57.

⁹⁹ Hüseyin Işık, **Çok Uluslu İşletmelerde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Ankara, Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, 2005/370, s:67.

açıkça yansıtması gerekmektedir. Bağlantılı organizasyonlar arasındaki gelir gider dağıtımında komisyon üyelerine yetki verme olayı ilk olarak 1917 yılındaki Savaş Gelirleri Anlaşması'nda görünür. 1921 yılındaki Gelir Anlaşması'nın 240 numaralı kısmı, yabancı uyruklu şirketlerdeki kazançların birleştirilmesinden (konsolidasyonundan) bahseder. Bu noktada ayrıca iki veya daha fazla bağlantılı şirket arasındaki hesapların birleştirilmesinde komisyon üyelerine yetki verilir. Bu yetki, kazançların, kârların, gelirlerin, giderlerin veya sermayenin bağlantılı şirketler arasındaki dağıtımında doğruluğu sağlamak için ne zaman gerekli görülürse o zaman kullanılır. 1928 yılındaki Gelir Anlaşması'nın 45. kısmı, bağlantılı şirket ilişkisinin, kazançların birleştirilmesi kısmından (240 numaralı kısım) çıkartılarak bağımsız bir bölümde ifade edilmesini sağlamıştır. Bu ifade biçimi, günümüzdeki 482 numaralı kısımdaki ifade biçiminin aynısıdır. 482 numaralı kısım, Gelir Yasası'nda ilk kez 1954 yılında yer almıştır. (Internal Revenue Code of 1954)¹⁰⁰

Günümüzde de etkisini sürdüren 482. Maddeyi en net şekilde özetlersek; gelir ve gider dağıtımını mükelleflerce yapılırken, ortak paydada hareket edenler direkt ya da endirekt ortak oldukları veyakontrol ettikleri diğer şirketler için, “*şirket olup olmadığına, A.B.D. içinde örgütlenmiş olup olmadığına ve bağıntılı olup olmadığına bakılmaksızın*”, ilgili Bakanlık kapsamında şirket bazındaki gelir-gider ve söz konusu şirketler arasında dağıtılabilir ya da paylaşılabilir. Bunu yapmasının gerekçesi olarak; şirkete ait vergi matrahının aşındırılmasının engellenmesi gösterebilir.¹⁰¹

Görüldüğü üzere 482. maddenin kötüye kullanımı engelleyici düzenlemesinde ilişkili kişiler tek tek sayılmaksızın, ilişkiyi ortak menfaatlere sahip olmaya dayandırmıştır.¹⁰²

1968 yılında ABD İç Gelirler İdaresi (IRS) yasal düzenlemeleri arasında günümüzde de kullanılan “Kontrol Dışı Fiyat Yöntemi”ni, “Yeniden Satış Yöntemi”ni ve “Maliyet Artı Yöntemi”ni eklemiştir. Böylece piyasa fiyatlarındaki standart ile birlikte spesifik fiyatlandırma yöntemleri de belirlenmiştir. Ve tezin ilerleyen

---

¹⁰⁰Tuncay Kapusuzoğlu, “Transfer Fiyatlandırmasına İlişkin ABD’de Yapılan Yasal Düzenlemeler(I)”, **Vergi Dünyası**, 1999, S:214, s:57.

¹⁰¹ Kapusuzoğlu, a.e.

¹⁰² Acar, **Transfer Fiyatlandırması**, s.135.

bölümlerinde açıklanacak peşin fiyatlandırma anlaşmaları ilk kez 1991 yılında kabul edilmiştir.¹⁰³

1.4.2. Avrupa Birliği Ülkelerinde Transfer Fiyatlandırması

Devletler, yönettikleri topraklar üzerinde kendi politik, sosyal, ekonomik ve benzeri koşulları dikkate alarak vergi sistemlerini oluştururlar. Kurdukları bir takım sistemler sayesinde kendi vatandaşlarıyla birlikte diğer ülke vatandaşlarını da vergilendirme yetkilerine sahiplerdir. Bu açıdan vergilendirme yetkisi ülkelere özgü bir özelliktir ve sınırlandırılmaz. Fakat ülkelerin bu mutlak vergilendirme sistemleri, ekonomik birliklere dahil olduğu zaman tartışmalar ortaya çıkabilir. Ekonomik birliklerden kasıt; devletlerin ilişkilerini geliştirmek ve dış ticaretlerini serbestleştirmek için kurdukları ekonomik işbirliği boyutlarını aşan uluslararası birliklerdir. Ekonomik işbirliğinin son aşamasını ekonomik birlikler oluşturur ve Avrupa Birliği (AB) bunun başlıca örneklerinden biridir.¹⁰⁴

AB'nin vergi politikalarına bakıldığında genel politikaları destekleyen ikincil bir politika rolü üstlendiğini görüyoruz. Ayrıca AB'nin izlediği temel politikaların hemen hemen tamamının vergilendirmeyi ilgilendiren kısımlar vardır. Bu durum öncelikle mal ve hizmet, kişi ve sermayenin serbest dolaşımını öngören iç pazarın işleyişi ve rekabet alanındaki politikalar ile bölgesel politikalarda kendini hissettirmektedir.¹⁰⁵

AB'nin sayılan bu uygulamalar üzerinde yapacağı düzenlemeler daha çok dolaylı vergiler aracılığıyla olmaktadır. Ekonomik birlik kavramının temeli bu tür faaliyetlerin serbestçe ve karşılıklı olarak yapılması olduğu için AB'nin dolaylı vergiler konusunda genellikle ortak bir zeminde bulunduğu söylenebilir.¹⁰⁶

---

¹⁰³ Acae, a.e.

¹⁰⁴ Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu, Nami Çağan, **Vergi Hukuku**, Turhan Kitabevi Yayınları, 25. Baskı, Ankara, Ekim 2016, s: 64.

¹⁰⁵ Abdulkadir Göktaş, "Türkiye'nin Avrupa Birliğine Ekonomik ve Vergisel Uyumu-II", **Yaklaşım**, Ocak 2001, Sayı. 97, s: 46.

¹⁰⁶ Akif Hamzaçebi, "Türkiye – AB İlişkilerinde Vergilendirme ve 2001 İlerleme Raporunda Vergilendirmeye İlişkin Konuların Değerlendirilmesi", **17. Türkiye Maliye Sempozyumu: Avrupa Birliğine Geçiş Süreci ve Türk Kamu Maliyesinin Uyumu**, TÜRMÖB, 2002, s:23.

AB’de dolaysız vergiler alanında yaşanan uyumlaştırma çabaları, dolaylı vergilerde yaşanan uyumlaştırma çabalarından çok daha yavaş ilerler bu yüzden Avrupa Birliği genel itibariyle zorlayıcı hükümler uygulamaktan kaçınılır ki bu da dolaylı vergilerde tam uyumun sağlanmasını engeller.¹⁰⁷ Bu konuda Avrupa Birliği, üye ülkelerin iç hukukunun ön planda olduğunu kabul ettiği için transfer fiyatlandırması düzenlemelerini ülkelerin doğrudan vergi konusundaki uyumlaştırmalar arasında ele alır.¹⁰⁸

AB’de bu kapsamda transfer fiyatlandırmasına yönelik ilk kapsamlı çalışmalar 1976 yılında yapılmıştır ve temeli tahkim yasası niteliğindeki 90/436/EEC sayılı direktife kadar inmiştir. Direktif, emsallere aykırı fiyatlandırmaların çifte vergilendirmeye yol açması durumunda, karşı taraf açısından düzeltme işlemi öngörmesi nedeniyle önemlidir.¹⁰⁹ Bu kapsamda üye ülkelerce imzalanan tahkim anlaşması uyarınca emsallere uygunluk ilkesi AB tarafından benimsenmektedir. Bu uygulamaya göre; anlaşmayı imzalayan farklı ülkelerdeki bağlı şirketlerin arasında karşılaştırılabilirlik analizi yapılmakta ve bağımsız şirketlere uygulanan fiyatlara göre farklılık göstermemesi beklenmektedir.¹¹⁰

Tahkim anlaşmasının temel amacı; transfer fiyatlandırması uyumsuzluğunu mümkün olan en az sürede sonuca bağlamaktır. İlişkili kişi ile yaptığı işlemlerin emsallere uygunluk ilkesine aykırı olduğu anlaşılan ve bu sebepten düzeltmeye tabi tutulan bir işletme, çifte vergilendirmeye neden olan durumun kendisine bildirilmesinden itibaren 3 yıl içinde ilgili birimlere haber vermek zorundadır.¹¹¹

Görüldüğü üzere, Avrupa Birliği’nde de transfer fiyatlandırması uygulamaları OECD rehberi ile paralellik göstermektedir bunlara ek, spesifik olarak Almanya’daki uygulamaya bakacak olursak; Almanya vergi mevzuatında yer verilen transfer

---

¹⁰⁷ Mehmet Bahattin Kulu, “AB Üyesi Ülkelerde Uygulanan Ortak Vergi Hukuku”, **Yaklaşım**, Mart 2001, Sayı 99, s:59.

¹⁰⁸ Kulu, **a.g.e.**, s:60.

¹⁰⁹ Hüseyin Işık, **Çok Uluslu Şirketlerde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu, Ankara, 2005, s:23.

¹¹⁰ Işık, **a.g.e.**, s:65

¹¹¹ TOBB, **Vergilendirmede Global Eğilimler AB ve Türk Vergi Sistemi**, Ankara, 2001, TOBB Yayın No: 359-BÖM-59, s:28

fiyatlandırması kavramında, ikinci bölümde detaylıca açıklanan ve üye devletlerce imzalanan tahkim yasası doğrultusunda emsallere uygunluk ilkesi göze çarpmaktadır. Bu ilke kapsamında; mükellefin vergiyi ilgilendiren gelirlerinde emsallerine göre daha az bir tutar üzerinden işlem yapması durumunda matrahın azaldığı tespit edilirse, bu mükellef emsallere uygunluk kapsamında düzeltme işlemine konu olmaktadır. Almanya’da KVK kapsamında örtülü kazanç kavramı da düzenlenmiştir, bu çerçevede transfer fiyatlandırması yöntemlerinden, “Karşılaştırılabilir Fiyat Yöntemi”, “Yeniden Satış Fiyatı Yöntemi” ve “Maliyet Artı Yöntemi” bizim mevzuatımızla benzerdir.¹¹²

1.4.3. Rusya’da Transfer Fiyatlandırması

ABD ve AB uygulamalarından farklı olarak; Rusya mevzuatında transfer fiyatlandırması adı altında bir kavram yer almamakla birlikte, transfer fiyatı ile ilgili düzenlemeler Rusya Vergi Kanunu’nun (Tax Code) 40. maddesinde yer almaktadır. Bu madde de yeniden satış fiyatı yöntemine, karşılaştırılabilir fiyat yöntemine ve maliyet artı yöntemine değinilmiştir. Transfer fiyatlandırmasına yönelik düzenlemeler esasen 2011 yılına kadar yoktu bu tarihe kadar vergi kanunlarına uygun olmayan davranışlar için uygulanan cezalar yanlış transfer fiyatlandırması olduğu durumlara da uygulanıyordu. 2011 yılının mayıs ayından itibaren Rusya hem vergi idarelerinin hem verimliliğini arttırmak hem de vergiden kaçınma yollarını azaltmak amacıyla transfer fiyatlandırması konusuna kanunlarında yer vermiştir.¹¹³

Yeni düzenleme ile birlikte özellikle mükellefler için ağır yaptırımlar söz konusu olmuştur. Ayrıca 2011 öncesinde saydığımız transfer fiyatlandırması yöntemlerine ek olarak işlenmiş ürün fiyat yöntemi, işlemsel net marj yöntemi ve kâr bölüşümü yöntemi eklenmiştir. Kanun, ilgili tarafların ticari işlemlerinde emsale uygunluk niteliğini daha açık tanımlamaya ve bu yaklaşımı uygulamada yapılan hatalar için

---

¹¹² Acar, **Transfer Fiyatlandırması**, s:162.

¹¹³ Gelir İdaresi Başkanlığı, “Transfer Fiyatlandırması İle İlgili Gelişmeler”, **Vergilendirme Bülteni**, Nisan 2012, S:2, s:8.

hükmedilen cezaları arttırmayı öngörmüştür. Ayrıca kanun Peşin Fiyatlandırma Anlaşmaları için prosedürleri ana hatları ile ortaya koymuştur.¹¹⁴

1.4.4. Japonya’da Transfer Fiyatlandırması

Japonya’da transfer fiyatlandırması adına yapılan ilk düzenleme 1986 yılında olmuştur ve sistemsal olarak ABD, İngiltere, Almanya gibi ülkelerin transfer fiyatlandırması sistemlerini temel almıştır. Fakat Amerika’daki transfer fiyatlandırmasını açıklarken işaret ettiğimiz 482. kısım Japon mevzuatında yabancı bağlı şirketler konusu bakımından farklılık göstermektedir, şöyle ki; yabancı bağlı şirketin daimi iş yerini bulunması halinde Japonya’da elde ettiği kazançta transfer fiyatlandırması kuralları çerçevesinde yaptırımlar uygulanmamaktadır. Bağımlı şirket kavramı Japonya mevzuatında oldukça derinlemesine açıklanmıştır; adi ortaklıklar ve şirket niteliği taşımayan ortaklıklar hariç tutulmasına karşın ilişkili iki şirket arasında %50 oranında sahiplik var ise ya da şirketler arasında özel durumlar söz konusu ise iki şirket ilişkili şirket olarak kabul edilmektedir.¹¹⁵

---

¹¹⁴ Gelir İdaresi Başkanlığı, a.e.

¹¹⁵ Acar, **Transfer Fiyatlandırması**, s:163.

İKİNCİ BÖLÜM

TRANSFER FİYATLANDIRMASINDA İLİŞKİLİ KİŞİ

2.1. Türk Vergi Sisteminde İlişkili Kişi Kavramı

Sosyal ve ekonomik hayatın bir zorunluluğu olarak işletmeler, işlemlerini kâr elde etmek için yaparlar. Bu işlemlerde taraflar kim olursa olsun asıl amaç kazanç elde etmektir. Eğer bir işletme bu amaçtan saparak kazancından vazgeçerse bu işlemin ilişkili kişiye menfaat sağlamak amacıyla gerçekleştirildiği kabul edilir ve söz konusu işlemlerde ilişkili kişini lehine sağlanan her menfaat transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımına sebep olabilir. Hatta işletmenin ilişkili kişi için kazanç elde etme imkanından vazgeçmesi bile aynı kapsamda değerlendirilir.¹

Bir işletme karşılıksız olarak alımlarda bulunursa ya da ilişkili kişiden yapacağı alımlar için çok yüksek karşılıklar ödeyerek veya sahip olduğu bir haktan ilişkili kişi için vazgeçerek bazı işlemler gerçekleştirirse yine ilişkili kişiye menfaat sağlamış olarak kabul edilir.²

Bahsi geçen menfaatler mal aktarımı, para ve hizmet ödemesi şeklinde olur. İlişkili kişiye faizsiz ya da düşük faizle verilen borçlar para ödemesine örnektir. Sermaye indirimi söz konusu olduğunda, ortağın payını aşan ödemelerde bulunması da transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç kapsamına girmektedir. Ayrıca yine işletme ilişkili kişilerden olan alacağından vazgeçerse ya da ilişkili kişiler lehine kendine ait olmayan bir borcu üstlenirse ilişkili kişiye dolaylı olarak parasal anlamda menfaat sağlamış olur.³

Bu menfaatlerin örtülü kazanç kapsamında değerlendirilmesi bakımından, 5520 sayılı KVK'nın 13. maddesinde Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı başlığı altında bir takım düzenlemelere yer verilmiştir. Bu düzenleme, birinci

¹ Mualla Öncel, **Kurumlar Vergisi Açısından Sermaye Şirketlerinde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Ankara, 1978, s:14.

² Serkan Ağar, **Transfer Fiyatlandırması, Örtülü Kazanç Dağıtımı**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2011, s:133.

³ Öncel, **a.g.e.**, s:16.

bölümde detaylandırılan OECD'nin transfer fiyatlandırması için getirdiği düzenlemelere paralel yaklaşımlar içermekle beraber sadece KVK'da değil GVK'nın 41. maddesinde de değişikliklere yol açmıştır.

Paralellik gösterdiğinden bahsettiğimiz OECD düzenlemelerinde ilişkili kişi kavramına spesifik olarak bakarsak; OECD Model Vergi Anlaşmasının 9. maddesinde ilişkili kişinin tanımı "...ilişkili kuruluşlar, ana şirket ve iştirakleri ile ortak bir kontrol altında yönetilen şirketler..." şeklinde yapılmıştır. Görüldüğü üzere OECD'nin ilişkili kuruluş kapsamı bizim mevzuatımızdaki tanıma göre daha net ve dar kapsamlıdır.⁴

Ayrıca 5520 sayılı KVK'ya model oluşturan OECD Rehberi'ndeki düzenlemeler ikili vergi anlaşmalarında da dikkate alınmış olup ülkemizin de taraf olduğu ve OECD'nin çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarına yönelik hükümleri kapsamında bir devlet teşebbüsünün doğrudan ya da dolaylı olarak başka bir devlet teşebbüsünün sermayesine katıldığında ya da yönetimine ortak olduğunda, iki teşebbüsün de ilişkilerinde mali açıdan ortaya çıkan koşullar, birbiriyle bağlantısı olmayan teşebbüsler arasındaki koşullardan farklılaştığında; olması gerektiği halde bu koşullar sebebiyle kendini göstermeyen kazancın, söz konusu teşebbüsün kazancına ekleyip vergilendirilmesi hükme bağlanmıştır.⁵

Ayrıca anlaşmalardaki "**bağımlı işletme**" tanımı farklı iki oluşumu kapsayacak şekilde tanımlanmıştır; ilk oluşum, devletlerden birine (örneğin Belçika) ait ticari işletmenin, diğer devletin (örneğin Türkiye) bir ticari işletmesine yönetim, kontrol ve sermaye bakımından, dolaylı ya da dolaysız bağlı bulunmasıdır. Bu işletmelerin sahipleri gerçek kişi ya da kurum olsa bile sonuç değişmemektedir. İkinci oluşum ise; aynı işletmelerin devletlerden birisine (örneğin Belçika) ait bir işletmesi diğer devletin (örneğin Türkiye) bir işletmesini yönetim ya da sermaye bakımından dolaylı ya da dolaysız kendilerine bağlı tutmasıdır.⁶

---

⁴ Mehmet Aktaş, **Uluslararası Transfer Fiyatlandırması ve Türk Vergi Mevzuatında Uygulama Olanakları**, Şubat 2004, s:25.

⁵ Gökçe Gücüyener, "Transfer Fiyatlandırması Mevzuatında İlişkili Kişi Kavramı", **Vergi Sorunları**, Haziran 2014, S: 309, s:69.

⁶ Gülçin Doğan, "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı ve İlişkili Kişi Kavramı", **Yaklaşım**, Aralık 2006, S:168, s:264.

Kısacası OECD Model Anlaşması'ndaki ilişkili kişi kavramı taraflar arasında sadece ortaklık ilişkisi değil, aynı zamanda yönetim ve kontrol ilişkisi bulunması teşebbüslerin bağımlı olarak tanımlanabileceğini göstermektedir. Bununla beraber her iki düzenlemede de kontrolün varlığının hangi durumlarda oluştuğuna dair bir eşik yer almamakta olup bu konu yerel idarelerin düzenlemelerine tabi tutulmuştur. Yerel idareler kapsamında ülke uygulamalarına bakıldığında bazı ülkelerde ilişkili kişi kapsamının belli bir hisse oranı ile sınırlandırıldığı yerler olsa da Türkiye'nin de dahil olduğu bazı ülkelerde "bağımlı teşebbüs" tanımı oldukça geniş tutulmuştur.⁷ Örneğin, Avusturya, Almanya ve Çek Cumhuriyeti'nde tarafların bağımlı teşebbüs olarak adlandırılması için minimum hisse oranı %25 iken Macaristan, Danimarka, Japonya ve Kanada'da %50'dir.⁸ Burada yarı yarıya ortaklık aranmasındaki genel mantık; iki bağımsız teşebbüsün %50-%50 ortaklık payı ile oluşturduğu iş ortaklığı (Joint-Venture) durumu baz alınır, eşit kontrol gücüne sahip iki şirketten birinin emsal olmayan fiyat uygulaması sonucunda matrah aşındırmasının mümkün olmamasıdır.⁹

Mesela Fransa'da herhangi bir minimum hisse oranı bulunmamakta fakat kontrol bağı, hukuki veya fiili olarak iki şekilde kurulabilmektedir. Hukuki kontrol; bir şirketin çoğunluk hissesine sahip olmak ya da oy hakkının çoğunu elinde bulundurmak şeklinde açıklanabilir. Fiili kontrol ise, iki şirket arasındaki ilişkilerin koşul veya sözleşmelerinden kaynaklanabilir. Bu kapsamda ülkemizdeki uygulama Fransa'daki ile benzerlik göstermekteydi.¹⁰ Ancak 09.08.2016 tarihinde yapılan düzenleme kapsamında, doğrudan ya da dolaylı ortaklıklar ayırt edilmeksizin örtülü kazanç dağıtımının varlığı "**en az %10 oranında**" ortaklık, kâr payı veya oy hakkı sınırına bağlanmıştır. Üstelik bu söz konusu oranlar tek tek değil toplu olarak dikkate alınmaktadır.¹¹

Görüldüğü üzere Türkiye'de ilişkili kişi kavramı sınırlarını keskin olmayan çizgilerle belirlenmiştir, buna istinaden tez çalışmasının bu bölümünde ilişkili kişi

---

⁷ Gücüyener, **a.g.e.**, s:72.

⁸ Mazars, **Transfer Pricing Insight**, Ocak 2014, s:2-26.

⁹ Gücüyener, **a.g.e.**, s:72.

¹⁰ Gücüyener, **a.e.**

¹¹ 6728 Sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Resmi Gazete, S: 29796, 09.08.2016.

kavramı farklı mevzuatlar çerçevesinde ele alınarak transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç ve örtülü sermaye bakımından ilişkili kişi tanımlarının farklılıklarına değinilmiş ve transfer fiyatlandırmasının diğer objektif unsuru olan emsallere uygunluk ilkesinin ilişkili kişi kavramını tamamlayan kısımları açıklanmıştır. Ayrıca yabancı kurumların Türkiye’de bulunan işyerleri ya da temsilcilerinin kendi aralarında ilişkili kişi sınırı içinde kalan işlemleri sebebiyle kazancın örtülü dağıtılmasının “Hazine Zararı” şartına bağlanmasından dolayı bu kavram da yine son bölümde açıklanmıştır.

2.1.1. Kurumlar Vergisinde Transfer Fiyatlandırması ve İlişkili Kişi

Transfer fiyatlandırması kavramı genel anlam itibariyle vergi matrahını azaltma faaliyetleri doğrultusunda karşımıza çıkar, bu kapsamda emsal fiyat aralığı birçok ülkenin yerel mevzuatında yer alsa da uygulamada bazı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. 2013 yılında Türkiye’nin de içinde bulunduğu G20 ülkelerinin ortak isteği üzerine OECD tarafından *-birinci bölümde bahsedildiği üzere*¹²- BEPS-Matrah Aşındırması ve Kâr Aktarımı Önleme Projesi kapsamında ülkelerin daha şeffaf uygulamalara yer vermesi gündeme gelmiştir. Bu gelişmelerin mevzuata yansımaları olarak 09.08.2016 tarihinde 29796 sayılı Resmi Gazete’de 6827 sayılı Yatırım Ortamlarının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yayımlanmıştır. Bu düzenlemenin bizi ilgilendiren gerekçesi, transfer fiyatlandırmasına ilişkin uygulamalarda karşılaşılan problemlerin çözülmesi ve yerel uygulamalarda uluslararası düzen ile uyumun sağlanmasıdır.¹³

Bu son değişimlerden önce TFYÖKD kavramı tam anlamıyla 5520 sayılı KVK ile mevzuatımıza girmiştir, ayrıntılı olarak ise, 1 ve 2 seri nolu “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği”nde detaylandırılmıştır. Bundan öncesinde mülga 5422 sayılı KVK’da Örtülü Kazanç

¹² İlgili metin için bkz: birinci bölüm 3.2. nolu başlık sayfa:27.

¹³ Gökçe Gücüyener, “Transfer Fiyatlandırmasında İlişkili Kişi, Yöntem Hiyerarşisi ve PFA’ya İlişkin Gelişmeler”, **Vergi Sorunları**, Eylül 2016, S:336, s:30.

başlığında ele alınarak 17. maddesinde: Şirket kendi ortakları, ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek ve tüzelkişiler, idaresi, murakabesi veya sermayesi bakımlarından vasıtalı vasıtasız olarak bağlı bulunduğu veya nüfuzu altında bulundurduğu gerçek ve tüzel kişiler ile olan münasebetlerinde emsaline göre göze çarpacak derecede yüksek veya düşük fiyat veya bedeller üzerinden yahut bedelsiz olarak alım, satım, imalat, inşaat muamelelerinde ve hizmet ilişkilerinde bulunursa kazancın tamamen veya kısmen örtülü olarak dağıtılmış sayılması kanun hükmüne bağlanmıştır.¹⁴

Bunu takip eden süreçte 5520 sayılı KVK'daki adıyla "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Sermaye Dağıtımı" kavramında eski kanuna istinaden ilişkili kişinin tanımı ve sınırları nispeten daha geniş tutulmuştur. Her ne kadar -daha sonra değineceğimiz- 2016 yılında yapılan düzenleme ile ortaklık payına %10 sınırı getirilmiş de olsa hâlâ ilişkili kişinin sınırı tam çizilememekle birlikte çizilen sınır da bazı durumlarda mükellefler ve vergi idaresi tarafından farklı anlamlara gelmektedir.

Şu anki mevzuatımızda ilişkili kişi sınırlarına değinmeden önce yenilikleri görmek için her iki kanunda ilişkili kişi karşılaştırması yapılmıştır:

Tablo 1'de sayılan kişi veya kurumlar, mal ve hizmet alışverişlerinde kullanmak üzere emsallerinden farklı bir tutar kullanırlarsa, söz konusu kazancın bir kısmı veya kullanımına göre bütünü, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış kabul edilmektedir.¹⁵ Bu tanıma istinaden görüldüğü üzere transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç konusunu oluşturan unsurların başında emsallere uygunluk ilkesi ve ilişkili kişi kavramı gelmektedir;

---

¹⁴ 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (Mülga), 7229 Sayılı Resmi Gazete, 10.06.1949.

¹⁵ Serkan Açar, **Transfer Fiyatlandırması Örtülü Kazanç Dağıtımı**, Yaklaşım Yayıncılık, 2011, s:101.

Tablo 1: Eski ve Yeni Düzenlemelerde İlişkili Kişi Karşılaştırması

5422 Sayılı (Mülga) KVK, madde:17	5520 Sayılı KVK, madde:13
<ul style="list-style-type: none"> • Kurumların kendi ortakları • Yok	<ul style="list-style-type: none"> • Kurumların kendi ortakları • Kurumların ilgili bulunduğu gerçek kişi veya kurumlar
<ul style="list-style-type: none"> • Ortakların ilgili bulunduğu gerçek ve tüzel kişiler	<ul style="list-style-type: none"> • Ortakların ilgili bulunduğu gerçek kişi veya kurumlar
<ul style="list-style-type: none"> • İdaresi, denetimi ya da sermayesi bakımından vasıtalı, vasıtasız olarak bağlı bulunduğu veya nüfuzunda bulundurduğu gerçek ve tüzel kişiler	<ul style="list-style-type: none"> • İdaresi, denetimi veya sermayesi bakımından doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunduğu ya da nüfuzu altında bulundurduğu gerçek kişi veya kurumlar
<ul style="list-style-type: none"> • Ortaklarından veya bunların eşleri ile usul ve furuundan ve üçüncü dereceye kadar (dahil) kan ve sıhri hısımlarından şirketin idare meclis, başkan veya üyesi, müdürü veya yüksek memuru durumunda bulunanlar (sadece hizmet ilişkisi ile sınırlı)	<ul style="list-style-type: none"> • Ortakların eşleri, ortakların veya eşlerin üstsoy ve altsoyu ile üçüncü derece dahil yansoy hısımları ve kayın hısımları (hukuki işlem sınırlaması yok)
<ul style="list-style-type: none"> • Yok	<ul style="list-style-type: none"> • Kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk vergi sisteminin yarattığı vergileme kapasitesiyle aynı düzeyde bir vergilendirme imkanı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Bakanlar Kurulu'nca ilan edilen ülkelerde veya bölgelerde bulunan kişiler

Kaynak: Serkan Açar, Transfer Fiyatlandırması Örtülü Kazanç Dağıtımı, Yaklaşım Yayıncılık, 2011, s:102.

Yapılan bir işlemin TFYÖKD kapsamında değerlendirilebilmesi için, kanunda da belirtildiği haliyle, alım, satım, imalat, inşaat, kiralama, kiraya verme, ödünç para alınması ve verilmesi, ikramiye, ücret ödemesi ve benzeri işlemlerin ilişkili kişilerle

yapılmış olması gerekmektedir.¹⁶ Bu çerçevede ilişkili kişi tanımı uygulamada oluşabilecek karışıklıkları önlemek amacıyla kanun maddesinde tanımlanmıştır; *“İlişkili kişi; kurumların kendi ortakları, kurumların veya ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek kişi veya kurum ile idaresi, denetimi veya sermayesi bakımından doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunduğu ya da nüfuzu altında bulundurduğu gerçek kişi veya kurumları ifade eder. Ortakların eşleri, ortakların veya eşlerinin üstsoy ve altsoyu ile üçüncü derece dahil yansoy hısımları ve kayın hısımları da ilişkili kişi sayılır. Kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk vergi sisteminin yarattığı vergilendirme kapasitesi ile aynı düzeyde bir vergilendirme imkânı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Bakanlar Kurulunca ilan edilen ülkelerde veya bölgelerde bulunan kişilerle yapılmış tüm işlemler, ilişkili kişilerle yapılmış sayılır.”*¹⁷

Yukarıdaki hükme 09.08.2016 tarihinde 6728 sayılı kanunun 59.maddesiyle ek bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre; *“İlişkinin doğrudan veya dolaylı olarak ortaklık kanalıyla oluştuğu durumların örtülü kazanç dağıtımı kapsamında sayılması için en az %10 oranında ortaklık, oy veya kâr payı hakkının olması şartı aranır. Ortaklık ilişkisi olmadan doğrudan veya dolaylı olarak en az %10 oranında oy veya kâr payı hakkının olduğu durumlarda da taraflar ilişkili kişi sayılır. İlişkili kişiler açısından bu oranlar topluca dikkate alınır.”*¹⁸

Söz konusu kanunun gerekçesinde belirtildiği üzere bu değişimin sebebi, Onuncu Kalkınma Planı'nın uygulanmasını kolaylaştırarak etkinliği arttırmak ve bu çerçevede oluşturulan eylem planları kapsamında yatırımların maliyetlerini düşürerek uluslararası platformda teşvik sağlamaktır.¹⁹

Yapılan değişiklikten sonra %10 ortaklık payı saklı kalmak kaydıyla geçerli olan KVK 13/2, ilgili düzenleme yürürlüğe girene kadar geçen süreçte transfer

---

¹⁶ İrfan Vural, **Yorum ve Açıklamalarla Kurumlar Vergisi Kanunu**, Gelirler Kontrolörleri Derneği, Ankara, 2009, s:648.

¹⁷ KVK m:13/2

¹⁸ 6728 sayılı kanunun 59. maddesiyle eklenen cümleler; Yürürlük 09.08.2016.

¹⁹ Gücüyener, **a.g.e.**, s:30.

fiyatlandırması konusunda ilişkili kişilere ait oran sınırlaması olmadığına dair eleştirileri bir nebze azaltmıştır.

Her ne kadar bu oran sayesinde mevcut ilişkili kişi kapsamı daralmış olsa da ne yazık ki uygulama açısından mükelleflerin düştüğü belirsizlik durumları tamamen ortadan kalkmamıştır. Özellikle değişiklik çerçevesinde uluslararası uygulamalar ile uyum sağlanması amaçlanmışsa da ilişkili kişiye getirilen sınırlamanın söz konusu amaca uygun olmadığını bazı kaynaklara dayanarak söylemek mümkün. Örneğin, OECD Model Anlaşmasında bahsi geçen ilişkili kişi kavramının sadece ortaklık ilişkisini değil denetim ve idaresi altında bulunma ilişkisini de kapsadığı ve hatta bağımlı teşebbüs olarak karşımıza çıkabileceği belirtilmiştir. Buna ek olarak aynı anlaşmada denetim ve idare ile ilgili herhangi bir sınırlama yapılmaksızın ülkelerin yerel düzenlemelerine bırakılmıştır. Buna paralel olarak da bazı ülkeler ilişkili kişi tanımlarına OECD düzenlemelerinden sapmadan sınırlama getirmişlerdir. Örneğin, Fransa’da bizim ülkemizdeki yeni düzenlemenin aksine ilişkili kişi tanımına girmek için herhangi bir ortaklık payında alt limit aranmadığı halde Almanya’da sınır %25 ve komşumuz Bulgaristan’da %5 olarak belirlenmiştir.²⁰

Ancak bu orana ilişkin aynı 6728 sayılı kanun ile getirilen bir başka değişikliğe göre, Bakanlar Kurulu söz konusu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen oranları topluca ya da ayrı ayrı ortaklık bazında %1 ile %25 arasında esnetebilir ya da oran şartını kaldırabilir.²¹

Bu kapsamda, bir kurum açısından ilişkili kişi;

- Kurumların kendi ortaklarını,
- Kurumların veya ortakların ilgili bulunduğu gerçek kişi ya da kurumları,
- Kurumların veya ortaklarının idaresi, sermayesi ya da denetimi bakımından doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunduğu gerçek kişi ya da kurumları,
- Kurumların veya ortaklarının idaresi, sermayesi ve denetimi bakımından nüfuzu altında bulundurduğu gerçek kişi veya kurumları,

²⁰ Gücüyener, a.g.e., s:32.

²¹ 6728 Sayılı Kanununun 59.maddesi ile değişen fıkra; Yürürlük 09.08.2016 ayrıca bkz: KVK m:13/9

- Ortakların eşlerini,
- Ortakların veya eşlerinin altsoy ve üstsoy, üçüncü derece dahil yansoy hısımları ve kayın hısımlarını²² ifade etmektedir.

İlgili maddenin gerekçesine baktığımızda fıkrada geçen “gerçek kişi” ibaresi, GVK uygulamasında gerçek kişi olarak kabul edilip vergi mükellefi olan şahıs şirketlerini, şahısların bizzat kendilerini ve adi ortaklıkları kapsamaktadır. “Kurum” ibaresi ise; sermaye şirketlerini, iktisadi kamu kuruluşlarını, kooperatifleri, dernekleri, vakıfları ve tüm bunlara ait iktisadi işletmeler ile iş ortaklıklarını kapsamaktadır.²³ Bu kapsamda ilişkili kişi tanımına giren adi ortaklıklar ve şahıs şirketleri (adi komandit ve kolektif şirketler) ile yapılan işlemler transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımını kapsamında değerlendirilmektedir.²⁴

GVK'nın uygulaması bakımından, teşebbüs sahibinin eşi, üstsoy ve altsoy, üçüncü derece dahil yansoy ve hatta kayın hısımları ile doğrudan veya dolaylı ortağı bulunduğu şirketlere ek olarak bu şirketlerin ortakları, bu şirketlerin idaresi, denetimi yahut sermayesi bakımından kontrolü altında bulunan diğer şirketler de ilişkili kişi sayılır.²⁵

Buna ek olarak kazancın elde edildiği ülkenin vergi sisteminin Türkiye ile karşılaştırıldığında aynı düzeyde olup olmadığına bağlı olarak Bakanlar Kurulunca ilan edilen ülkelerde bulunan kişiler ile yapılan tüm işlemler de kötüye kullanımı önlemek amacıyla ilişkili kişilerle yapılmış sayılacaktır.²⁶

Bu kapsamda kurumlar vergisine tabi mükellefler açısından ilişkili kişi sayılan gerçek kişi ve kurumlar tablo 2’de verilmiştir.

---

²² Ömer Faruk Burak, “Örtülü Sermaye ve Örtülü Kazançta İlişkili Kişi”, **Maliye Postası**, 15 Nisan 2015, S:831, s:105. (Ayrıca bkz: Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Genel Tebliğ, Seri No:1)

²³ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun Gerekçesi, (Çevrimiçi) http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Gerekceler/5520_Sayili_Kanun.pdf , Erişim Tarihi: 23.08.2016.

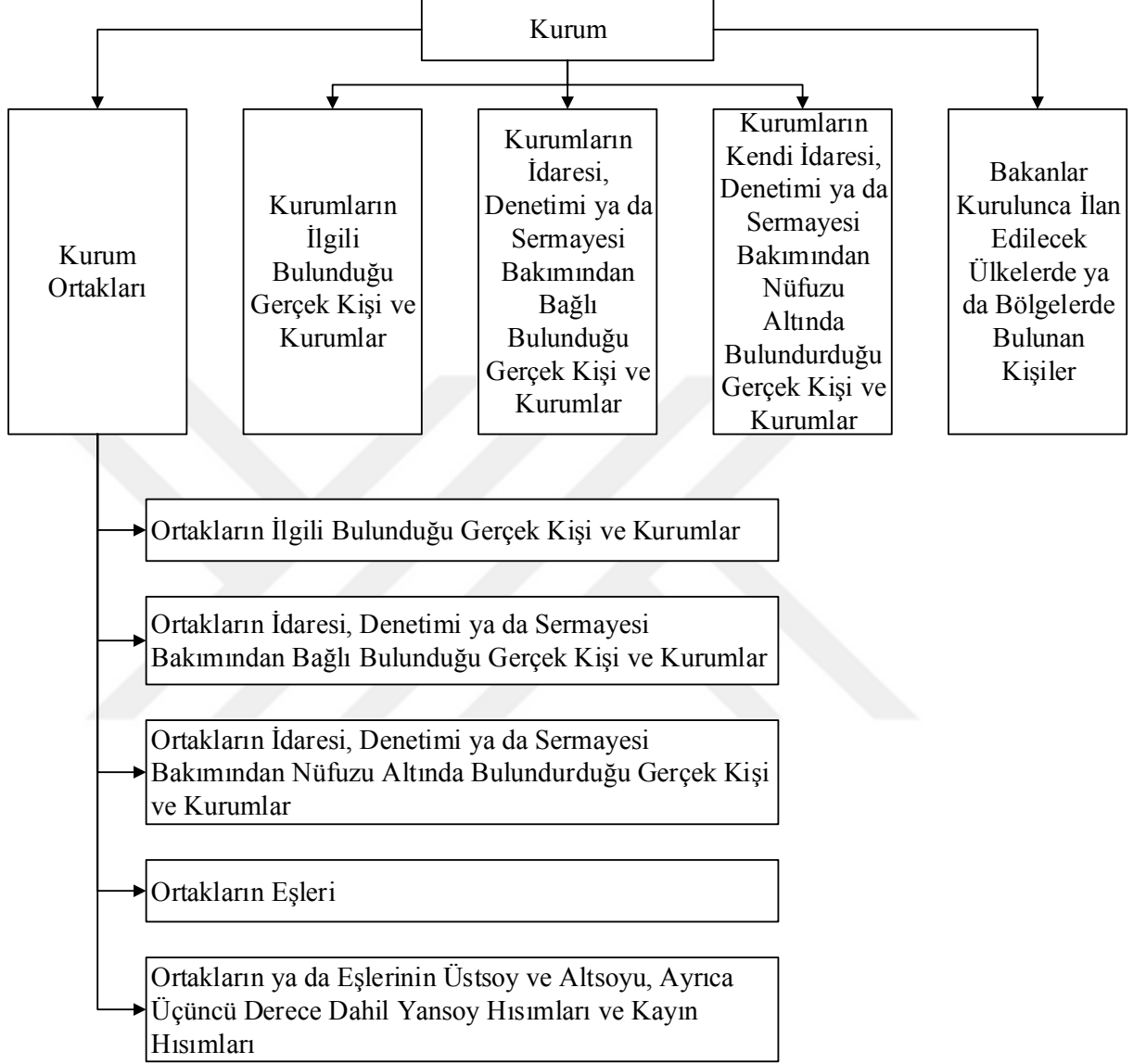
²⁴ Vural, **a.g.e.**, s:660

²⁵ 2007/12888 Nolu Bakanlar Kurulu Kararı, Resmi Gazete, 06.12.2007.

²⁶ Henüz Bakanlar Kurulu tarafından bahsi geçen bölgeler ya da ülkeler ilan edilmemiştir. (tezin 3. bölümünde bu konuya değinilmiştir.)

Tablo 2: Kurumlar Vergisi Mükellefleri Açısından İlişkili Kişiler:

Kaynak: İrfan Vural, Yorum ve Açıklamalarla Kurumlar Vergisi Kanunu, Ankara, 2009, s:661

Yukarıda da görüldüğü üzere, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımını uygulamasında ilişkili kişi kavramı oldukça geniş bir kapsama yayılmıştır. Esasen 5520 sayılı KVK eski kanunlara göre daha açıklayıcı olsa da ilişkili kişi sınırının geniş tutulması bazı tereddütlerin yaşanmasının önüne geçememiştir. Tanımdan yola çıkarak; özellikle “...kurumların veya ortaklarının **ilgili bulunduğu gerçek kişi veya kurum...**” ifadesinde ilgili bulunma durumu kanun metninde tam

anlamıyla açıklanmadığı için ilişkili kişilerin tespitinde zorluklara neden olmaktadır.²⁷ Buna istinaden 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği'nde ilişkili kişi kavramı kanuna göre daha geniş kapsamda açıklanmıştır. Buna göre KVK'da gerçek kişi ifadesi ile kastedilen GVK'nın uygulamasında kabul edilen gerçek kişi kavramında geçen şahıslar, şahıs şirketleri ve adi ortaklıklardır. Kurum ifadesi ile kastedilen ise; kooperatifler, sermaye şirketleri, kamu iktisadi kuruluşları, dernek ve vakıflar ile bunlara ait iktisadi işletmelerdir. GVK'daki ilişkili kişilere baktığımızda; teşebbüs sahibinin eşini, üstsoy, altsoy ile birlikte üçüncü derece dahil yansoy hısımlarını ve ek olarak doğrudan ya da dolaylı ortağı olan şirketler, bu şirketlerin ortakları ya da kontrolü altında bulunan diğer şirketleri ilişkili kişi kapsamında görüyoruz.²⁸

Örneğin, (ABC) Adi Ortaklığı'nın (A) isimli ortağı aynı zamanda (D) Limited Şirketi'nin de ortağı ise ve bu iki şirket arasında emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilmiş bir fiyat üzerinden işlem yapılmışsa emsallere uygun bedel ile söz konusu bedel arasındaki fark işletmeden çekilmiş sayılır.²⁹

“İlişkili kişi” ibaresinin kimleri kapsadığı tablo 3'te detaylı olarak gösterilmiştir;

---

²⁷ Vural, **a.g.e.**, s:661.

²⁸ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, No: 26704, 18.11.2007.

²⁹ 1 Seri Nolu TFYÖKD Hakkında Genel Tebliğ.

Tablo 3’te görüldüğü üzere;

(A) Kurumunun;

- Ortak (B) Kurumu,
- Ortak (B) Kurumu’nun doğrudan ortağı olduğu (G) Kurumu,
- Ortak (B) Kurumu’nun dolaylı olarak ortağı olduğu (H) Kurumu,
- Ortak (B) kurumunun kurucusu olduğu (F) derneği ve bu derneğin iktisadi işletmesi,
- (F) derneğine ait iktisadi işletmede çalışan (Z) gerçek kişisi,
- Ortakla ilişkili (F) derneğin kurucularından (I) kurumu,
- Ortakla ilişkili (F) derneğin dolaylı olarak bağlı bulunduğu (AD) gerçek kişisi veya kurumu,
- Ortak (B) kurumunun doğrudan ortağı olduğu (D) kurumu,
- Ortak (D) kurumunda çalışan finans müdürü (R),
- Ortak (B) kurumunda çalışan (M) gerçek kişisi,
- Ortak (J) gerçek kişisi,
- Ortak (J) gerçek kişinin altsoyu, üstsoyu ve yansoyu,
- Ortak (J) gerçek kişinin eşi (K),
- Ortak (J) gerçek kişinin eşi (K)’nın üstsoyu ve yansoyu,
- Ortak (J) gerçek kişinin doğrudan ortağı olduğu (L) kurumu,
- Ortak (J) ile ilişkili (L) kurumunun doğrudan ortağı olduğu (AB) kurumu,
- (AB) kurumunun yönetim kurulu başkanı (Ş),
- Yönetim kurulu başkanı olan (Ş)’nin üye olduğu (AC) derneği,
- (S) iş ortaklığı,
- (S) iş ortaklığının diğer ortağı (T) kurumu,

ile yaptığı mal ve hizmet alım satımları, ilişkili kişilerle yapılmış olarak kabul edilirken aynı derneğe üye olan gerçek kişi ya da kurumların, yalnızca aynı derneğe üye olmaları sebebiyle ilişkili kişi sınırlarında değerlendirilmesi mümkün değildir.³⁰

³⁰ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, No: 26704, 18.11.2007.

(A) Kurumunun;

- İştirak (C),
- İştirak (C)'nin doğrudan ortağı olduğu (P) kurumu,
- İştirak (C) ile ilişkili (P) kurumunun doğrudan bağlı bulunduğu (R) kurumu,
- İştirak (C) ile ilişkili (P) kurumunun dolaylı olarak bağlı bulunduğu (AE) gerçek kişisi veya kurumu,
- İştirak (C) ile ilişkili (P) kurumunun kurucusu olduğu (AF) vakfı,
- İştirak (C)'nin doğrudan ortağı olduğu (N) kurumu,
- İştirak (C)'nin dolaylı olarak ortağı olduğu (O) kurumu,
- İştirak (C)'nin doğrudan bağlı bulunduğu (Y) gerçek kişisi,
- İştirak (C)'nin doğrudan bağlı bulunduğu (U) kurumu,
- İştirak (C)'nin dolaylı olarak bağlı bulunduğu (V) gerçek kişisi ya da kurumu,

İle yaptığı mal ya da hizmet alım satım işlemleri de tıpkı ortak kurumlarda olduğu gibi ilişkili kişi kapsamında sayılmaktadır.³¹

2.1.1.1. Kurumların Kendi Ortakları

Kurumlar vergisine tabi mükelleflerin gerçek ve tüzel kişi ortakları 5520 sayılı KVK'nın 13. maddesi uyarınca ilişkili kişi sayılmaktadır. Yani kurumlar vergisine tabi mükelleflerin kendi ortakları ile emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak gerçekleştirdikleri mal ve hizmet alım satımları TFYÖKD kapsamında değerlendirilmektedir.³²

Bir ortağın, şirketin sermayesine katılma oranı kazancın transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtıldığını tek başına olduğu sürece kanıtlamaz bu durum onu sadece ilişkili kişi sınırına sokar. Fakat bu oranın yüksek olması ortağın kurum üzerinde nüfuz sahibi olduğuna ve söz konusu kurumdan çıkar sağlama ihtimaline karine oluşturur.³³ Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç taraf oluşturma ihtimali olan kurum ortaklarının belli bir sermaye payına sahip olmaları gerekmezdi. Ortaklık ilişkisi -paylardan bağımsız olarak- ilişkili kişi olunmasına yeterliydi ancak

³¹ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, No: 26704, 18.11.2007.

³² 1 Seri Nolu TFYÖKD Hakkında Genel Tebliği,

³³ Açar, a.g.e., s:107.

daha önce de bahsettiğimiz yeni düzenleme kapsamında tıpkı örtülü sermaye uygulamasında olduğu gibi örtülü kazanç dağıtımının söz konusu olabilmesi için ilişkili kişilerde ortaklık oranı en az %10 olarak sınırlandırılmıştır.³⁴ Söz konusu düzenleme yapılmadan önce halka açık şirketler başta olmak üzere ortakların sayıca fazla olduğu ilişkilerde sorun yaratmaktaydı. Çünkü örtülü sermaye uygulamasında olduğunun aksine ortaklık payının belli bir oranla sınırlandırılmaması³⁵ ortakla yapılan her alım satım işleminde 6728 sayılı Kanun ile getirilen düzenlemeler öncesinde emsallere uygunluğun belirlenmesi açısından oldukça fazla iş yükü bulunuyordu. Mesela Borsa İstanbul'a³⁶ kote edilmiş kurumların Takasbank'tan ortaklarını anlık öğrenebilmeleri basit değildir zira öğrenseler bile anlık olarak değiştiği için işlem yapılana kadar bile bu durum tümüyle değişebilir, bu sebeple kanunda ortakların ilişkili kabul edilmesinde, sermaye ya da kâr payı kapsamında bir oran sınırlaması gerekiyordu.³⁷ Kaldı ki bu sınırlama öncesinde sözünü ettiğimiz üzere birçok sorun yaşanıyordu.

2.1.1.2. Kurumların veya Ortaklarının İlgili Bulunduğu Gerçek Kişi veya Kurumlar

Bir işletme bünyesinde var olan kazanç, normal ya da açık kâr dağıtımı yoluyla ortaklara (sermaye iştirakleri oranında) dağıtılır. Açık kâr dağıtımında muhatap, kurum ortakları olurken TFYÖKD uygulamasında kurum ortaklarının dışındaki kişiler de bu dağıtıma muhatap olabilirler.³⁸

TFYÖKD uygulamasında kurumların kendi ortaklarından sonra ilişkili kişi kapsamına alınan ikinci grup; kurumların ilgili bulunduğu gerçek kişi ve kurumlardır, burada ilgili bulunma ifadesi ile tam olarak neyin kastedildiği kanun metninde yer almadığı için bazen ihtilafli durumların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Çünkü ekonomik ilişkilerin yanında manevi ve sosyal ilişkiler de ilgili bulunma anlamına

³⁴ 6728 sayılı kanununun 59. maddesiyle eklenen cümleler, Yürürlük 09.08.2016.

³⁵ Örtülü sermaye uygulamasında ilişkili kişi kapsamına girmek için en az %10 oranında hisseye sahip olma koşulu vardır. GVK/12

³⁶ Kaynakta, eski adıyla İMKB (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası) olarak geçmektedir.

³⁷ Açar, a.g.e., s:107.

³⁸ Açar, a.e.

gelmektedir. Bu açıdan bakılırsa kurum ortaklarının akrabaları hatta yakın arkadaşları dahi ilişkili kişi kapsamında değerlendirilebilir. Ancak bu şekilde bir ilişkili kişi belirlenmesi yapılabilmesi için söz konusu ilişkinin kurum kararlarında doğrudan ya da dolaylı olarak etkisinin bulunabileceği düzeyde bir ortaklığın var olması gerekmektedir.³⁹

1 Seri Nolu TFYÖKD Hakkında Genel Tebliğ'e bakacak olursak; şirketlerin ilgili sayıldığı gerçek kişi ifadesine bakıldığında; şirkete ortaklığı bulunan gerçek kişi ya da kişiler hariç tutularak geriye kalan şirketlerin ortağı olduğu şahıs şirketlerinin diğer gerçek kişi ortaklarını ve söz konusu şirketin çalışanlarını kapsadığını görülmektedir. Ayrıca kurum çalışanları işverenleriyle sadece işveren-işçi ilişkisi içinde ise söz konusu kurum ve çalışanı yapılan ücret ödemelerine istinaden ilişkili kişi kapsamında değerlendirilmemektedir. Ama bu bağ dışında herhangi bir işlem gerçekleşirse bu işlem ilişkili kişi kapsamında sayılmaktadır.⁴⁰

Kurum ortağının ilgili bulunduğu gerçek kişilerden kasıt, KVK m:13/2'de belirtildiği üzere; ortakların eşleri, altsoy ve üstsoyuna ek olarak üçüncü derece dahil yansoy ve kayın hısımlarıdır. Ayrıca kurum ortakları ile sosyo-ekonomik anlamda bir bağ söz konusu ise yine bu kişiler ilişkili kişi sınırındadır. Örneğin, (A) Kurumunun ortağı (B) gerçek kişisi ekonomik ve sosyal anlamda yakın ilişkide olduğu (C) gerçek kişinin şahsına ait bir işletme ile mal ve hizmet alım satımı yaparsa işlemlerin tamamı ilişkili kişi ile yapmış kabul edilecektir. Ek olarak kurumun başka bir şahıs şirketi ile ortaklık anlamında bir ilişkisi varsa, o şirketin gerçek kişi bütün ortakları da ilişkili kişidir. Eğer kurum, kişi ile değil de başka bir kurum ile ilişki ise kendi ortaklarının dışında kurumun kendisinin ilişkide bulunduğu kurum yani iştirakleri de ilişkili kişi kapsamındadır.⁴¹

Ayrıca bir kurum başka bir kurum ile ortak ise ilişkili kişi sayılır. Buna ek olarak, ortak olduğu kurum üzerinden de bir başka kuruma ortak ise dolaylı olarak da olsa ilişkili kişinin varlığı söz konudur. Oldukça karışık olan bu durumu özetlersek;

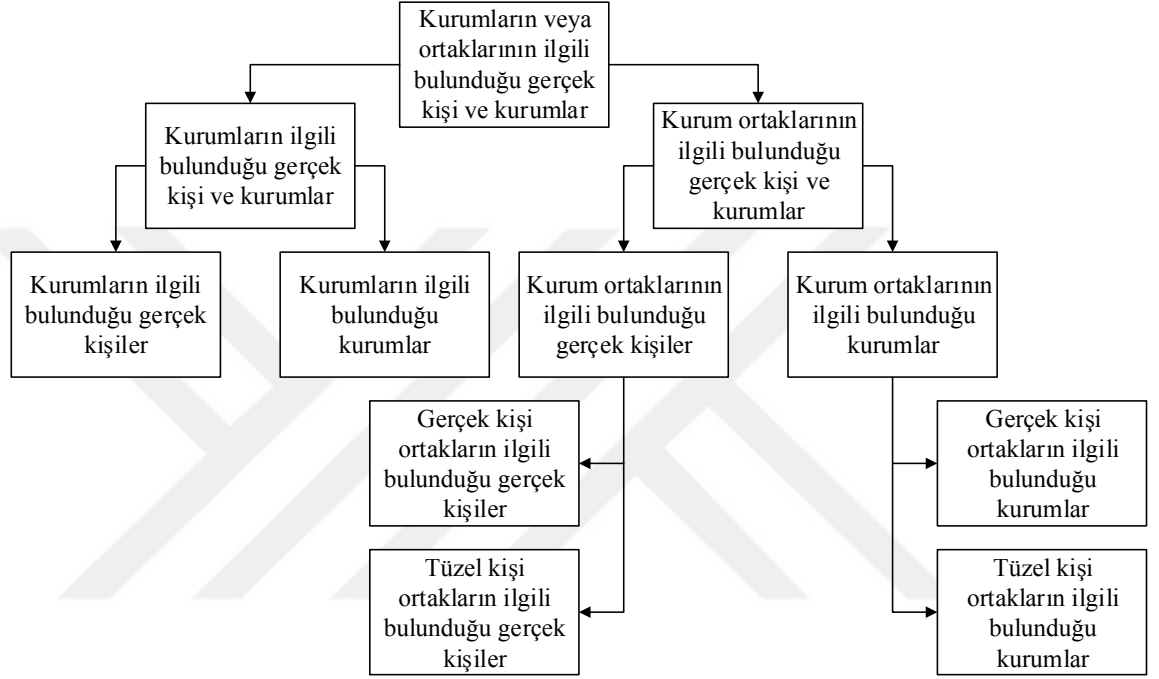
³⁹ Vural, **a.g.e.**, s:666.

⁴⁰ Aydın Erdim, "İlişkili Kişiler", **Maliye Postası**, Ocak 2008, S:656, s:63.

⁴¹ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, No: 26704, 18.11.2007.

kurumların dolaylı ya da doğrudan bağlı olduğu diğer kurumlar ve şahıs şirketleri ilişkili kişi sınırları içindedir.⁴²

Tablo 4: Kurumların veya Ortaklarının İlgili Bulunduğu Gerçek Kişi ve Kurumlar

Kaynak: İrfan Vural, Yorum ve Açıklamalarla Kurumlar Vergisi Kanunu, Ankara, 2009, s:667.

2.1.1.2.1. Kurumların İlgili Bulunduğu Gerçek Kişi ve Kurumlar

Kurumların ilgili bulunduğu gerçek kişiler açısından; GVK uygulamasında gerçek kişi kabul edilen ve vergiye tabi tutular şahıslar, şahıs şirketleri, adi ortaklıklar; KVK'nın 13.maddesinde geçen "gerçek kişi" ifadesinin karşılığını oluşturmaktadır. Bu kapsamda kurumlarda ortaklığı bulunan gerçek kişiler dışında kalan ve aşağıda belirtilen kişiler kurumun ilgili bulunduğu gerçek kişi olarak kabul edilmiş ve TFYÖKD kapsamında sayılmışlardır;

- Kurumların ortak olduğu şahıs şirketleri (komandit şirketler). -Türk Ticaret Kanunu'nun 243. maddesi uyarınca tüzel kişiler yani kurumlar sadece komanditer ortak olabilirler-

⁴² 1 Seri Nolu TFYÖKD Hakkında Genel Tebliği.

- Kurumların ortak olduğu şahıs şirketlerinin diğer gerçek kişi ortakları,
- Kurumların ortak olduğu adi ortaklıklar,
- Kurumların ortak olduğu adi ortaklıkların diğer gerçek kişi ortakları,
- Kurumların ortak olduğu iş ortaklıklarının diğer gerçek kişi ortakları.

Bu kişilerin dışında, kurum çalışanları da ilgili bulunan gerçek kişi sıfatıyla ilişkili kişi kapsamında değerlendirilebilmektedir.⁴³ Kurum çalışanlarının ilişkili kişi sayılması 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Genel Tebliğ'de açıklanmıştır buna göre; kurum çalışanlarının kurum ile ilişkileri yalnızca işveren-çalışan ilişkisi içinde bulunması karşılığında yapılan ücret ödemeleri ilişkili kişi kapsamında değerlendirilmezken bu kapsam dışındaki herhangi bir işlem ilişkili kişi kapsamında değerlendirilmektedir.

Örneğin, bir şirketin kullanılmış diz üstü bilgisayarları, şirketin kendi personeline satılırsa söz konusu işlem ilişkili kişi kapsamında değerlendirilirken⁴⁴, bir iş yerinde çalışan muhasebe müdürüne yapılan ücret ödemesi piyasadaki emsallerine oranla yüksek olsa bile TFYÖKD kapsamında değerlendirilmez ama aynı kişiye ait gayrimenkul sermaye iradı emsallerinden yüksek bedele kiralanırsa bu işlem TFYÖKD kapsamında değerlendirilir.⁴⁵

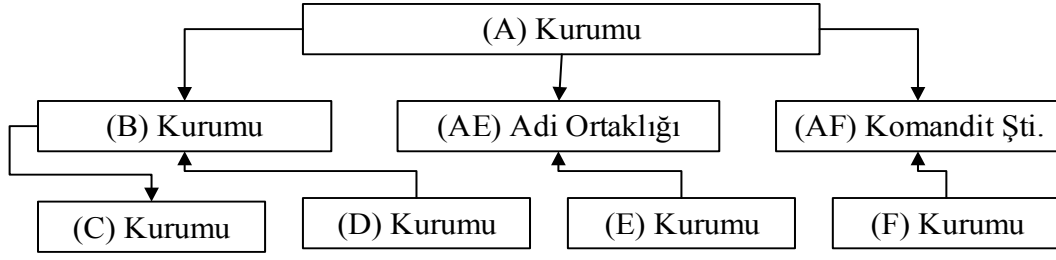
Kurumların ilgili bulunduğu kurumlar açısından bakacak olursak; bir kurumun ortaklığının bulunduğu diğer kurumlar, diğer bir ifadeyle kurumların iştirakleri ilişkili kişi sayılmaktadır. Ek olarak bir kurum, ortaklığı bulunan başka bir kurum üzerinden bir kuruma daha ortaklık bağıyla bağlı ise ilişkili yani dolaylı iştirak sayılacaktır. Ayrıca kurumun ortak olduğu adi ortaklıkların ve şahıs şirketlerinin diğer kurum ortakları da kurumun ilgili bulunduğu kurum sıfatıyla ortakla ilişkili kişi sayılmaktadır. Bu durumu bir örnekle açıklamak gerekirse;

---

⁴³ Vural, a.g.e., s:668.

⁴⁴ Ernst & Young, Yasal Mevzuatımızda Tanımlanan İlişkili Kişi Kavramının OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi, (Çevrimiçi 26.02.2016) http://www.vergidegundem.com/documents/10156/1097409/Mart2013_Makale8.pdf

⁴⁵ Vural, a.g.e., s:669.

Kaynak: İrfan Vural, Yorum ve Açıklamalarla Kurumlar Vergisi Kanunu, Ocak 2009, s:670.

- Kurumun ortak olduğu (iştirak) (B) Kurumu,
- Kurumun adi ortak olduğu (AE) Adi Ortaklığı'nın diğer kurum ortağı (E) Kurumu,
- Kurumun ortak olduğu (B) Kurumu'nun ortak olduğu (dolaylı iştirak), (C) Kurumu,
- Kurumun ortak olduğu (B) Kurumu'nun ortağı olan (D) Kurumu,
- Kurumun ortak olduğu (AF) Komandit Şirket'in diğer kurum ortağı (F) Kurumu, (A) Kurumu'nun ilişkili kurumlarıdır dolayısıyla bu kurumlarla yapılan işlemler TFYÖKD konusunda ilişkili kişi kapsamına girmektedir.⁴⁶

2.1.1.2.2. Kurum Ortaklarının İlgili Bulunduğu Gerçek Kişi ve Kurumlar

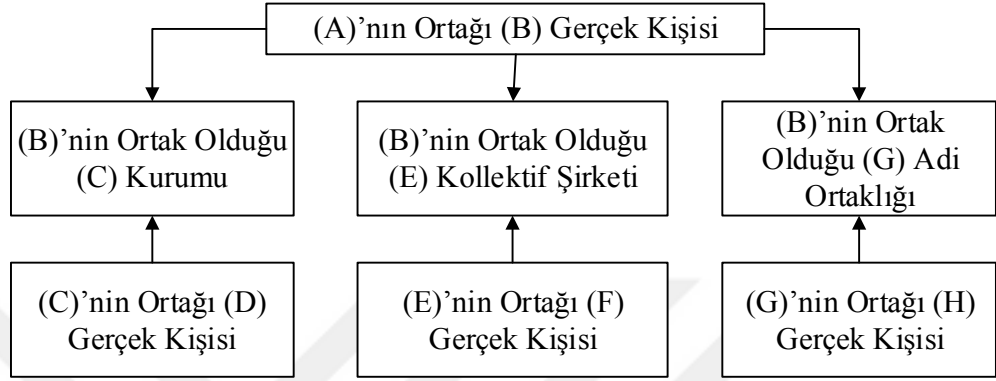
İlişkili kişilere kurum ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek kişiler açısından bakmak yeterli olmamaktadır bu kapsamda kurum ortaklarının ilgili bulunduğu kurumlar açısından da bakmamız ilişkili kişi kavramının karmaşıklığını biraz daha azaltacaktır.

Kurum ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek kişiler; **gerçek kişi ve tüzel kişi** ortakların ilgili bulunduğu gerçek kişiler olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu kapsamda, kurumların gerçek kişi ortaklarının dolaylı ya da doğrudan ortak bulunduğu diğer gerçek kişiler söz konusu kurum bakımından ilişkili kişi kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre kurumların gerçek kişi ortaklarının ortak olduğu;

⁴⁶ Vural, a.g.e., s:670.

şahıs şirketlerinin, adi ortaklıkların ve diğer kurumların gerçek kişi ortaklıkları bu kapsamda ilişkili kişi sayılmaktadır.⁴⁷

Örneğin,

Kaynak: İrfan Vural, Yorum ve Açıklamalarla Kurumlar Vergisi Kanunu, Ocak 2009, s:671.

Yukarıda görüldüğü üzere; şahıs şirketleri ve adi ortaklıkların da transfer fiyatlandırması uygulamasında gerçek kişi kabul edilmesi nedeniyle D,E,F,G ve H gerçek kişileri, (A) Kurumu açısından kurum ortağının ilgili bulunduğu gerçek kişiler kapsamında ilişkili kişi kabul edilmişlerdir. Diğer taraftan kurumların gerçek kişi ortaklarının başta da söylendiği üzere ekonomik ya da sosyal yönden herhangi bir ilişki içinde bulunduğu diğer gerçek kişiler de yine ilişkili kişi kapsamındadır. Fakat böyle bir durum için söz konusu ilişkinin kurumun karar alma mekanizması üzerinde etkili olması gerekmektedir. Tersine bir durum söz konusu olursa kurum ortaklarının akrabaları, arkadaşları ya da aile dostları bile ilişkili kişi kapsamına girer ve bu durum da mevzuattaki sınırın dışına taşılması anlamına gelir. Bu kapsamda ilişkili kişi belirlenirken her bir olayı kendi şartlarında değerlendirmek gerekmektedir.⁴⁸

Örneğin⁴⁹: (A) Kurumu'nun ortağı olan (B) gerçek kişinin sosyal ve finansal olarak yakın ilişkide olduğu (C) gerçek kişisine ait şahsi işletmesi ile yaptığı mal ya da hizmet alım satım işlemleri ilişkili kişilerle yapılmış sayılmaktadır. Buna ek olarak

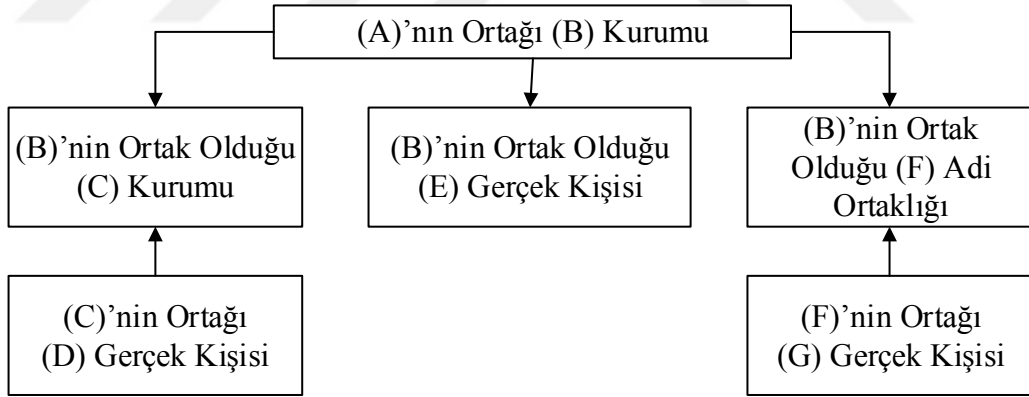
⁴⁷ Vural, a.g.e., s:671.

⁴⁸ Vural, a.g.e., s:672.

⁴⁹ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, No: 26704, 18.11.2007.

kurum ortağının ortak olduğu şahıs şirketlerinin diğer gerçek kişi ortakları da ilişkili kişi sayılmaktadır. Tebliğde de görüldüğü üzere “yakın ilişki” durumu belirtilmiştir fakat bu tarz bir açıklamada yakınlığın derecesini kesin olarak belirlemek mümkün değildir, bu da baştan beri bahsedildiği üzere her konunun kendi içinde değerlendirilmesi gerekliliğini doğurmaktadır. Gelirler Kontrolörü İrfan Vural’a göre; “...bu değerlendirmede esas alınması gereken kriter, söz konusu ilişkinin, kurum kararı üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak etki bulunabilecek ve de transfer fiyatlandırmasında aracılık edebilecek derecede yakın olup olmadığıdır.”⁵⁰

Tüzel kişi ortakların ilgili bulunduğu gerçek kişilere baktığımızda ise; kurumların ortağı olan diğer kurumların ortak olduğu kurumları ve adi ortakların diğer gerçek kişi ortakları ile kurumların ortağı olan diğer kurumların gerçek kişi ortaklarını ilişkili kişi olarak sayabiliriz. Oldukça karmaşık olan bu tanımları bir örnek üzerinden özetlersek; aşağıdaki şemada D,E,F ve G gerçek kişileri A kurumu açısından, “kurum ortağının ilgili bulunduğu gerçek kişiler” sıfatıyla ilişkili kişi sayılmaktadır.⁵¹

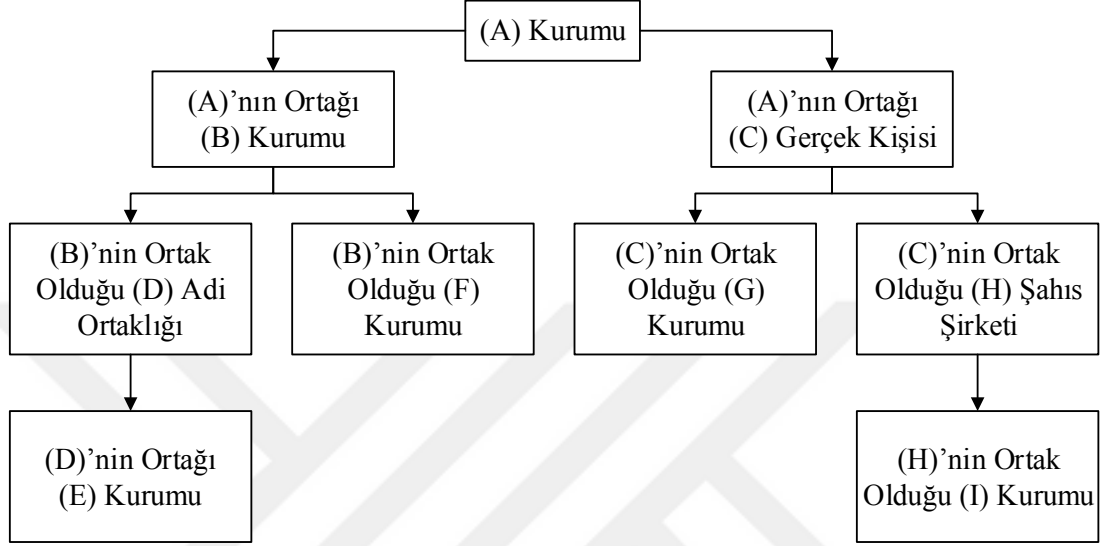
Kaynak: İrfan Vural, Yorum ve Açıklamalarla Kurumlar Vergisi Kanunu, Ocak 2009, s:673.

Ayrıca kurum ortaklarının ilgili bulunduğu kurumlar açısından sınırlara bakacak olursak; temelde kurum ortağının bir başka kurum ile ortaklık ilişkisi de bulunur. Buna ek olarak kurum ortağının ortak olduğu şahıs şirketleri ve adi ortaklıkların diğer kurumlardaki ortakları da ilişkili kişi sayılmaktadır. Kısacası,

⁵⁰ Vural, a.g.e., s:672.

⁵¹ Vural, a.e.

kurum ortaklarının dolaylı ya da doğrudan ortak olduğu kurumlar, adi ortaklıklar ve şahıs şirketleri ile bunların diğer ortakları ilişkili kişi sayılmaktadır.⁵²

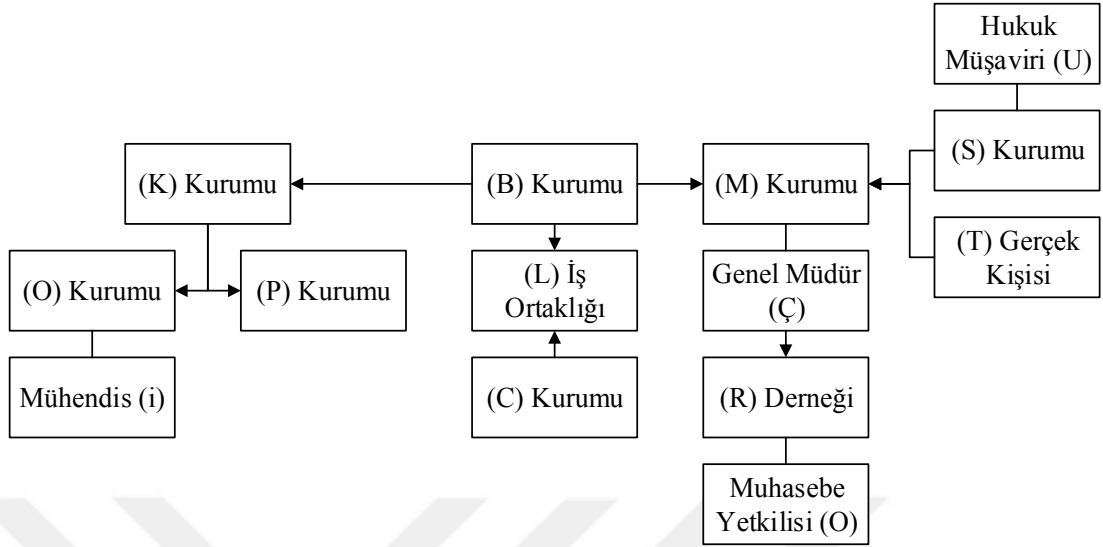
Kaynak: İrfan Vural, Yorum ve Açıklamalarla Kurumlar Vergisi Kanunu, Ocak 2009, s:674.

Şemada da görüldüğü üzere (A) Kurumu açısından; E,F,G VE I kurumları “kurum ortağının ilgili bulunduğu kurum” sıfatıyla ilişkili kişiler olarak kabul edilmektedir.⁵³

1 seri nolu tebliği bu konu hakkında güzel bir örnekleme yaparak ilgili bulunma durumunu açıklamıştır;

⁵² Vural, a.g.e., s:674.

⁵³ Vural, a.e.

Kaynak:1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımını Hakkında Genel Tebliği.

“(A)Kurumu’nun,

- İştiraki (K) Kurumu,
- (K) Kurumu’nun iştirak olarak katıldığı (O) Kurumu,
- (O) Kurumu’nda çalışan mühendis (İ),
- (K) Kurumu’nun iştirak olarak katıldığı (P) Kurumu,
- İştiraki olan (L) İş Ortaklığı,
- (L) İş Ortaklığı’nın diğer ortağı (C) Kurumu,
- İştiraki (M) Kurumu,
- İştirak olarak katıldığı (M) Kurumu’nda ortak olan (S) Kurumu
- (S) Kurumunda çalışan hukuk müşaviri (Ü),
- İştirak olarak katıldığı (M) Kurumu’na ortak olan (T) Gerçek Kişisi,
- (M) Kurumu’nun Genel Müdürü (Ç),
- Genel Müdür (Ç)’nin üye olduğu (R) Derneği,
- (R) Derneğinde çalışan Muhasebe Yetkilisi (O),

İle yaptığı işlemler ilişkili kişi ile yapılmış işlemler olarak değerlendirilmektedir.⁵⁴

⁵⁴ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımını Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, No: 26704, 18.11.2007.

2.1.1.3. Kurumların veya Ortaklarının İdaresi, Denetimi veya Sermayesi Bakımından Doğrudan veya Dolaylı Olarak Bağlı Bulunduğu ya da Nüfuzu Altında Bulundurduğu Gerçek Kişiler veya Kurumlar

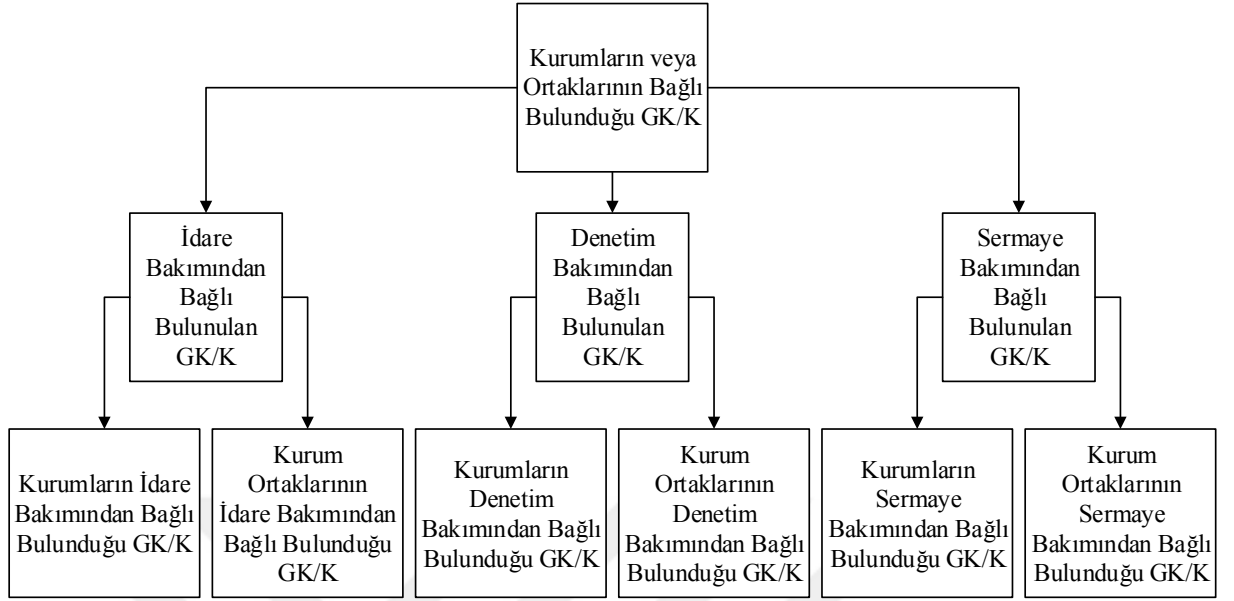
5520 sayılı KVK’da, doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunma ya da nüfuzu altında bulundurma açıklaması aslında ortak olmayan gerçek kişi ve kurumlara yöneliktir. Çünkü örtülü kazanç dağıtımının transfer fiyatlandırması aracılığıyla yapılmasının esas sebebi, ortakları ile şirketin arasında kurulan ilişki olduğu için bu tarz bir ortaklık bağına haiz olmayan kişi ya da kişiler sanki ortakmış gibi değerlendirilip işlem yapılması söz konusu olduğunda, medeni hukuk ile vergi hukukunun kuralları birbirine zıtlık oluşturmaktadır. Dolaysız ya da dolaylı olarak bağlı olan veya nüfuz altına alınmış olan kurum ya da kişilere ortaklık bazında işlem yapılmasına istinaden söz konusu bu kişilere sağlanan çıkarların TFYÖKD kapsamında değerlendiriliyor olması, vergi hukuku açısından bakıldığında; ticaret hukuku ve medeni hukuka dair istisnai bir durum oluşturmaktadır.⁵⁵

Kısacası, kurumun ya da ortakların idaresi bakımından dolaylı ya da dolaysız bağlı bulunduğu gerçek kişiler; aralarında ortaklık ilişkisi olmasa bile kurumun kararlarına etki edebilecek düzeydeki şahısları (yönetim kurulu başkanı, yönetim kurulu üyeleri, genel müdür, üst düzey müdürler) ifade etmektedir. Bu kişilere ek olarak, herhangi bir ortaklık ilişkisi olmadığı halde kurum kararlarında etkisi olan kişiler de yine ilişkili sayılmaktadırlar. Örnek vermek gerekirse; limited şirket özelliğindeki bir işletmenin denetçisinin sadece kendisi açısından değil, eşinin bile ortaklığının bulunduğu başka bir şirket, bahsi geçen limited şirket ile yaptığı işlemler bazında ilişkili kişi sayılacaktır.⁵⁶

---

⁵⁵ Ağar, **a.g.e.**, s:114.

⁵⁶ Şerife Doğan, “Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu’nda İlişkili Kişi”, **Maliye Postası**, 15 Aralık 2007, S:656, s:111.

GK/K: Gerçek Kişi veya Kurum

Kaynak: İrfan Vural, Yorum ve Açıklamalarla Kurumlar Vergisi Kanunu, Ocak 2009, Ankara, s:678.

Yukarıdaki şemada belirtilen ilişkiler çerçevesinde yapılan işlemler ilişkili kişi ile yapılmış sayılmaktadır. Hemen eklemek gerekirse, bu ilişkiler dışında kalıp yine de ilişkili kişi sayılabilecek durumlar söz konusudur. Örneğin, imalatçı bir firma olan (A) Limited Şirketi'nin devamlı olarak aynı kişiden tedarik ettiği girdileri kullanması durumunda söz konusu şirketin ilgili kişinin nüfuzu altında olduğu kabul edilmektedir.⁵⁷

Bu bilgilere istinaden bayilik ilişkisine baktığımızda 1 Seri Nolu TFYÖKD Hakkındaki Genel Tebliğ'de bir gerçek kişi ya da kurum ile başka bir gerçek kişi ya da kurum arasındaki ticari faaliyet ilişkisi sadece bayilik ile sınırlı ise söz konusu kurumlar bayiliğe ilişkin mal ve hizmetler bakımından ilişkili kişi kapsamında değerlendirilmezken bayilik dışı tüm ticari işlemler için ilişkili kişi sayılmıştır.⁵⁸

2 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ'de yer alan bir örnek ile konuyu açıklamak gerekirse;

⁵⁷ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, No: 26704, 18.11.2007.

⁵⁸ Onur Elele, "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımında İlişkili Kişi Kavramı ve Değerlendirmeler", **Vergi Dünyası**, Şubat 2008, S: 318, s:83.

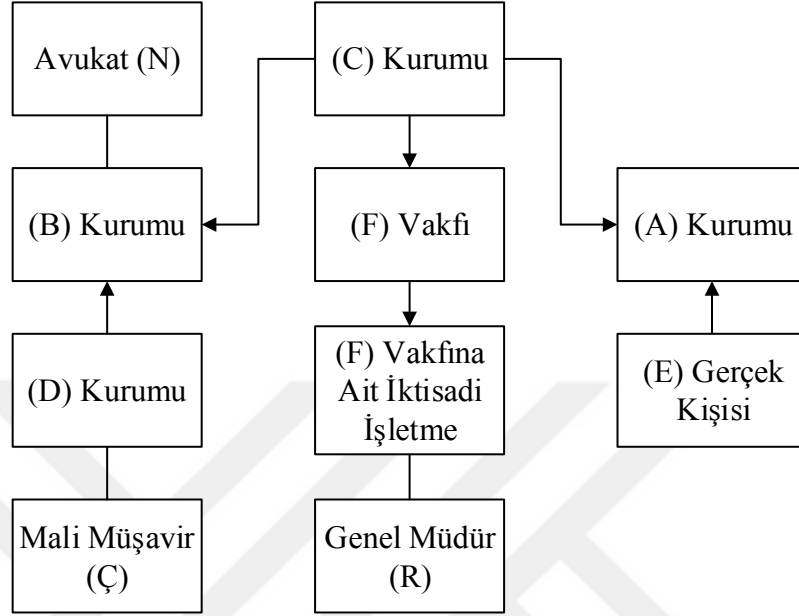
Almanya'da bulunan (A) şirketi Türkiye'de yerleşik (B) şirketine motorlu araç ve yedek parça satmakta olup (B) şirketi söz konusu ürünlerin Türkiye'ye ithali ile yurt içine satış hakkına sahip bulunmaktadır. (A) şirketi ile Türkiye pazarında dağıtıcı (distribütör) olarak faaliyette bulunan (B) şirketi ilişkili kişi kapsamında değerlendirilecektir. Yurt dışında bulunan şirketin Türkiye pazarında bir veya birden fazla dağıtıcı ile alım-satım faaliyetinde bulunması durumu değiştirmeyecektir. Dolayısıyla aralarında ortaklık ilişkisi bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, yurt dışında bulunan bir kurum ile Türkiye'de dağıtıcı olarak faaliyette bulunan kurum ilişkili kişi kapsamında değerlendirilecektir. Öte yandan (B) şirketinin, (A) şirketinden aldığı motorlu araç ve yedek parça satışını Türkiye'de yirmi bir ilde bulunan bayileri aracılığıyla gerçekleştirmesi durumunda, (B) şirketi ile bayileri, bayiliğin konusunu oluşturan işlemler bakımından ilişkili kişi kapsamında değerlendirilmeyecektir.”⁵⁹

Görüldüğü üzere, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtım uygulamasında ilişkili kişiyi belirlerken sadece doğrudan bağlı bulunma ya da nüfuzu altında bulundurma durumunun yanı sıra dolaylı olarak bağlı bulunma ve yine dolaylı olarak nüfuzu altında bulundurma durumu da ilişkili kişi kapsamında değerlendirilmektedir. Dolaylı bağlılık söz konusu olunca ilişkili kişinin kapsamı oldukça genişlediği için her bir olayın kendine özgü değerlendirilmesinin de önemi artmaktadır.

---

⁵⁹ 2 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Genel Tebliği, 26855 Sayılı Resmi Gazete, 22.04.2008.

Örneğin;

Kaynak:1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği.

Yukarıda görüldüğü üzere, (C) Kurumunun;

- İştiraki (B) Kurumu,
- (B) Kurumunda çalışan Avukat (N),
- İştiraki (B) Kurumu'nun diğer ortağı (D) Kurumu,
- (D) Kurumunda çalışan Mali Müşavir (Ç),
- İştiraki (A) Kurumu,
- İştiraki (A) Kurumu'nun ortağı (E) Gerçek Kişisi,
- Kurucusu olduğu (F) Vakfi,
- (F) Vakfına ait İktisadi İşletme,
- (F) Vakfi'na ait iktisadi işletmede çalışan Genel Müdür (R)

İle yaptığı işlemler ilişkili kişi ile yapılmış sayılmaktadır.⁶⁰

⁶⁰ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, No: 26704, 18.11.2007.

2.1.1.4. Ortakların Eşleri, Ortakların veya Eşlerinin Üstsoy ve Altsoyu, Üçüncü Derece Dahil Yansoy Hısımları ve Kayın Hısımları

Kurum ortaklarının eşleri, ortakların ya da eşlerinin üstsoy ve altsoyu ile üçüncü derece dahil olmak üzere yansoy⁶¹ hısımları ve aynı şekilde kayın hısımları TFYÖKD kapsamında ilişkili kişi kabul edilmektedir. Bu açıklamada eş ile kastedilen; söz konusu ortak ile aralarında yasal anlamda evlilik bağı bulunan kişidir, eşlerden biri diğer eşin kan hısımları, aynı tür ve dereceden kayın hısımları olur ve kayın hısımlığı evlilik sona erse bile devam eder.⁶² Ayrıca Medeni Kanun hükümleri çerçevesinde kan hısımlığı derecesi hısımları birbirine bağlayan doğum sayısına istinaden belirlenmiştir. Mesela bir kişinin anne ve babası birinci derecesi iken kardeşleri ikinci derece, yeğenleri ise üçüncü derece sayılmaktadır. Kısaca özetletsek;

- Kurum ortağının eşi,
- Kurum ortağının üstsoyu ve altsoyu (Anne, baba büyükanne, büyük baba çocuk, torun, torun çocuğu),
- Kurum ortağının eşinin üstsoy ve altsoyu (Kayınpeder, kayınvalide, bunların üstsoyu, üvey çocuk ve altsoyu),
- Kurum ortağının ikinci derece yansoy hısımları (kardeş),
- Kurum ortağının ikinci derece kayın hısımları (kayınbirader, baldız),
- Kurum ortağının üçüncü derece yansoy hısımları (yeğen, amca, dayı, hala, teyze),
- Kurum ortağının üçüncü derece kayın hısımları (eşinin yeğen, amca, dayı, hala ve teyzesi),

İlişkili kişi kapsamında değerlendirilirken bu dereceler dışında kalanlar ilişkili kişi sayılmamaktadır.⁶³ Örneğin, bir kurum ortağının amcasının oğlu yani kuzeni dördüncü derece yansoy hısımdır ve bu kapsamda ilişkili kişi sayılmazken, “kurum ortağının ilgili bulunduğu gerçek kişi” sıfatı açısından bakacak olursak ikinci

⁶¹ Kan hısımlığı, üstsoy-altsoy hısımlığı ve yan soy hısımlığı olmak üzere ikiye ayrılır. “Biri diğerinden gelen/doğan kişiler arasında üstsoy-altsoy hısımlığı, biri diğerinden gelmeyip de ortak kökenleri olan kişiler arasında ise yansoy hısımlığı vardır.” Bkz: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, 08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmi Gazete, m:17.

⁶² Veysi Seviğ, “Kurumlarda İlişkili Kişi İşlemleri”, **Referans Gazetesi**, Nisan 2010, Sayı 4.

⁶³ Vural, **a.g.e.**, s:681.

bölümdeki tüm açıklamalar kapsamında aralarında ekonomik ve sosyal yönden yakın ilişki bulunuyorsa ilişkili kişi kabul edilebilmektedir.⁶⁴

2.1.1.5. Bakanlar Kurulunca İlan Edilecek Ülkelerde ve Bölgelerde Bulunan Kişiler

KVK'nın 13.maddesi çerçevesinde açıklanan ilişkili kişilere ek olarak, yine aynı maddenin devamında, kazancın elde edildiği ülkedeki vergi sisteminin bizim vergi kapasitemiz ile aynı düzeyde olup olmadığı göz önüne alınarak Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen bölge ya da ülkelerdeki kişilerle yapılan tüm işlemler ilişkili kişilerle yapılmış sayılacağına dair hüküm bulunmaktadır.⁶⁵

Bahsi geçen madde uyarınca, vergi cenneti olarak nitelendirilen ve çok büyük vergi avantajları sağlayan ülke ya da bölgelerdeki kişiler ilişkili kişi kapsamına alınmıştır. Önemli olan, burada bulunan kişiler ile gerçekleştirilen bütün işlemlerin ilişkili kişi kapsamında olmasıdır yani akrabalık ya da ortaklık bağı aranmamakla birlikte belirleyici olan şey, sadece Bakanlar Kurulunca ilan edilen bölgedeki kişi ya da şirketlerle işlem yapmaktır.⁶⁶ Fakat burada önemli olan, son bölümde de değinildiği üzere Bakanlar Kurulu'na henüz söz konusu ülke ya da bölgelerin ilan edilmemiş olmasıdır.

2.1.2. Transfer Fiyatlandırmasındaki İlişkili Kişinin Örtülü Sermayedeki İlişkili Kişiden Farkı

Günümüz ekonomilerinde küreselleşmenin de etkisiyle şirketlerin gerek yurt dışındaki gerekse yurt içindeki diğer gerçek kişi ve tüzel kişilerin yanında kendi ilişki kişileriyle de gerçekleştirdikleri ticari işlemlere sıklıkla rastlanmaktadır. Bu işlemleri kapsayan hükümler birçok ülke gibi bizim ülke mevzuatımızda da yer almıştır.

---

⁶⁴ Muhittin Doğruyol, **Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu Kapsamında Transfer Fiyatlandırması**, Vergi Denetmenler Derneği, 2008, s:50.

⁶⁵ Vural, **a.g.e.**, s:681. (bkz:KVK m:13/2)

⁶⁶ Ertunç Aksümer, "Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımında ilişkili Kişiler", **Diyalog**, Ocak 2016, S:333, s:161. (ayrıca bkz: Ersin Nazalı, "Transfer Fiyatlandırması-II", **Yaklaşım**, Eylül 2007, S:177, s:148.)

Dolayısıyla literatürde aynı zamanda peçelemeye⁶⁷ örnek teşkil eden örtülü sermaye ve örtülü kazanç dağıtımını olarak bilinen iki kavram karşımıza çıkmaktadır⁶⁸. Bu iki kavram bazı yönlerden benzerlik gösterebilir de temelde ayrı olmaları uygulama bakımından bazı farklılıklara yol açmaktadır. Mevcut 5520 sayılı KVK’da örtülü sermaye ve örtülü kazanç dağıtımını konuları farklı nitelikler taşıması nedeniyle ayrı maddelerde ele alınmıştır.⁶⁹

Bu kapsamda örtülü sermaye, bir çeşit gizlenmiş sermayedir ve tanım olarak KVK’nın 12. maddesinde, kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır. hükmü yer almaktadır, diğer taraftan ise, aynı kanunun 13. maddesinde -ikinci bölümden itibaren anlatıldığı üzere- kurumlar, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal ve hizmet alım ya da satımında bulunursa, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır ibaresiyle, transferi fiyatlandırmasının tanımı yapılmıştır.⁷⁰

Ayrı ayrı tanımları yapılsa da TFYÖKD ve örtülü sermaye başlıklarındaki ilişkili kişi kavramları sık sık aralarındaki benzerlikten dolayı ihtilaflara neden olmaktadır. Bu kapsamda transfer fiyatlandırmasındaki ilişkili kişi kavramını örtülü sermayedekinden ayırmak için öncelikle ikisinin de sınırlarını bilmek gerekmektedir. KVK her iki kavram açısından ticari ilişkilerde kimlerin ilişkili kişi sınırında olduğunu belirtmiştir. İkisi açısından da ilişki kişilerin kısmen benzemesine karşın transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç konusunda, örtülü sermayeye göre daha geniş kapsamlı olarak işlediği söyleyebiliriz. Böyle olmasının nedeni; örtülü sermaye

---

⁶⁷ Peçeleme, vergisel çıkar sağlamak uğruna özel hukuka ait düzenlemelerin kötüye kullanılmasıdır. Bkz: Mustafa Akkaya, **Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002, s:98.

⁶⁸ S.Ateş Oktar, **Türk Vergi Sistemi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2016, s:134. (ayrıca bkz: S.Ateş Oktar, **Vergi Hukuku**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2016, 11. Baskı, s:61.)

⁶⁹ Ramazan Biçer, “Örtülü Sermaye Ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımını Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi: Ortaya Çıkan Özel Durumlar”, **Diyalog**, Şubat 2009, S:250 s:84.

⁷⁰ Biçer, a.e.

müessesesinin sadece gerçekleşen borçlanmaları konu alırken, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı konusunun daha geniş kapsamlı ticari ilişkileri kapsayan mal ve hizmet alım ya da satımında söz konusu olmasıdır. Ayrıca örtülü sermaye bakımından şirket ortaklarının ilişkili olduğu kişiler açısından oransal bir sınırlama⁷¹ aranırken TFYÖKD bakımından herhangi bir oran aranmamaktaydı.⁷² Fakat 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte daha önce sözünü ettiğimiz üzere ortaklık bağına %10 sınır getirilmiştir.

“Örtülü Sermaye” ve “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı” karşılaştırmasında dikkate alınması gereken diğer bir unsur ise; istisnalardır. TFYÖKD konusunda birincil ve ikincil mevzuatta herhangi bir istisna olmaksızın kanun hükmü ilişkili kişiler arasında gerçekleşen emsale aykırı her işleme uygulanırken; örtülü sermaye açısından bazı istisnalar getirilmiştir. Buna göre örtülü sermaye sayılmayacak bazı borçlanmalara izin verilmiştir. Diğer kurumlara aktarılmış olan krediler, ticari işlemlere uygun hizmet alımları, banka ve finansman temin edilen kredi şirketlerinden alınan borçların yarısı ve finansal kiralama şirketlerinin bankalardan yaptıkları borçlanmalardır. Yani örtülü sermayenin varlığı kanun maddesinde açıklanan koşullara bağlıdır bir başka deyişle, mevzuatımız açısından örtülü sermaye objektif esaslara dayalı iken transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı bazı objektif esaslara bağlı olsa da genel olarak subjektif bir konudur ve her şirket her işlem bazında ayrı ayrı değerlendirilmektedir.⁷³

Görüldüğü üzere, transfer fiyatlandırması ve örtülü sermaye gibi birbirleriyle bağlantılı olan iki konuda idarenin ilişkili kişi tanımına getirdiği yaklaşım farklıdır. Şöyle ki; örtülü sermaye konusunda ilişkili kişi sınırları oldukça net iken mükellefin hangi şartlarda bu maddenin kapsamına gireceği de açıkça belirtilmiştir. Bununla

---

⁷¹ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12. maddesine göre; “Ortakla ilişkili kişi, ortağın doğrudan veya dolaylı olarak en az % 10 oranında ortağı olduğu veya en az bu oranda oy veya kâr payı hakkına sahip olduğu bir kurumu ya da doğrudan veya dolaylı olarak, ortağın veya ortakla ilişkili bu kurumun sermayesinin, oy veya kâr payı hakkına sahip hisselerinin en az % 10'unu elinde bulunduran bir gerçek kişi veya kurumdur.”

⁷² Biçer, a.g.e., s:85.

⁷³ Biçer, a.g.e., s:90.

beraber aynı kanununun 13.maddesi olan TFYÖKD konusunu temel alan ilişkili kişi kavramını sadece sermaye değil, devamlı ilişki, denetim, kontrol gibi yorumlara açık alanlar da yaratmıştır.⁷⁴

Transfer fiyatlandırmasındaki temel çıkış noktası da örtülü sermayede konusunda olduğu gibi şirket üzerinde idare, denetim ya da sermaye bakımından etkili olan kişi ve işletmelerin aralarındaki işlemlere ilişkin transfer fiyatlarını manipüle etmek suretiyle kâr dağıtımını eğiliminde olma ihtimalidir. Buna ek olarak çoğunluk hisselerine sahip olmayan ya da oy hakkını elinde bulundurmeyen taraflar için bu varsayım oldukça zor olmasına karşın işlemler ilişkili kişi kapsamında değerlendirilmektedir.⁷⁵

2.1.3. İlişkili Kişi İle Yapılan İşlemlerde Emsallere Uygunluk İlkesi

Transfer fiyatlandırmasının özünü emsallere uygunluk ilkesi ve bu ilkeye uygun ya da aykırı şekilde ilişkili kişilerle yapılan mal ve hizmet alım satımları oluşturur. Transfer fiyatlandırması uygulamalarının omurgası budur.⁷⁶ Ayrıca tıpkı ilişkili kişi kavramı gibi transfer fiyatlandırmasının objektif unsurlarından olduğu için birbirlerini tamamlayan iki kavram olarak değerlendirmek mümkündür. Çünkü alım satım işlemlerinde transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımından bahsedilebilmesi için söz konusu işlemin ilişkili kişi ile emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak fiyatlandırılması gerekir.

Baştan beri anlatılan ilişkili kişilerin kimler olduğunun tespiti, esasen emsallere uygunluk ilkesinin uygulaması açısından çok önemlidir çünkü ilişkili kişilerin, transfer fiyatlandırmasında emsallere uygunluk ilkesi çerçevesinde tespit edilmeyen fiyatlar üzerinden vergi matrahlarının aşındırılması küresel anlamda vergi idarelerinin önlemeye çalıştıkları bir suistimal örneğidir.⁷⁷ İlişkili olarak kabul edilen kişilerin tüm

---

⁷⁴ Gücüyener, **a.g.e.**, s:70.

⁷⁵ Gücüyener, **a.e.**

⁷⁶ İsmail Hakkı Güneş, “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Bakanlar Kurulu Karar Taslağının İncelenmesi”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Temmuz 2007, s:686.

⁷⁷ Gücüyener, **a.g.e.**, s:69.

gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri ve kurum ortaklarını kapsadığı düşünülecek olursa konunun önemi daha da iyi anlaşılmaktadır.⁷⁸

Emsallere uygunluk ilkesini, OECD tarafından yayımlanan rehber çerçevesinde açıklayacak olursak; bu ilke, ilişkili kişilerle gerçekleştirilen mal veya hizmet alım satımında kullanılan fiyat ve bedellerin aralarında kanunda belirtilen ilişkili kişi kapsamına giren bir ilişki bulunmaması durumunda kullanılacak fiyat ve bedele uygun olmasını temel alır.⁷⁹

Bu açıklamaya paralel olarak KVK'daki tanıma göre ise: “...Emsallere uygunluk ilkesi, ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olmasını ifade eder...”⁸⁰ Görüldüğü üzere transfer fiyatlandırmasına dair hükümler oluşturulurken OECD düzenlemelerini baz aldığımızı birinci bölümde de belirtmiştik emsallere uygunluk ilkesi de KVK m:13/3 itibariyle bunun örneklerinden birini oluşturmaktadır.

OECD'ye paralel olarak 2007 yılında Resmi Gazete'de yer alan Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Karar'da ve KVK'nın 13.maddesinin 3.fikrasında da emsallere uygunluk ilkesinin temel amacı açıklanmıştır: İlişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olmasıdır.⁸¹ Buradaki uygunluk direkt “eşitlik” olarak algılanmamalıdır aksi takdirde emsal olarak belirlenen tutar üzerinde oluşan çok küçük sapmalar dahi TFYÖKD kapsamında değerlendirilmesi gerekirdi. Bu nedenle uygulanan fiyat ve bedeller ile emsalleri arasındaki çok küçük makul farklılıkların emsallere uygun olduğu kabul edilmelidir. Fakat makul farklılıktan ne anlaşılması gerektiği önceden

⁷⁸ Aydın Erdim, “İlişkili Kişiler”, **Maliye Postası**, Ocak 2008, S:656, s:61.

⁷⁹ Acar, **Transfer Fiyatlandırması**; s:197

⁸⁰ KVK m:13/3

⁸¹ Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Karar, 26722 Sayılı Resmi Gazete, 06.12.2007.

kesin ifadelerle ya da belirli yüzdelerle ortaya koymak pek mümkün değildir. Bu nedenle her bir durum kendi içinde değerlendirilmelidir.⁸²

KVK uyarınca emsal fiyat hesaplanması konusuna açıklık getiren hükümlere göre (m:13/4):

“...(4) Kurumlar, ilişkili kişilerle yaptığı işlemlerde uygulayacağı fiyat veya bedelleri, aşağıdaki yöntemlerden işlemin mahiyetine en uygun olanını kullanarak tespit eder:

a) Karşılaştırılabilir fiyat yöntemi: Bir mükellefin uygulayacağı emsallere uygun satış fiyatının, karşılaştırılabilir mal veya hizmet alım ya da satımında bulunan ve aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilerin birbirleriyle yaptıkları işlemlerde uygulayacağı piyasa fiyatı ile karşılaştırılarak tespit edilmesini ifade eder.

b) Maliyet artı yöntemi: Emsallere uygun fiyatın, ilgili mal veya hizmet maliyetlerinin makul bir brüt kâr oranı kadar artırılması suretiyle hesaplanmasını ifade eder.

c) Yeniden satış fiyatı yöntemi: Emsallere uygun fiyatın, işlem konusu mal veya hizmetlerin aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilere yeniden satılması halinde uygulanacak fiyattan, makul bir brüt satış kârı düşülerek hesaplanmasını ifade eder.

ç) Emsallere uygun fiyata yukarıdaki yöntemlerden herhangi birisi ile ulaşma olanağı yoksa mükellef, işlemlerin mahiyetine uygun olarak kendi belirleyeceği diğer yöntemleri kullanabilir...⁸³

Yukarıda bahsi geçen maddenin “ç” bendi 09.08.2016 tarihinde 6728 sayılı kanununun 59.maddesiyle değişmiştir buna göre: *“ç) İşlemsel kâr yöntemleri: Emsallere uygun fiyat veya bedelin tespitinde, ilişkili kişiler arasındaki işlemde doğan kârı esas alan yöntemleri ifade eder. Bu yöntemler, işleme dayalı net kâr marjı yöntemi ve kâr*

⁸² Vural, a.g.e., s:686.

⁸³ KVK m:13/3

bölüşüm yöntemidir. İşleme dayalı net kâr marjı yöntemi, mükellefin kontrol altındaki bir işlemde; maliyetler, satışlar veya varlıklar gibi ilgili ve uygun bir temele dayanarak tespit ettiği net kâr marjının incelenmesi esasına dayanır. Kâr bölüşüm yöntemi, ilişkili kişilerin bir veya daha fazla sayıdaki kontrol altındaki işlemlere ilişkin toplam faaliyet kârı ya da zararının, üstlendikleri işlevler ve yükledikleri riskler nispetinde ilişkili kişiler arasında emsallere uygun olarak bölüştürülmesi esasına dayanır.

d) Emsallere uygun fiyata yukarıdaki yöntemlerden herhangi birisi ile ulaşma olanağı yoksa mükellef, işlemin niteliğine uygun olarak kendi belirleyeceği bir yöntemi de kullanabilir.’⁸⁴

Görüldüğü üzere yakın tarihte eklenen hüküm ile daha önce geçerli olan karşılaştırılabilir fiyat, yeniden satış fiyatı ve maliyet artı fiyat yöntemlerine kanunen iki yöntem (işleme dayalı net kâr marjı yöntemi ve kâr bölüşüm yöntemi) daha dahil edilip bu beş yöntem ile ulaşılamayan emsal fiyat için mükellefin işin mahiyetine uygun olan fiyatı belirlemesine olanak tanınmıştır.

Emsallere uygunluk ilkesi genel anlamıyla oldukça geniş kapsamlı olmakla beraber ilişkili kişi kavramı ile birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir. Bu tez çalışmasında emsallere uygunluk ilkesinin ilişkili kişiyi ilgilendiren kısımlarına yer verilmiş olup ek olarak kanunda ana hatlarıyla açıklanan fiyat ya da bedel tespitinde kullanılan başlıca yöntemler belirtilmiştir.

---

⁸⁴ 6728 sayılı Kanun’un 59.maddesiyle eklenen bent; Yürürlük 09.08.2016.

Tablo 5: Fiyat ve Bedel Tespitinde Kullanılan Başlıca Yöntemler

Yöntem	Kullanılacağı Durumlar
Karşılaştırılabilir Fiyat Yöntemi	İşleme konu mal veya hizmet ile işlemin koşullarının gerek ilişkili kişiler arasındaki işlemlerde, gerekse aralarında ilişki bulunmayan kişilerin arasındaki işlemlerde benzer nitelikte olduğu durumlarda kullanılır.
Maliyet Artı Yöntemi	Özellikle hammadde ve yarı mamuller ile imal edilen mallara ilişkin işlemlerde, fason imalatlarda ve hizmet tedariklerinde kullanılır.
Yeniden Satış Fiyatı Yöntemi	Özellikle pazarlama ve dağıtım faaliyetleri gibi ilişkili şirketin satın aldığı mal veya hizmeti ilişkisiz kişilere sattığı işlemlerde kullanılır.
Kâr Bölüşüm Yöntemi	Özellikle işlemlerin birbirleriyle iç içe girdiği ve bağlantılı olduğu veya herhangi bir işlemin ayrı ayrı ele alınmasının zor olduğu durumlarda kullanılır.
İşleme Dayalı Net Kâr Marjı Yöntemi	Aralarında ilişki bulunmayan işletmelerin net faaliyet kâr marjlarının karşılaştırılması sonucu emsal kâr marjının tespit edildiği durumlarda kullanılır.

Kaynak: Ramazan Biçer, “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Rehberin Getirdikleri (I)”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Ağustos 2011, S:92, s:121.

2.2. Türk Vergisi Sistemindeki Diğer İlişkili Kişi Kavramları

İlişkili kişi kavramı sadece vergi hukuku alanında değil, sermaye piyasası hukuku, şirketler hukuku gibi diğer düzenlemelerde de önem taşıyan bir kavramdır.

Türkiye’de özellikle son yıllarda yerel mevzuatların yeniden yapılandırıldığını söyleyebiliriz. Ticari işletmelerin daha şeffaf ve küreselleşen ekonominin rekabetçi dünyasına ayak uyduracak hale gelmeleri amacıyla yapılan bu düzenlemeler ülkemizin küresel standartlara uyması açısından oldukça önemlidir. 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK), 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Türkiye Muhasebe

Standartları'nın TTK ve SPK Kanun'larında yer alması yaşanan değişim sürecinin aşamalarındandır.⁸⁵

SPK ve TTK'da ilişkili taraf kavramı vergi hukukunda tanımlanan ilişkili kişi ile benzerlik gösterse de bazı alanlarda ayrılmaktadır. Fakat şu açıktır ki vergi hukukundaki düzenlemelerin amacı matrah aşındırması yoluyla devletin zarara uğratılmasını engellemek iken SPK ve TTK'da konu ortakların (özellikle azınlık haklarının), yatırımcılarının ya da diğer finansal kullanıcılarının mümkün olduğu kadar doğru bilgilendirilmesidir. Fakat burada önemli olan ilişkili kişi kavramının sınırları çizilirken varılmak istenen amacın mevzuat dışında kalmamasıdır.⁸⁶

Bu bağlamda aşağıda GVK bakımından ilişkili kişi kavramına ek olarak, Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu ve Türkiye Muhasebe Standartları'nda ilişkili kişinin kavramı açıklanmıştır.⁸⁷

2.2.1. Gelir Vergisi Kanunu'nda İlişkili Kişi

GVK'nın 41. maddesinin 5 numaralı bendine göre; teşebbüs sahibinin⁸⁸ ilişkili kişilerle emsallerine aykırı olarak tespit ettiği fiyatlar üzerinden işlemde yapması durumunda, emsallere uygun fiyat ile teşebbüs sahibinin uyguladığı fiyat arasındaki tutar işletmeden çekilmiş sayılmaktadır.⁸⁹

Yine aynı maddede “teşebbüs sahibinin eşi, altsoy, üstsoy ve üçüncü derece dahil yansoy ve kayın hısımları ile doğrudan ya da dolaylı olarak ortak olduğu şirketler, bu şirketlerin ortakları, idaresi denetimi veya sermayesi bakımından kontrolü

⁸⁵ Gökçe Gücüyener, “Transfer Fiyatlandırması Mevzuatında İlişkili Kişi”, **Vergi Sorunları**, Haziran 2014, S:309, s:70.

⁸⁶ Gücüyener, **a.g.e.**, s:73.

⁸⁷ Vergi kanunlarında “ilişkili kişi” olarak anılan kavram diğer kanunlarda ilişkili taraf, şirketler topluluğu, hakim ve bağlı şirketler şeklinde tanımlanmaktadır. (Gücüyener, **a.g.e.**, s:71.)

⁸⁸ Gelir Vergisi Kanunu'nun uygulamasında teşebbüs sahibi ile kastedilen; “ticari ve zirai kazanç yönünden gelir vergisine tabi gerçek kişiler ile adi ortaklıkların ortaklarını, kolektif şirketlerin ortaklarını ve eshamlı komandit şirketlerin komandite ortaklarını kapsamaktadır.” (1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, S:26704, 18.11.2007)

⁸⁹ 193 Nolu Gelir Vergisi Kanunu, Resmi Gazete, 10700-06.01.1961.

altında bulundurduğu diğer şirketler” ilişkili kişi kapsamına alınmıştır.⁹⁰ Transfer fiyatlandırması uygulamasında olduğu gibi burada da ilişkili kişi sayılmak için sermaye veya kâr payı oranı için bir alt sınır yoktu.⁹¹ Ancak 6728 sayılı kanun ile getirilen minimum %10 ortaklık sınırı ile ilgili düzenlemeden sonra sadece bu oran altında kalanlara ait bir dışarıda kalma söz konusu olup yine ortaklık tablosunun neresinde olursa olsun, kanunda sayılan kişiler ilişkili olarak kabul edilmektedir.

GVK’nın 41. maddesi uyarınca; kanunda belirtilmiş olan kişiler yani işletmenin sahibi, çocukları ve eşi tarafından söz konusu işletmeden çekilen tutarların veya edindikleri değerlerin gider olarak yazılması mümkün değildir. Bu düzenlemeyi KVK’daki transfer fiyatlandırması başlığı ile karşılaştırdığımızda benzerliklerini görebiliriz. Kurumlar vergisindeki TFYÖKD, şahıs şirketlerinden paraların gizli olarak çekilmesine benzetilebilir. Fakat buradaki en önemli nokta şüphesiz, işletmenin ve söz konusu işletmenin ortaklarının hukuki kişiliklerinin birbirinden ayrı olmasıdır. Şahıs işletmeleri açısından bakıldığında; işletmeye ait bir gelir, ortaya çıktığı anda işletme sahibinin ve ortaklarındadır. Bu nedenle şahıs şirketlerinde kazanç üzerinden pay dağılımı yapılmaz. Niteliği itibariyle şahıs şirketlerinden çekilen tutarlar sadece söz konusu işletmenin sahibine ait olan gelire etki eder. Ama TFYÖKD söz konusu olduğunda; kurumun tüzel kişiliği ve lehine kazancın aktarıldığı kişilerden oluşan ayrı taraflar söz konusudur. Yani şahıs işletmelerinin aksine burada söz konusu durumun etki ettiği iki birim vardır. Fakat literatürde birçok kişi, ödemelerin örtülü olarak yapılması ile şahıs şirketlerindeki “işletmeden para çekme” kavramını aynı kabul eder.⁹²

İşletmelerin direkt ya da endirekt yollarla ilişkili oldukları kişilere çıkar sağlamaları nedeniyle işletmenin matrahında azalma oluyorsa kanuna göre vergiye tabi gerçek gelirin belirlenmesi ve farkın vergi matrahına ilave edilmesi gerekir. Şahıs teşebbüslerinde de aynı şekilde, doğan kazancın teşebbüs sahibinin çektiği tutarlar

---

⁹⁰ Şerife Doğan, “Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu’nda İlişkili Kişi”, **Maliye Postası**, 15 Aralık 2007, S:656, s:113

⁹¹ Erdoğan Öcal, “Transfer Fiyatlandırması Karar ve Tebliğ Taslakları Üzerine”, **Yaklaşım**, Eylül 2007, S:177, s:71.

⁹² Mualla Öncel, **Kurumlar Vergisi Açısından Sermaye Şirketlerinde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, 1978, Ankara, s:3.

sonucu az gösterilmesi durumunda, vergi matrahının tıpkı kurumlar vergisinde olduğu gibi bu sefer gelir vergisi hükümleri uyarınca düzeltilmesi zorunludur. Zaten KVK'ya tabi olmayan adi komandit ve kolektif şirketler direkt olarak 13.madde hükümlerine göre düzeltme yapmamalarına karşın GVK'nın 41. maddesi sayesinde bahsi geçen düzeltmelere tabi oldukları için olası matrah aşındırmalarının önüne geçilmiş olur.⁹³

Örneğin; GVK'da, KVK m:13'e yapılan atfa göre; işletmeden çekilmiş kabul edilen farklar, ilişkili kişi tarafından vergi idaresine beyan edilmiş olan gelir ya da kurumlar vergisi matrahının hesaplanmasında kullanılmışsa ilişkili kişinin vergilemeye ait işlemleri bu kapsamda düzeltmeye tabi tutulur. İlişkili kişilerle yapılan işlemler söz konusu olduğunda GVK 41. maddede yer almayan hususlarda ise 5520 sayılı KVK'nın 13. maddesinde yer alan hükümler uygulanır.⁹⁴

Ayrıca işletme sahibi herhangi bir şirkete doğrudan ya da dolaylı ortak ise tıpkı KVK'da olduğu gibi GVK'da da işletme sahibi ve ortak olduğu şirket ilişkili kişi kapsamında değerlendirilirken işletme sahibinin ortak olduğu diğer şirketler de birbirleri ile ilişkili kabul edilir. Örnek vermek gerekirse; (ABC) Adi Ortaklığı'nın ortaklarından (A) gerçek kişisi aynı zamanda (DFG) Limited Şirketi'ne ortak ise (ABC) ve (DFG) şirketleri ilişkili kişi kabul edilmektedir.⁹⁵

Bu kapsamda,

- Teşebbüs sahibince bir mal ya da hizmet alım satımı yapılması,
- Teşebbüs sahibinin bu mal ya da hizmetin alım satımını ilişkili kişilerle yapmış olması,
- Bu işlemde emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak fiyat belirlemiş olması,

halinde iki fiyat arasında işletme aleyhine oluşan fark işletmeden çekilmiş olarak kabul edilir.⁹⁶

---

⁹³ Serkan Açar, **Transfer Fiyatlandırması Örtülü Kazanç Dağıtımı**, Yaklaşım Yayıncılık, 2011, s:125.

⁹⁴ GVK, madde: 41/5.

⁹⁵ Doğan, **a.g.e.**, s:113.

⁹⁶ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, S:26704, 18.11.2007

Sonuç olarak gerek kurumlar vergisi mükelleflerinin gerekse GVK'nın ilgili hükmü uyarınca teşebbüs sahiplerinin, ilişkili kişilerle yaptığı ülke içi ya da ülke dışındaki işlemler uyguladıkları fiyat ya da bedellerin emsallere uygunluk ilkesine göre belirlenmesi gerekmektedir. Aksi durumda kurumlar vergisi mükellefleri için örtülü kazanç dağıtım hükümleri uygulanırken teşebbüs sahibi için ise GVK'nın 41. maddesinde yer alan hükümler uygulanır.⁹⁷

2.2.2. Türk Ticaret Kanunu'nda İlişkili Kişi

İlişkili kişi kavramı sadece KVK'nın ilgilendiren bir kavram değildir. Kapsamı itibariyle özellikle şirketler hukuku için sınırların belirlenmesi büyük önem taşır. İşletmelerin küreselleşme sürecinde daha rekabetçi bir tutum sergilemeleri yönünden bağlı şirketlerin ana şirket ile olan ilişkilerinin nasıl olması gerektiği de ayrı bir mevzuat konusudur. Bu kapsamda sadece vergi kanunlarındaki değil Türk Ticaret Kanunu'ndaki ilişkili kişilerin sınırları da önem arz etmektedir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 195. maddesi "Hakim ve Bağlı Şirket" başlığında ilişkili kişi kavramına açıklık getirmiştir. Bu maddeye göre; bir işletme diğer bir işletmenin oy haklarının büyük bir kısmına doğrudan veya dolaylı olarak sahipse ya da sözleşme kapsamında yönetim kararı alabilir sayıdaki üyeye sahipse ya da oy haklarının yanında bir sözleşmeye dayanarak başka pay sahipleriyle birlikte oy haklarının çoğunu elinde barındırıyorsa, bu işletme diğer bir işletmeyi sözleşmeye dayanarak ya da başka bir sebepten hakimiyeti altında tutabiliyorsa birinci şirket hakim, diğeri ise bağlı işletmedir. Ayrıca bunlara ek olarak bir işletme bir başka işletme aracılığıyla başka işletmelere hakim ise burada dolaylı bir hakimiyet söz konusudur ve dolaylı olması hüküm uygulanışı bakımından doğrudan hakim işletmeden farklılık göstermemektedir.⁹⁸

---

⁹⁷ Doğan, a.g.e., s:113

⁹⁸ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 27846 Sayılı Resmi Gazete, 14.01.2011.

2.2.3. Türkiye Muhasebe Standartları'nda İlişkili Kişi

Türkiye Muhasebe Standartları'nda ilişkili kişi kavramı, TMS 24 İlişkili Taraf Açıklamaları Standardı⁹⁹ 9. maddede açıklanmıştır. Buna göre, aynı gruba ait şirketler ilişkili taraf olmakla beraber, bir kişi ya da bu kişinin yakın ailesinden bir üyesinin;

- Şirket üzerinde bireysel ya da ortak kontrol gücünü sağlaması,
- Şirket etkin bir konumda olması,
- Şirketin ya da ana ortaklığın kilit yönetici personellerinden biri olması halinde işletme ile ilişkili sayılmaktadır.

Bunlara ek olarak, Türk Muhasebe Standartları 24'te hangi işletmelerin ilişkili taraf kapsamında değerlendirilmeyeceği de belirtilmiştir, Buna göre; şirketlerin büyük ölçüde işlemlerine taraf olan tedarikçiler, acenteler, dağıtımıcılar, müşteriler ya da mümessiller sadece bu işlemlerin sonucu ekonomik bağımlılık nedeniyle standart kapsamında ilişkili taraf değildir. Türkiye Muhasebe Standartları gibi ilişkili taraf kapsamı oldukça geniş olan mevzuatta dahi ekonomik bağımlılık sebebiyle tedarikçi ve dağıtımıcılar ilişkili taraf olarak değerlendirilmezken aynı taraflar vergi mevzuatımızca “sürekli bir iktisadi ilişki” kapsamında ilişkili kişi olarak kabul edilmektedirler.¹⁰⁰

Anlatılan ilişkili kişi kavramı 2009 yılında çıkartılan “İlişkili Taraf Açıklamalarına İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 24) Hakkında 167 Sıra Nolu Tebliğ” ile değişikliğe uğramıştır. Bu kapsamda, şirketin mali tablolarını oluşturan şirket¹⁰¹ ile ilişkili sayılan başka bir şirket veya kişi, ilişkili taraf kapsamında sayılmıştır. Ayrıca, raporlayan işletmenin ilişkili bulunduğu taraflar da yine aynı tebliğde belirtilmiştir. Buna göre, bir kişi ya da bu kişinin yakın ailesi aşağıdaki durumlarda raporlayan işletmeyle ilişkili sayılmaktadır;

- Raporlayan işletme üzerinde kontrol veya müşterek kontrol gücüne sahipse,

⁹⁹ TMS 24 İlişkili Taraf Açıklamaları Standardı 31.12.2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere ilk olarak 31.12.2005 tarih ve 26040 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁰⁰ Gücüener, **a.g.e.**, s:71.

¹⁰¹ Standartta “raporlayan işletme” olarak kullanılmaktadır.

- Raporlayan işletmenin veya raporlayan işletmenin bir ana ortaklığının kilit yönetici personelinin bir üyesi ise,
- İşletme ve raporlayan işletmenin aynı grubun üyesi ise (yani her bir ana ortaklık, bağlı ortaklık ve diğer bağlı ortaklık diğerleri ile ilişkilidir),
- İşletme, diğer işletmenin (veya diğer işletmenin de üyesi olduğu bir grubun üyesinin) iştiraki ya da iş ortaklığı ise,
- Her iki işletme de aynı bir üçüncü tarafın iş ortaklığı ise,
- İşletmelerden birinin üçüncü bir işletmenin iş ortaklığı ise ve diğer işletme söz konusu üçüncü işletmenin iştiraki ise, ilişkili kapsamında değerlendirilmektedir.¹⁰²

KVK'daki transfer fiyatlandırması ile ilgili düzenlemede OECD düzenlemelerini baz alınmış ve objektif kriterlere bağlanmaya çalışılmıştır. Ancak ilişkili kişi kavramı KVK'da çok net tanımlanmış olmayıp Tebliğde mümkün olduğunca ilişkili kişi kavramına açıklık getirmek amaçlanmıştır. Ancak görüldüğü üzere, gerek TMS 24'ün bahsi geçen güncellemesine gerekse tebliğdeki geniş açıklamalara rağmen mükelleflerin uygulamada sorunlarla karşılaşacağı düşünülmektedir. Bu durumda en başta da söylediğimiz gibi ilişkili kişi kavramının her olayda kendi olguları içinde değerlendirilmesi gerekmektedir.¹⁰³

2.2.4. Sermaye Piyasası Kanunu'nda İlişkili Kişi

Türk Ticaret Kanunu'nda özellikle 195. madde ve devamında şirketler topluluğu tabiriyle açılan ilişkili kişi kavramı Sermaye Piyasası Kanunu'nda çok sayıda maddeye¹⁰⁴ dağılmıştır.

İlk olarak; Sermaye Piyasası Kanunu'nun 17. maddesine bakacak olursak; Halka açık ortaklıkların, ilişkili kişiler ile gerçekleştirecekleri işlemlerinde yönetim kurulu kararının alınması hükmü bulunmaktadır bu kapsamda kararın alınacağı genel kurul toplantılarında söz konusu işlemlerin tarafları ve bunlarla ilişkili kişilerin oy

¹⁰² İlişkili Taraf Açıklamalarına İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 24) Hakkında 167 Sıra Nolu Tebliğ, 27449 Sayılı Resmi Gazete, 31.13.2009.

¹⁰³ Acar, **Transfer Fiyatlandırması**, s:197.

¹⁰⁴ SPK, madde: 17/3, 21, 92/1, 94, 103/6, 110/1.

kullanamayacakları bu madde ile hükme bağlanmıştır.¹⁰⁵ Görüldüğü üzere, SPK mevzuatında da tıpkı KVK mevzuatında olduğu gibi ilişkili kişilere fon aktarılmasının önüne geçmeyi amaçlayan düzenlemeler bulunmaktadır.

Yine aynı kanunun 21. maddesinde “**Örtülü Kazanç Aktarımı Yasağı**” başlığında; “(1) *Halka açık ortaklıklar ve kolektif yatırım kuruluşları ile bunların iştirak ve bağlı ortaklıklarının; yönetim, denetim veya sermaye bakımından doğrudan veya dolaylı olarak ilişkide buldukları gerçek veya tüzel kişiler ile emsallerine uygunluk, piyasa teamülleri, ticari hayatın basiret ve dürüstlük ilkelerine aykırı olarak farklı fiyat, ücret, bedel veya şartlar içeren anlaşmalar veya ticari uygulamalar yapmak veya işlem hacmi üretmek gibi işlemlerde bulunmak suretiyle kârlarını veya malvarlıklarını azaltarak veya kârlarının veya malvarlıklarının artmasını engelleyerek kazanç aktarımında bulunmaları yasaktır.*

(2) *Halka açık ortaklıklar ve kolektif yatırım kuruluşları ile bunların iştirak ve bağlı ortaklıklarının, esas sözleşmeleri veya iç tüzükleri çerçevesinde basiretli ve dürüst bir tacir olarak veya piyasa teamülleri uyarınca kârlarını ya da malvarlıklarını korumak veya artırmak için yapmaları beklenen faaliyetleri yapmamaları yoluyla ilişkili oldukları gerçek veya tüzel kişilerin kârlarının ya da malvarlıklarının artmasını sağlamaları da örtülü kazanç aktarımı sayılır...*”¹⁰⁶ hükmüne yer verilerek transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç aktarımı konusuna paralel düzenlemeler getirilmiştir. Görüldüğü üzere ilişkili kişilere emsallere aykırı bedel üzerinden sağlanan menfaatler KVK’da olduğu gibi Sermaye Piyasası Kanunu’nda da düzenlenmiş ve aksi işlemlerin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

KVK ile Sermaye Piyasası Kanunu’nun benzerliklerinden farklı olarak Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan Kurumsal Yönetim İlkeleri’ni de bu hükümleri tamamlayıcı düzenlemeler arasında saymak gerekir. II-17.1 sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği 3. maddesinde¹⁰⁷ “g) *İlişkili taraf: Türkiye Muhasebe*

¹⁰⁵ 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 28513 Sayılı Resmi Gazete, 30.12.2012.

¹⁰⁶ 6362 Sayılı SPK.

¹⁰⁷ 30.12.2012 tarihli ve 28513 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu uyum kapsamında hazırlanan, II-17.1 sayılı “Kurumsal Yönetim Tebliği” 3 Ocak 2014 tarih ve 28871 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir

Standartlarında tanımlanan ilişkili taraflı” şeklinde yapılan açıklamada görüldüğü üzere ilişkili kişi tanımında KVK’ya değil Türkiye Muhasebe Standartları’nda yer alan ilişkili kişi tanımına atıf yapılmıştır.¹⁰⁸

Bunlara ek olarak, Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ’de ortaklık kavramı açıklanmıştır: “Ana Ortaklık: Bir başka ortaklığın bağlı ortaklığı durumunda olsun ya da olmasın, sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde bağlı ortaklığı ve/veya müşterek yönetime tabi ortaklığı bulunan, hisse senetleri borsalar veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören şirketleri, Bağlı Ortaklık: Ana ortaklığın, doğrudan veya diğer bağlı ortaklıkları veya iştirakleri vasıtasıyla, sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde %50’den fazla oranda hisseye, oy hakkına veya yönetim çoğunluğunu seçme hakkına veya yönetim çoğunluğuna sahip olduğu işletmeleri, İştirak: Ana ortaklığın, yönetimine ve işletme politikalarının belirlenmesine katılma anlamında devamlı bir bağının ve/veya doğrudan veya dolaylı sermaye ve yönetim ilişkisinin bulunduğu ya da sermayesinde yüzde yirmi veya daha fazla, yüzde elliden az oranda paya veya bu oranda yönetime katılma hakkına sahip bulunduğu işletmeleri ifade eder.¹⁰⁹

2.3. OECD Düzenlemelerinde İlişkili Kişi

Uluslararası vergilendirme söz konusu olduğunda kendi ülke sınırları dışına taşan şirketler için çifte vergilendirme gibi bazı sorunların ortaya çıkması durumundan birinci bölümde bahsetmiştik, devletlerin kendi vergilendirme yetkilerini başka bir devlet ile paylaşmak istememeleri nedeniyle ortak vergi kararlarının alınması bakımından bazı aksaklıkların günümüzde de yaşanıyor olması söz konusu durumun sonuçlarındandır.¹¹⁰

Bazı ülkeler dışında uluslararası arenada çok taraflı vergi anlaşmalarına pek rastlanmamakla birlikte örneğin Birleşmiş Milletler ve OECD, çalışmalarını vergi

---

¹⁰⁸ Gücüyener, **a.g.e.**, s:71.

¹⁰⁹ Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ, 24582 Nolu Resmi Gazete, 13.11.2001, Madde:4.

¹¹⁰ Kızılot, **a.g.e.**, s:50

anlaşmaları yönünde ilerleten iki büyük örgüt bulunur. Bu çalışmalar genel anlamı itibariyle vergi anlaşmalarını uyumlaştırıcı yönde ilerlerken devletlerin sınırlarını aşacak düzenlemeleri de içermektedir.¹¹¹

Söz konusu düzenlemelerin “ilişkili kişi” kavramını doğrudan ele alan OECD Model Vergi Anlaşması’nın 9. maddesinde ilişkili kişinin tanımı yapılmıştır. Buna göre; ilişkili kuruluşlar; ana şirket ve iştirakleri ile ortak bir kontrol altında yönetilen şirketler olarak belirlenmiştir. Görüldüğü üzere OECD’nin ilişkili kuruluş tanımı Türk vergi mevzuatına oranla daha açık ve nettir.¹¹²

5520 sayılı KVK’ya model oluşturan OECD Rehberi’ndeki düzenlemeler ikili vergi anlaşmalarında da dikkate alınmış olup ülkemizin de taraf olduğu ve OECD modeli çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarının 9. maddesindeki şu açıklama bulunmaktadır; “1.a) Bir Akit Devlet teşebbüsü doğrudan veya dolaylı olarak diğer Akit Devlet teşebbüsünün yönetim, kontrol veya sermayesine katıldığında veya

b) Aynı kişiler doğrudan veya dolaylı olarak bir Akit Devlet teşebbüsünün ve diğer Akit Devlet teşebbüsünün yönetim, kontrol veya sermayesine katıldığında ve her iki halde de, iki teşebbüsün ticari ve mali ilişkilerinde oluşan veya empoze edilen koşullar, bağımsız teşebbüsler arasında oluşması gereken koşullardan farklılaştığında, olması gereken; fakat bu koşullar dolayısıyla kendini göstermeyen kazanç, o teşebbüsün kazancına ekleyip vergilendirilebilir”¹¹³ OECD Rehberinin ilişkili kişi tanımlarına baktığımızda; bir işletmenin diğer bir işletme ile ilgili olarak OECD Model Vergi Anlaşması’nın bu koşulları sağlaması durumunda ilişkili kişinin varlığından bahsedebiliriz.

Bu maddeleri daha açık olarak ifade etmek gerekirse, ‘1.a’ kısmında ilişkili kişiler arasında yapılan işlemlerin ticari ya da finansal olması fark etmeksizin emsallere uygunluk ilkesi aykırı olarak tespit edilmesi durumunda vergilendirmenin nasıl olması gerektiği açıklanmıştır. ‘1.b’ kısmında ise, söz konusu işlemlerin nasıl

---

¹¹¹ Tuncer, **a.g.e.**, s:53.

¹¹² Aktaş, **Uluslararası Transfer Fiyatlandırması ve Türk Vergi Mevzuatında Uygulama Olanakları**, s:238.

¹¹³ OECD, Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2014, 25 Temmuz 2014, s:27.

yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda taraf devletler iki nedenden dolayı düzeltme yapabilirler; ya bir devlerin vergilendirdiği kazanç karşı taraftaki devlet tarafından da vergilendirilmiş olmalı ya da bir devlet emsallere uygunluk ilkesi uyarınca vergilendirdiği kazanç karşı taraftaki devlet tarafından da vergilendirilmiş olmalıdır. Bu kapsamda ortaya çıkabilecek çifte vergilendirmeyi önlemek amacıyla söz konusu maddelerin kullanılacağını söyleyebiliriz.¹¹⁴

Örneğin, (A) ülkesinde bulunan bir (X) işletmesi elde ettiği geliri, Model Vergi Anlaşması'nın 9/1 maddesine göre yeniden düzenlerse bu kapsamda da geliri artmış olarak işleme alınır, (X) işletmesi (A) ülkesinde ödediği ek vergiyi, aynı işletmenin (B) ülkesinde bulunan ve ilişkili kişi kapsamında olan (Y) işletmesi, aynı tutarı zaten (B) ülkesi sınırlarında ödemiş olabilir. Eğer bu durum söz konusu olursa, çifte vergilendirme ortaya çıkar ve '1.b' kısmında bahsedilen düzenlemenin yapılması gerekir.¹¹⁵

Ek olarak anlaşmalardaki “**bağımlı işletme**” de farklı iki oluşumu kapsayacak şekilde tanımlanmıştır; ilk oluşum, devletlerden birine (örneğin Belçika) ait ticari işletmenin, diğer devletin (örneğin Türkiye) bir ticari işletmesine yönetim, kontrol ve sermaye bakımından, dolaylı ya da dolaysız bağlı bulunmasıdır. Bu işletmelerin sahipleri gerçek kişi ya da kurum olsa bile sonuç değişmemektedir. İkinci oluşum ise; aynı işletmelerin devletlerden birisine (örneğin Belçika) ait bir işletmesi diğer devletin (örneğin Türkiye) bir işletmesini yönetim ya da sermaye bakımından dolaylı ya da dolaysız kendilerine bağlı tutmasıdır.¹¹⁶

Kısacası OECD Model Anlaşması'ndaki ilişkili kişi kavramı taraflar arasında sadece ortaklık ilişkisi değil, aynı zamanda yönetim ve kontrol ilişkisi bulunması teşebbüslerin bağımlı olarak tanımlanabileceğini göstermektedir. Bununla beraber her iki düzenlemede de kontrolün varlığının hangi durumlarda oluştuğuna dair bir eşik yer almamakta olup bu konu yerel idarelerin düzenlemelerine bırakılmıştır. Yerel idareler

¹¹⁴ Ceyhan Deniz, “OECD ve Birleşmiş Milletler Düzenlemeleri Çerçevesinde İlişkili Kişi Kavramı-I”, **Yaklaşım**, Ocak 2016, S:277, s:82.

¹¹⁵ Deniz, **a.g.e.**, s:79.

¹¹⁶ Gülçin Doğan, “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım ve İlişkili Kişi Kavramı”, **Yaklaşım**, Aralık 2006, S:168, s:264.

kapsamında ülke uygulamalarına bakıldığında bazı ülkelerde ilişkili kişi kapsamının belli bir hisse oranı ile sınırlandırıldığı yerler olsa da Türkiye'nin de dahil olduğu bazı ülkelerde “bağımlı teşebbüs” tanımı oldukça geniş tutulmuştur.¹¹⁷ Örneğin, Avusturya, Almanya ve Çek Cumhuriyeti'nde tarafların bağımlı teşebbüs olarak adlandırılması için minimum hisse oranı %25 iken Macaristan, Danimarka, Japonya ve Kanada'da %50'dir.¹¹⁸ Burada yarı yarıya ortaklık aranmasındaki genel mantık; iki bağımsız teşebbüsün %50-%50 ortaklık payı ile oluşturduğu iş ortaklığı (Joint-Venture) durumu baz alınır, eşit kontrol gücüne sahip iki şirketten birinin emsal olmayan fiyat uygulaması sonucunda matrah aşındırmasının mümkün olmamasıdır. Örneğin, Fransa'da herhangi bir minimum hisse oranı bulunmamakta fakat “kontrol bağı” hukuki veya fiili olarak iki şekilde kurulabilmektedir. Hukuki kontrol; bir şirketin çoğunluk hissesine sahip olmak ya da oy hakkının çoğunu elinde bulundurmak şeklinde açıklanabilir. Fiili kontrol ise, iki şirket arasındaki ilişkilerin koşul veya sözleşmelerinden kaynaklanabilir.¹¹⁹

OECD Model Vergi Anlaşması'nda ilişkili kişilerin spesifik olarak tanımlanmaksızın yerel düzenlemelere bırakılmasındaki temel sebep, Birleşmiş Milletler Rehberinin 3.3.1. numaralı kısmında belirtilmiştir. Buna göre, OECD tarafından kesin sınır çizilmemesinin nedeni, transfer fiyatlandırması ile ilgili konuların iki taraf arasında özel koşullar oluşturmasıdır. Yani transfer fiyatlandırması düzenlemelerinin başlangıç eşiği olarak “kontrol oranı” ülkelerin yerel mevzuatlarına bırakılmıştır.¹²⁰ İşte bu sebeptendir ki bahsi geçen ülkelerin ilişkili kişi sayılma oranları arasında farklılıklar bulunur.

---

¹¹⁷ Gökçe Gücüyener, “Transfer Fiyatlandırması Mevzuatında İlişkili Kişi Kavramı”, **Vergi Sorunları**, Haziran 2014, S: 309, s:72.

¹¹⁸ Mazars, **Transfer Pricing Insight**, Ocak 2014, s:2-26.

¹¹⁹ Gücüyener, **a.e.**

¹²⁰ Ceyhun Deniz, **a.g.e.**, s:81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İLİŞKİLİ KİŞİLER İLE YAPILAN İŞLEMLER VE SONUÇLARI

3.1. İlişkili Kişilerden Yapılan Borçlanmalarda Transfer Fiyatlandırması ve Örtülü Sermayenin Bir Arada Bulunması

5520 sayılı KVK'da, kontrol edilen yabancı kurum kazancı ve vergi cennetlerine ilişkin yapılan işlemlere ek olarak transfer fiyatlandırması ve örtülü sermaye uygulamaları da vergi güvenlik müesseselerine örnek oluşturmaktadır.¹ Bu kapsamda tez çalışmasının daha iyi anlaşılması için bahsi geçen örtülü sermaye ve örtülü kazancın bir arada bulunması durumuna yer vermek gerekir.

KVK'nın "Örtülü Sermaye" başlıklı 12. maddesine göre: Ortakla ilişkili kişi, ortağın doğrudan veya dolaylı olarak en az % 10 oranında ortağı olduğu veya en az bu oranda oy veya kâr payı hakkına sahip olduğu bir kurumu ya da doğrudan veya dolaylı olarak, ortağın veya ortakla ilişkili bu kurumun sermayesinin, oy veya kâr payı hakkına sahip hisselerinin en az % 10'unu elinde bulunduran bir gerçek kişi veya kurumu ifade eder. Aynı kanununun 13.maddesine göre yani transfer fiyatlandırması açısından ilişkili kişinin tanımı ikinci bölümde tüm detaylarıyla ele alınmıştır buna istinaden maddenin devamında yer alan "Kurumların ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel ya da fiyatlar üzerinden mal ve hizmet alım satımında bulunması halinde kazanç kısmen ya da tamamen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılmaktadır."² ibaresinden anlaşılacağı üzere, 12. maddede yer alan ilişkili kişi açıklaması 13.maddede yer alan ilişkili kişiden daha dar kapsamlıdır. Örtülü sermayede ortak ya da ortakla ilişkili kişiler aynı zamanda transfer fiyatlandırması için de ilişkili kişi sınırında değerlendirildiği için, söz konusu kişilerden borçlanma yapılması durumunda piyasadaki emsallerine göre farklı bir fiyat

¹ Volkan Laçın, "Örtülü Sermaye ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Müesseselerinin Uygulamada Birlikte Gerçekleşmesi", **Vergi Sorunları**, Eylül 2016, S:336, s: 37.

² 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, Resmi Gazete, S:26205, 21.06.2006.

ya da faiz belirlenmesi durumunda transfer fiyatlandırması ve örtülü sermaye konusunda ayrı ayrı hükümler çerçevesinde değerlendirilir.³

Yapılan bu açıklamadan; işletmelerin, kanunda ilişkili sayılan kişilerden borçlanmaları durumunda, faiz oranının piyasadaki ilişkisiz şirketlere karşı hesaplanacak olan tutara uygun olmasını öngören örtülü kazanç yükümlülüklerine karşın, bu tarz bir borçlanmada faizi gider olarak yazmaya izin vermeyen örtülü sermaye yükümlülüklerinin çeliştiği izlenimi doğuyorsa bile detaylı bakıldığında birbirlerini tamamladıkları ortaya çıkmaktadır. İkisinin birlikte uygulanmasını gerektiren bir durum söz konusu olduğunda **öncelikli** olarak örtülü sermaye kapsamında işlem yapılması gerekir. Örtülü sermaye özelliği teşkil etmeyen kalan kısım için ise, örtülü kazanç yükümlülüklerinin uygulanmasında bir sakınca yoktur.⁴

Kısacası, ilişkili kişilerden temin edilen borç tutarına ilk olarak “örtülü sermaye” hükümleri uygulanmalı sonrasında ise, örtülü sermaye olduğu belirlenen borçlara ait faizlerin hiçbirinin indirimine konu edilmemesi ve örtülü sermaye kapsamına girmeyen borç tutarı için ise, piyasadaki emsallere bakılması koşuluyla örtülü kazanç dağıtımı yapılmış olması halinde matrahtan düşülmesine izin verilmemesi gerekir.⁵ Oldukça karmaşık olan bu durumu detaylandırarsak; ilişkili kişiden alınan bir borç için emsale uygun olarak faiz ödendiğinde söz konusu borcun örtülü sermaye sayılan kısmına denk gelen faiz gideri, kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınırken emsale uygun belirlenen faiz nedeniyle herhangi bir transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazancın varlığından söz edilemez. Eğer emsalinden yüksek faiz ödenmiş ise; yapılan borçlanma işlemine ilişkin olarak örtülü sermaye ve transfer fiyatlandırması hükümleri birlikte değerlendirilir. Bu kapsamda örtülü sermaye yönünden, yapılan borçlanmanın örtülü sermaye sayılan (dönem başı öz sermayesinin üç katını aşan) kısmına isabet eden faiz giderlerinin kanunen kabul edilmeyen gider kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Transfer fiyatlandırması açısından ise söz konusu borcun örtülü sermaye dışında kalan kısmında geçerli olmak üzere; emsalleriyle arasındaki fark kadar bir

---

³ Vural, **a.g.e.**, s:768.

⁴ Aysel Duman, **5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda Vergi Güvenlik Müesseseleri**, TÜRMOB, Ankara, Temmuz 2008, s:152.

⁵ Duman, **a.e.**

tutarın örtülü kazanç dağıtımı olarak kabul edilmesi gerekir. Örneğin, A kurumunun dönem başı öz sermayesi 100 birim ve ortağı B'den yapmış olduğu tek borçlanmaya ilişkin bilgiler aşağıdaki gibi olsun;

Ortaktan alınan borç tutarı: 400 birim

Ödenen faiz:80 birim (%20)

Emsal faiz: 40 birim (%10)

Bu bilgilere göre, örtülü sermaye $[400-(100 \times 3)]=100$ birim olur. 400 birim için ödenen faiz 80 birim olduğundan toplam borcun örtülü sermaye sayılan 100 birimlik kısmına denk gelen faiz gideri ise $80/4=20$ birimdir. Bu tutar örtülü sermaye üzerinden tutarı göstermekte olup kanunen kabul edilmeyen gider kapsamına girmektedir. Transfer fiyatlandırması açısından baktığımızda ise, emsaller ile ödenen faiz arasında 40 birimlik bir fark olduğunu görüyoruz. Ancak bu hesaplamada 100 birimlik kısmın örtülü sermaye kapsamında değerlendirildiği unutulmamalıdır. Çünkü transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç hesaplanırken 400 birimlik kısım değil örtülü sermaye dışında kalan kısmı üzerinden işlem yapılmalıdır. Yani kalan 300 birim üzerinden %20 faiz ödendiğinde 60 birim olurken, emsal faiz 30 birim olur bu durumda $60-30=30$ birimlik kısım örtülü kazanç kapsamında değerlendirilecektir.⁶

Başka bir açıdan bakacak olursak, transfer fiyatlandırmasında emsalinden düşük fiyat ve bedeller söz konusu olduğunda da örtülü kazancın varlığından bahsedilebilmektedir fakat burada taraflardan hangisine hangi hükmün uygulanacağı önem arz etmektedir. Şöyle ki; ilişkili kişilerden emsallerine göre düşük faizle alınan borçlarda söz konusu borcun örtülü sermayeye denk gelen kısmı kanunen kabul edilemeyen gider kapsamında değerlendirilir. Ayrıca yapılan faiz ödemesi emsallerinden düşük olduğu için borcu kullanan yönünden transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımında bulunduğundan bahsedilmezken, aynı işlem borcu veren açısından transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümlerinin uygulanmasını gerektirmektedir.⁷

---

⁶ Vural, **a.g.e.**, s:769.

⁷ Vural, **a.g.e.**, s:771.

Öncelik sırasının belirlenmesinde baştan beri anlatılanlar dışında görüşler de mevcuttur. Örneğin, örtülü sermaye ve transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımının bir arada bulunması durumuna iki açıdan yaklaşılabilir; **a)** Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımında işlemde kullanılan fiyat emsallere uygun faiz oranından düşük belirlenmişse öncelikle transfer fiyatlandırması hükümleri uygulanır bu kapsamda emsal faiz oranı ile işlemde kullanılan faiz oranı arasındaki farka KVK'nın 13.maddesi kapsamında işlem yapılırken sonrasında şirket tarafından ödenen faiz tutarına KVK'nın 12.maddesinde belirtilen örtülü sermaye hükümleri uygulanır. **b)** Yukarıdaki durumdan farklı olarak eğer emsal fiyattan yüksek bir faiz oranı belirlenmişse yine öncelikli olarak transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç hükümleri uygulanır ve sonrasında emsal faiz oranı üzerinden örtülü sermaye hükümleri çerçevesinde işlem yapılır.⁸

Bu bahsedilenler dışında ilişkili kişilerden yapılan borçlanmalarda hiç faiz ödenmemesi gibi bir durumda söz konusu olabilir, bu kapsamda; örtülü sermaye kapsamında reddedilecek yani kanunen kabul edilemeyen gider yazılacak bir kısım bulunmayacaktır. Bununla birlikte, döviz cinsinden borçlanması ve buna ilişkin kur farkı giderinin doğması halinde kur farkı giderinin örtülü sermayeye isabet eden kısmı gider olarak dikkate alınmayacaktır. Diğer taraftan tıpkı emsallerine göre düşük faiz ödenmesi durumunda olduğu gibi burada da işlemin borç veren tarafı transfer fiyatlandırması hükümlerine tabi olacaktır.⁹

3.2. İlişkili Kişiler İle Yapılan İşlemler

Tez çalışmasının ilk kısmından itibaren bahsedilen ilişkili kişi sınırının geniş olması işlemlerin boyutunu da genişleterek birden fazla noktaya nüfuz etmesine sebep olmuştur. Bu kapsamda her bir ilişkili kişiyi tek tek incelenmesi önem arz etmektedir.

Öncelikle ilişkili kişiler arasında gayri maddi haklar açısından duruma bakacak olursak; gayri maddi hak, radyo televizyon yayınlarında ya da sinemalarda kullanılan filmler dahil olmak üzere her çeşit telif hakkı ya da patent, planın, gizli formülün,

---

⁸ Laçın, **a.g.e.**, s:45.

⁹ Vural, **a.e.**

ticari, sınai ve bilimsel tecrübe ile edinilen bilgi birikiminin kullanması ayrıcalığını ifade etmektedir. Kısacası, “*gayri maddi haklar patent, ticari marka, ticari unvan, tasarım ya da model gibi sınai varlıkların kullanım hakkı ile edebi, sanatsal eserlerin mülkiyet hakları ile ticari bilgi birikimi (know how) ve ticari sırlar gibi fikri hakları kapsamaktadır.*”¹⁰ Tıpkı bu bölümün devamında sayılacak tüm işlemler gibi gayri maddi hakların ilişkili kişiler arasındaki işlemlere konu olan kısımları da emsallere uygunluk ilkesine göre tespit edilecektir, bu durum bir gayri maddi varlığın doğrudan satışına ilişkin olabileceği gibi lisansların imzalanması sonucunda gayri maddi varlığa ait bir hak için royalti -gayri maddi hak bedeli- ödemesi olarak da yapılabilir.

Gayri maddi haklar dışında şirket çalışanları ile yapılan işlemler, grup içi hizmetler, halka açık anonim şirketler, adi ortaklıklar, bayi ve distribütörler, vergi cennetleri ve birden fazla ilişkili kişi ile aynı anda işlem yapılması gibi durumların varlığı bu bölümün devamında incelenmiştir.

3.2.1. Şirket Çalışanları ve Ortaklarıyla Yapılan İşlemlerin Durumu

Transfer fiyatlandırmasında ilişkili kişi kavramı sınırlarının genişliği nedeniyle bazen yanlış işlemlere sebebiyet verebilmektedir. Bunun önüne geçmek için tebliğler dahilinde her bir işlemin subjektif olarak değerlendirilmesinin yanı sıra KVK dışında diğer kanunlardaki karşılıklarının da göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Kanunda açıklanan ilişkili kişiler dışında uygulamada bazı farklı durumlarla karşılaşmaktadır. Şirket çalışanlarının şirket ile olan ilişkileri bu duruma örnek gösterilebilir.

5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre, faaliyette bulunan bankaların personellerine taşıt, konut, ihtiyaç gibi sebeplerle kullandırdıkları nakdi ya da gayri nakdi kredilerin, KVK'nın transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımına ilişkin hükümlerinin karşısında ne durumda oldukları önemlidir. Örneğin, bankaların personellerine kredi kullandırmaları ancak Bankacılık Kanunu'nda yer alan sınırlamalar dahilinde mümkündür.¹¹

¹⁰ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, S:26704, 18.11.2007

¹¹ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 25983 Sayılı Resmi Gazete, 01.11.2005.

Bankacılık Kanunu'nun 50.maddesi uyarınca bankalar, yönetim kurulu üyelerine, müdür ve yardımcılara ayrıca mensuplarına; bunların eş ve çocuklarına; tek başlarına ya da birlikte sermayesinin %25 ve fazlasına sahip oldukları ortaklıklara ve bunlar dışında mensuplarının kurduğu sandık, dernek ve vakıflara her ne sebeple olursa olsun nakdi ve gayri nakdi kredi veremezler.¹²

Fakat bu hükme bir takım istisnalar getirilmiştir. Mesela bir bankanın yönetim kurulu üyelerine, mensupları ile bunların eşlerine ya da çocuklarına aylık net ücretleri toplamının beş katını aşmamak üzere verilecek krediler, üç katını aşmamak üzere çek karnesi ya da kredi kartı verilmesi suretiyle kullanılacak krediler bahsi geçen yasak kapsamının dışındadır. Bu sınırlar içinde kalmak koşuluyla bankaların, çalışanlarına piyasa koşullarından uygun koşullarda kredi kullanabilirler.¹³

Diğer taraftan, 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Hakkında Genel Tebliğ'de belirtildiği üzere, işveren-çalışan ilişkisi çerçevesinde yapılan ücret ödemeleri dışındaki işlemlerde emsallere uygunluk ilkesine göre işlem yapılması gerekmektedir. Yani bir işletmenin kendi çalışanı ile yapmış olduğu işlemlerde uyguladığı fiyat -ki bu bedel kredi verilmesi söz konusu olduğunda faizdir- ilişkili kişi kapsamında olmayan müşteriler ile yapılan işlemlerde uygulanan fiyatlardan farklı olmamalıdır. Bu çerçevede bir bankanın kendi personeline, aynı koşullarda ilişkili kişi kapsamında olmayan müşterilerine kullandığından daha düşük bir faiz ile kredi kullandırması ya da personelinden söz konusu kredi için dosya masrafı adı altında ilişkili kişilerden aldığından daha düşük komisyon alması ya da hiç almaması halinde transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı söz konusu olacaktır.¹⁴

Bahsi geçen ilke esasen tüm bankacılık işlemleri için söz konusudur ve 1 Seri Notlu Transfer Fiyatlandırması Hakkında Genel Tebliğ'in 5.bölümünde verilen bir örneğe göre: Türkiye'de tam mükellef olan (X) Bankası ile söz konusu banka personeli

¹² 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın no:273, Şubat 2014 İstanbul, s:52.

¹³ Mehmet Batun, "Bankaların, Çalışanlarına Düşük Faiz İle Kredi Kullandırmaları, Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımıdır", **Yaklaşım**, Mart 2009, S:195, s:109.

¹⁴ Batun, **a.g.e.**, s:113.

Bay (A)'nin 19.07.2007 tarihinde yaptığı 6 ay vadeli forward USD alım sözleşmesine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme tutarı : 1.000.000 USD

Vade : 6 Ay

İşlem anındaki spot kur : 1,2500

Forward kur : 1,2600

Vadede spot kur : 1,3500

Bay (A) altı ayın sonunda 1,2600 kur üzerinden 1.000.000 USD karşılığında 1.260.000 TL ödeyecektir. Ancak, yapılan incelemeler sonucu ilgili bankanın 25.07.2007 tarihinde ilişkili kişi kapsamında olmayan Bayan (B) ile yaptığı aynı vadeli forward USD alım sözleşmesindeki forward kurunun 1,3400 olarak belirlendiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla karşılaştırılabilirlik analizi sonucu gerekli düzeltmelerin yapılması şartıyla, ilişkili kişiler arasındaki işlemde emsallere uygun bedelin tespit edilmesi gerekmektedir.¹⁵

Personele yapılan işlemler nedeniyle transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazançta dair şartların gerçekleşmesi durumunda, dağıtılan örtülü sayılan kazanç tutarı, personelce bankanın hesap döneminin son günü itibariyle elde edilmiş kâr payı sayılacaktır. Bu şekilde dağıtılan kâr payı, net kâr payı olarak kabul edilmekle birlikte brüte tamamlanması sonucu oluşan tutar vergi kesintisine konu olacak tutar olarak belirlenecektir.¹⁶

Ayrıca bir başka açıdan bakacak olursak; 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Tebliği'nin 3.1.3 nolu bölümünde "*Kurumun veya ortaklarının idaresi bakımından doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunduğu gerçek kişiler; ortaklık ilişkisi olmaksızın kurumun kararlarında doğrudan veya dolaylı olarak etkisi bulunabilecek kurumun yönetim kurulu başkan ve üyeleri, genel müdürü, üst düzey müdürleri, aynı düzeydeki yüksek memurları gibi şahısları ifade etmektedir. Ayrıca, ortaklık ilişkisi*

¹⁵ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, 26704 Sayılı Resmi Gazete, 18.11.2007

¹⁶ Batun, a.e.

*olmaksızın kurumun kararlarında doğrudan veya dolaylı olarak etkide bulunabilecek herhangi bir gerçek kişi veya kurum ilişkili kişi sayılacaktır.”*¹⁷ açıklamasına yer verilmiştir. Bu düzenlemede, yönetim kurulu başkan ve üyeleri kurumların idaresi bakımından bağlı bulunduğu ya da nüfuzu altında bulundurduğu gerçek kişi olarak ilişkili kişi kapsamında değerlendirilmiştir. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 312.maddesine göre yönetim kurulu üyelerinin pay sahibi olma zorunluluğu bulunmaktadır. Dolayısıyla bu kişiler ortak olmaları nedeniyle kanun hükmünde yer alan şirket ortakları ifadesi nedeniyle ilişkili kişilerdir. Söz konusu tebliğin aynı bölümünde üst düzey müdürler ile aynı düzeydeki memurlar da ilişkili kişi kapsamına sokulmuştur. Bu kapsamda bahsi geçen kişilerin işveren-çalışan ilişkisinde ücret dışında aldığı hizmetlerde emsal fiyat aralığı dışına çıkıldığında kazanç örtülü olarak dağıtılmış sayılacaktır.¹⁸

Sonuç olarak; hizmet erbabının ilişkili kişi sayılarak çalıştıkları kurumlar tarafından bu kişilere emsallerine oranla düşük ya da yüksek bedeller üzerinden mal ya da hizmet alım satımında bulunmaları durumunda sağlanan menfaatler kâr payı olarak kabul edilmektedir.¹⁹ Aynı durum bankalar için de söz konusudur, çalışanlarına piyasa koşullarından daha uygun koşullarda kredi kullandırdıklarında kurum kazancını transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtmış sayılırlar. KVK dahilinde transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazançların, kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılması mümkün değildir. Bu sebeple şirketlerin çalışanlarına kullandırdıkları kredilerin emsallere uygunluk ilkesi dahilinde belirlenmiş olması gerekir.²⁰

Şirket ortakları söz konusu olduğunda, TTK kapsamında kurulurken taahhüt edilen sermayenin ödenmemesi ya da geciktirilmesi durumunu da örtülü kazanç kapsamında inceleyebiliriz. Böyle bir durum söz konusu olduğunda ödeme sorunu yaşatan ortak

---

¹⁷ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Tebliği.

¹⁸ İhsan Kağan Bayraktar, “Kurumlar Çalışanlarına Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Olarak Kazanç Dağıtılabilir Mi?”, **Vergi Dünyası**, Nisan 2010, S:344, s:119.

¹⁹ Erdoğan Öcal, “Hizmet Akdi İle Kurulan Çalıştiran/Çalışan İlişkisi ve Transfer Fiyatlandırması”, **Yaklaşım**, Eylül 2010, S:213, s:24.

²⁰ Batun, **a.g.e.**, s:113.

ile ilgili olarak; ortaklıktan çıkartma, temerrüt faizi²¹ isteme ya da dava açma hakkı saklıdır. Ülkemizde aile şirketlerinin sayıca fazla olmaları uygulamada bu hakları zora sokmaktadır. TTK hükümleri uyarınca şirket ortağından temerrüt faizi istenirse KVK'nın 13. maddesi gereğince transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanır. Çünkü TTK'daki şekliyle söylemek gerekirse, “basiretli bir iş adamı” gibi davranması gereken şirketin, hiç ödenmemiş ya da geç ödenmiş bir tutarı kendi lehine kullanması değil de ortağının mal varlığında kalmasını kabul etmesi rasyonel bir davranış kabul edilemez. Bu sebeple şirket tarafından kullanılmayan sermayenin şirket ortağına karşılıksız kullanılması ilişkili kişilerde emsallere uygunluğa aykırı kabul edilmektedir.²²

3.2.2. İlişkili Şirketlerde Grup İçi Hizmetlerin Durumu

Ekonomideki küreselleşmenin etkisiyle bünyesinde birden fazla şirket barındıran yönetim gruplarında maliyet baskısı hissedilebilir boyutlara ulaşmış ve bunun sonucunda kontrollerin gerekliliği de artmıştır. Bu da yönetimde merkezileşmenin eskisinden daha önemli olduğu bir süreç başlatarak holding şirketlerin yaygın hale gelmesini sağlamıştır. Ölçek ekonomilerinden yararlanmak isteyen şirketler kendilerine bağlı yeni şirketler kurmuş veya başka şirketleri satın almışlardır. Bu sürecin sonunda “**Çok Uluslu Şirketler**” olarak isimlendirilen büyük şirket grupları ortaya çıkmıştır. Şirket grubunun en üstünde yer alan grup çapındaki sermayeyi yöneten şirkete ise “**Holding Şirket**” denilmiştir. Bu tarz holding şirketleri küresel ve bölgesel olarak iki türde incelemek mümkündür. Küresel olanlar, uluslararası çapta faaliyet gösteren grup şirketlerini tek merkezden yöneten şirketlerdir, daha büyük çaplı şirket gruplarında ise bölgesel holdingler göze çarpmaktadır. Bölgesel holding şirketleri küresel holdinglere bağlı olarak kendi bölgesindeki grup şirketlerinin sermaye ve yönetiminden sorumludurlar. Örneğin, merkezi ABD’de bulunan çok uluslu bir şirket grubunun Avrupa’daki operasyonları yönetmek maksadıyla

²¹ Temerrüt faizi, parasal borcunu zamanında ödemeyen kişinin vadesi geçtikten sonra ödediği bedeldir. (bkz: 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun, madde:2)

²² Ali Zekeriya Özmen, “Şirket Ortaklarının Sermaye Taahhütlerini Vadesinde veya Hiç Ödememeleri Durumunun Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Vergi Dünyası**, Temmuz 2016, S:419, s:158.

Hollanda’da kurduğu işletme bölgesel holding tanımına girmektedir. Bu tarz grup şirketlerinin bulunduğu holding yapılarında transfer fiyatlandırması ve ilişkili kişi ile yapılan işlemler bir takım düzenlemeler çerçevesinde gerçekleşmektedir.²³

Grup için hizmetlerde transfer fiyatlandırması; bir grup üyesi ya da grup hizmet merkezi tarafından hizmetlerin maliyetlerinin paylaşılması yani hizmet bedelinin belirlenmesidir²⁴

5520 sayılı KVK sayesinde mevzuatımıza giren transfer fiyatlandırmasından önce holdinge ait yönetim masraflarının grup şirketlere paylaşılması bazı ihtilaflı durumlar yaratırken holding şirketleri tarafından ödenen ortak giderlerin iştirak ya da bağılı kuruluşlara dağıtılması yönünde Danıştay’ın birçok farklı kararı bulunmaktaydı. 5520 sayılı KVK ile birlikte, yönetim hizmetleri bakımından grup içi şirketlerde transfer fiyatlandırması konusu var olan uygulamaların önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Diğer işlemlerde olduğu gibi grup içinde de emsallere uygunluk ilkesi çerçevesinde fiyatlandırmalar yapılmalıdır. Örnek vermek gerekirse holding şirketin grup içi herhangi bir şirkete ücretsiz ya da çok düşük fiyattan sunduğu hizmetler transfer fiyatlandırması açısından problemlere yol açmaktadır.²⁵

Grup içi hizmetlere ilişkin olarak bulunulan faaliyetler, grup üyelerinden bazılarında ya da tekine sağlanabildiği gibi sağlanan kısım çok uluslu şirket arasında oransal olarak değişim gösterebilir. Örneğin, merkezleşmenin olmadığı bir grupta ana şirket grup içi işlemlerinin kapsamını grup içinde bulunan şirketlerin yatırımlarının izlenmesi ile sınırlayabilir. Buna karşılık, merkezleşmiş grup şirketlerinde ana şirketin yönetim kurulu grup içindeki şirketlerin faaliyetleriyle ilgili önemli kararlar alabilirler ve ana şirket bu tür yapılarda pazarlama, bütçeleme ve mali işler gibi büyük kalemlere ilişkin işlevleri sağlayabilir.²⁶

---

²³ A. Feridun Güngör ve Hakan Orhan, “Transfer Fiyatlandırması Açısından Grup İçi (Holding) Yönetim Hizmetleri-I”, **Yaklaşım**, Eylül 2009, S:201, s:59.

²⁴ Atilla Kavan, “Grup İçi Hizmetlerde Sözleşme Düzenlenmesi ve Transfer Fiyatlandırması Açısından Değerlendirme”, **Vergi Sorunları**, Ocak 2015, S: 316, s:107.

²⁵ Güngör ve Orhan, **a.g.e.**, s:63.

²⁶ Tahir Erdem, “Transfer Fiyatlandırması Boyutuyla Grup İçi Hizmetler”, **Vergici ve Muhasebeciyle Diyalog**, Kasım 2013, S:307, s:8. (Yazar, OECD Rehberi, Grup İçi Hizmetlerle İlgili Özel Değerlendirmeler, Bölüm 7.2. s:205’den alıntı yapmıştır.)

“1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği” ile “1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Genel Tebliğ”e göre; holding ya da benzer olarak merkezi yönetim şirketlerinde sunulan grup içi hizmetlerin karşılığında bağlı şirketlerce ortak masraflara katılım için ödenen tutarlar gider olarak kabul edilebilmesi için, hizmetten yararlanan şirketlerin söz konusu hizmete gerçekten ihtiyaç duymaları, hizmetin kesinlikle fiilen sağlanmış olması ve söz konusu hizmet için mutlaka fatura düzenlenmesi gerekmektedir.²⁷ Buradaki önemli husus; fiilen hizmetin sağlanıp sağlanmadığının kontrolü için emsallere uygunluk ilkesi gereği grup içi hizmeti alan üyelerin ticari durumlarındaki değişmeye odaklanılmasıdır.²⁸

Grup içi hizmetlerin, gruba dahil olan bir ya da daha çok üyesi tarafından belirlenen ihtiyaçları karşılamak amacıyla grubun bir üyesi tarafından sağlandığı durumlarda, hizmetin fiilen sağlanıp sağlanmadığının tespit edilmesi, varlığı beklenen diğer kalemlere göre daha kolaydır. Örneğin, ilişkili bir kurumun aynı grup dahilindeki bir kurum için makine ve teçhizat onarımını üstlenmesi grup için hizmet olarak kabul edilebilir ve hizmetin fiilen sağlanıp sağlanmadığı kolaylıkla kontrol edilebilir. Eğer bu işlem “yönetim gideri” olarak tanımlanıyorsa bile direkt olarak fiilen sağlanmışlığı göstermez ve hem hizmeti alan hem de hizmeti sağlayan taraf açısından ayrı ayrı emsallere uygunluğun değerlendirilmesi gerekir.²⁹

Bahsi geçen tebliğde de görüldüğü üzere mevzuatımız grup içi hizmetler söz konusu olduğunda hizmeti alan şirket açısından duruma yaklaşarak hangi durumlarda grup için hizmetin masraf yazılabileceğini düzenlemiştir. Ancak burada grup hizmet merkezi tarafından sağlanan ve katma değeri olan hizmetlerin karşılıksız ya da düşük karşılıklarla fiyatlandırılmış olması nedeniyle eksik gelir elde edilmesi de transfer fiyatlandırması açısından en az yüksek gelir elde etmek kadar önemlidir. Çünkü

---

²⁷ Özlem Tuncer Tokur, “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımında İlişkili Kişi Kavramı ve Grup İçi Hizmetler”, **Vergi Dünyası**, Ocak 2008, S:317, s:172. Ayrıca; Bkz:1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, sayı:26704, 18.11.2007.

²⁸ Kadir Çekirdekoğlu, “İlişkili Kişilerde Grup İçi Hizmetlerin Dağıtım ve Transfer Fiyatlandırması Karşısındaki Durumu”, **Vergi Dünyası**, Ocak 2009, S:329, s:102.

²⁹ Açar, **a.g.e.**, s:235.

transfer fiyatlandırması yaparak eksik gelir gösterilmesi de fazla gider gösterilmesi kadar örtülü kazanç dağıtımına sebebiyet vermektedir.³⁰

1 Nolu TFYÖKD Tebliğ’de verilen bir örneğe göre³¹; İstanbul’da merkezi olan (A) Holdingi’nin Türkiye sınırları içerisinde 3 bağlı şirketi daha vardır. Ankara’da (AA) Şirketi ve Afyon’da (AB) Şirketi çimento üretim ve pazarlama alanında hizmet vermektedir. İstanbul’da bulunan (AC) Şirketi ise bankacılık sektöründe faaliyet göstermektedir.

(A)Holdingi imalat faaliyetleri için grup içinde bulunan (AA) ve (AB) şirketlerine makine ve teçhizatın onarımı için hizmet sağlamaktadır. Bu hizmetlerin maliyetinin 15.000 TL olduğu varsayılırsa, (A) Şirketi bahsi geçen hizmet için faydaları net olarak ölçemediğinden bu hizmet maliyetini uygun bir dağıtım programı kullanarak paylaşır. Yani bu uygun dağıtım programı aracılığıyla yapılan gider dağılımının aşağıdaki şekilde olduğu varsayılırsa;

(AA) Şirketi Gider Payı: 7.250 TL

(AB) Şirketi Gider Payı: 7.750 TL

Toplam Gider Payı: 15.000 TL

Bahsi geçen şirketin, grup içinde yer alan (AA) ve (AB) işletmelerinin imalat faaliyetlerinde kullandıkları makine ve teçhizatın onarılmasıyla ilgili maliyet üzerinden %4 brüt kâr elde edilmesi yaklaşımı ile holding tarafından verilen hizmetin maliyeti şu şekilde olur;

(AA) Şirketi için: $7.250 \times 1,04 = 7.540$ TL

(AB) Şirketi için: $7.750 \times 1,04 = 8.060$ TL

Toplamda: **15.600 TL**

---

³⁰ GÜNGÖR ve ORHAN, a.g.e., s:63.

³¹ 1 Seri Nolu TFYÖKD Hakkında Genel Tebliğ, 26704 Sayılı ve 18.11.2017 Tarihli Resmi Gazete (11.4, örnek:2)

Ya da aynı tebliğde bir başka örneğe bakacak olursak: (X) Grubu, var olan borçlarını faktöring yoluyla devretmektedir. Borçlanma ve kur risklerini azaltmak ve idari masrafları en aza indirebilmek için faaliyetlerini tek bir merkezde toplamıştır. Ek olarak, bu sorumluluğu üstlenen ve borçlanma işlemlerini yerine getiren bir faktöring merkezi kurmuştur. Bu şekilde, söz konusu merkezden bir çeşit grup içi hizmet sağlamaktadır ve bu hizmet karşılığında da örtülü kazanç sayılmaması adına merkeze yapılacak ödemeler için emsallere uygun bir bedel belirlemesi gerekmektedir.³²

Kısacası, işletmeler için nihai amacın kârı maksimize etmek olduğunu düşünürsek; sermaye sahibinin aynı kişi ya da grup içi şirketler olması nedeniyle bazı şirketlerin karlarından diğer grup şirketleri lehine feragat etmeleri söz konusu olabilir. Aynı gruba dahil bazı şirketlerin daha düşük vergi yükü altında olması ya da teşviklerle desteklenmesi nedeniyle bu şirketler daha fazla kâr elde ederek grup içi kâra katkıda bulunmaktadır. Grup içi işlemlerde emsal fiyattan daha farklı bir fiyat uygulanması durumunda eğer hazine zararı oluşuyorsa tezin ilk bölümünde de bahsedildiği gibi zaten kanunen kabul edilmeyen bir durum yaratılmış olur. Burada emsal dışı fiyat uygulaması sonucundan bir şirketten diğerine aktarılan kâr kadar vergi matrahında farklılık oluşması kârı aktaran şirket bünyesinde vergilendirilmesi gerekirken diğer grup şirketinin kazancına eklenmiş olur. Aslında baktığımızda, mülga 5422 sayılı KVK'da bahsi geçen durum sorun teşkil etmemekteydi. Zira her iki şirketin matrahında da aynı vergi oranı söz konusu ise hazine zararı oluşmadığı için herhangi bir suçtan söz etmek de mümkün değildi. Fakat şirketlerin farklı vergi oranlarına tabi olması durumunda (örneğin, birden fazla ülkeye yayılmış şirketlerde) vergi kayıpları oluşmaktadır. Grup içi işlemlerde kullanılacak fiyatın emsallere uygun olma zorunluluğu aslında bahsi geçen durumun önlenmesine ilişkin düzenlemelerden kaynaklanmaktadır.³³

Örneklerde de görüldüğü üzere ilişkili kişinin grup içi ya da ortakla ilişkili şirket olması transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımını bakımından farklı

³² 1 Seri Nolu TFYÖKD Hakkında Genel Tebliğ, 26704 Sayılı ve 18.11.2017 Tarihli Resmi Gazete (11.4, örnek:4)

³³ Yavuz Akbulak, ve Ahmet Koray Tahtakılıç, "Halka Açık Anonim Şirketler Bakımından Transfere Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Aktarımının Değerlendirilmesi", **Mali Pusula**, Aralık 2006, S:24, s:140.

anlamlar taşımamakla birlikte söz konusu işlemler –ilişkili kişiler ile emsallere aykırı yapılan işlemlerde olduğu gibi– yine KVK m:13 hükümlerine tabidir.

Tüm bunlara ek olarak, bahsi geçen grup içi işlemlerde ilişkili şirketlerin her birinin farklı ülkelerde bulunması kanun hükmünün uygulanmasında esas olarak farklılık doğurmamaktadır. Zira transfer fiyatlandırması mevzuatına göre, ilişkili şirketin yurt dışı ana şirketten ya da grubun üyesi herhangi bir şirketten aldığı hizmetin grup içi olarak kabul edilmesi için söz konusu hizmetin ihtiyaç duyulan bir hizmet olması gerekir. Ayrıca hizmeti alanın fiilen yararlanmış olması ve hizmet bedeline uygun bir dağıtım anahtarı kullanılması da yine yurt içi ilişkili kişilerde olduğu gibi yurt dışı ilişkili kişilerde de zorunludur. Ayrıca yurt dışı grup içi şirket tarafından sağlandığı belirtilen hizmetlerin karşılığında yurt dışı grup firmasına ödeme yapılmış olması ya da yapılan bu ödemenin pazarlama gider, genel yönetim gideri gibi isimlerle belirtilmiş olması bu hizmetin fiili olarak gerçekleştiğinin ispatı değildir.³⁴ Bu tarz hizmetlere istinaden kesilen faturalarda birden fazla hizmet bedelinin bulunması durumunda her bir hizmet bedelinin ayrı ayrı gösterilmesi gerekmektedir.³⁵

Bu açıklamalar kapsamında Türkiye’deki firmaların yurt dışındaki ana şirket ya da grup içi herhangi bir firmadan aldığı finans, yönetim, pazarlama, insan kaynakları ve benzeri hizmetlere ihtiyaç duyulması şartıyla fatura edilen bedellerin emsallere uygun olması gerekmektedir. Aksi durumda yurtdışı ilişkili firmalara yapılan ödemelerle ilgili transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımından söz edilebilecek olup vergi tarhiyatı da yapılabilecektir. Bunun sonucunda ise, eğer örtülü dağıtılan kazanç tespit edilirse 5520 sayılı KVK’nın 30.maddesi uyarınca örtülü kazanç dağıtımı sayılan ödemeler dağıtılmış kâr payı sayılacaktır.³⁶

---

³⁴ Gelir İdaresi Başkanlığı, 23 Sayılı Özelge, 16.11.2011 (ayrıca bkz: Eyyup İnce, **a.g.e.**, s:31)

³⁵ Eyyup İnce, “Yurtdışı Grup Firmaları İle Yapılan İşlemlerde Transfer Fiyatlandırması ve Kurumlar Vergisi Tevkifatı Açısından Değerlendirme”, **Vergi Sorunları**, Mayıs 2015, s:31.

³⁶ İnce, **a.g.e.**, s:32.

Grup İçi İşlemlerde Kredilerin Transfer Fiyatlandırması Açısından Değerlendirilmesi

Günümüzde grup şirketleri ya da holding yapılarında doğrudan finansman hizmetinin yanında finansman teminine yönelik kredi işlemleri de yapılmaktadır. Grup içi şirketlerin bağlı buldukları holdinglerden fon kullandıklarını sıklıkla görmekteyiz. Buna ek olarak ticari itibarı diğer grup içi şirketlerden yüksek olan bir grup şirketi kendi kredibilitesini kullanarak kendi adına aldığı banka kredisini aynı koşullarla holdinge veya diğer grup şirketlerine aktarması da ilişkili şirketlerde yaygın olarak görülen bir kredi alışverişidir. Bu tür kredilere uygulamada “aynen aktarılan krediler” ya da “köprü krediler” denir.³⁷

5520 sayılı KVK'nın 12/6 maddesine göre, kurum ortaklarını ya da ilişkili kişilerinin, banka ve benzeri finans kuruluşlarından ya da sermaye piyasalarından alarak aynı şartlarda kısmen veya tamamen kullandıkları borçlar örtülü sermaye sayılmamaktadır.³⁸ Diğer bir taraftan, yurtdışı ya da içinde kurulmuş bankalar ya da finans şirketlerinden temin edilen kredilerin aynı koşullarla grup şirketlerine kullandırılması, krediyi kullandıran taraf bakımından ilişkili işletmeye sunulan bir hizmet türüdür. Bu hizmetin ilişkisiz kişilere sağlanması durumunda ilişkisiz kişiden bir bedel talep edileceği için söz konusu hizmetin vergisel boyutuna istinaden 5520 sayılı KVK'nın 13.maddesinde açıklanan Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı hükümlerine bakmak gerekmektedir. Bahsi geçen kanun metninde, ücret ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemlerin her durum ve şartta, mal ve hizmet alım ya da satımı olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla grup içi hizmetler bazında baktığımızda bir grup şirketi üzerinden banka ya da diğer finans kuruluşlarından temin edilen kredilerin kısmen ya da tamamen diğer grup şirketlerine aynen aktarılması KVK'nın 13. maddesi uyarınca “mal ve hizmet alım satımı” çerçevesinde değerlendirilerek aynı işlemlere tabi tutulacaktır.³⁹

³⁷ Burak Cangir ve Fatih Dakmaz, “Grup Şirketlerinde Birebir Kredilerin Transfer Fiyatlandırması Açısından Değerlendirilmesi”, **Vergi Sorunları**, Şubat 2014, S:305, s:97.

³⁸ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, Resmi Gazete, S:26205, 21.06.2006, madde:12.

³⁹ Cangir ve Dakmaz, **a.g.e.**, s:98.

Grup şirketlerinde gerçekleştirilen birebir kredi aktarımlarında, aktarımda bulunan taraf, kredinin aktarıldığı grup şirketine belli oranda parasal destek sağladığı için söz konusu işlem bir finansman hizmeti olarak değerlendirilebilir. Burada önemli olan; krediyi gruptaki diğer şirkete aktaran tarafın söz konusu aktarıma istinaden masraf ya da maliyet yüklenmemesi durumunda krediyi aktaran taraf bakımından finansman hizmetinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğidir. Grup içi şirketler arasında bu tarz işlemlerde krediyi aktaran bakımından herhangi bir menfaat bulunmamaktadır. Yalnızca çeşitli sebeplerle kredi kullanamayan grup şirketinin kredi kullanmasına aracılık edilmektedir. Bu noktada söz konusu işletme için herhangi bir gelirden söz edilmemektedir. Fakat sadece kullanılan kredinin temin edildiği şartlarda birebir aktarılması halinde bu durum söz konusudur. Aksi durumda krediyi kullandıran firma açısından faiz geliri hesaplanması gündeme gelmektedir.⁴⁰

Grup içi kredi kullanımına ilişkin Danıştay tarafından bir takım kararlar verilmiştir. Danıştay'a göre; şirketlerin bankadan ya da diğer finans kuruluşlarından kredi temin ederek aynı şartlarda kredinin tamamını ya da bir kısmını grup içinde kullandırması, finansman temini hizmeti kapsamında değildir. Bu kapsamda, bir Danıştay kararında, kullandığı döviz kredisini kur farkı ve faiz ile birlikte başka bir şirkete aktaran kurum adına bir kazanç doğmadığından söz konusu işlemin bir finansman temini hizmeti olarak kabul edilmediği bilinmektedir.⁴¹ Ayrıca bir başka kararda ise, bir şirketin kendi adına aldığı banka kredisini aynı holdinge bağlı başka bir şirkete kullandırması da yine finansman temini olarak sayılmamış ve katma değer vergisine tabi tutulmamıştır.⁴²

Ancak son yıllarda Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından çıkartılan özgelere baktığımızda, grup şirketleri arasındaki birebir kredi aktarım işlemlerinin ilişkili kuruma sunulan finansman hizmeti olduğunu görmekteyiz. İdare tarafından bu hizmet

---

⁴⁰ Cangir ve Dakmaz, **a.g.e.**, s:100.

⁴¹ Danıştay 3. Dairesi'nin 20.12.1994 tarihli ve E:1994/100, K:1994/4435 Sayılı Kararı

⁴² Danıştay 9. Dairesi'nin 27.04.1999 tarihli ve E:1998/2338, K:1999/1689 Sayılı Kararı ve Danıştay 7. Dairesi'nin 12.04.2001 tarihli ve E:2000/6182, k2001/1274 Sayılı Kararı.

nedeni ile emsallere uygunluk ilkesi gereğince bir bedel ve bu bedel üzerinden katma değer vergisi hesaplanması yönünde görüşler bildirilmiştir.⁴³

Bu bilgilere ilişkin bir örnek vermek gerekirse, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından 2009'da çıkartılan bir özelgeye göre; bir grup içi şirket başka bir grup içi şirkete kullandırmak üzere banka ya da benzeri finans kuruluşundan kredi alırsa ve bu kredini masraflarına ekleme yapmaksızın karşı şirkete yansıtırsa ilgili tutar için katma değer vergisi alınmamaktadır. Fakat söz konusu kredi aktarımı nedeniyle masraflar harici herhangi bir tutar grup içi şirkete yansıtılırsa bu bedel üzerinden katma değer vergisi alınacaktır.⁴⁴

Ayrıca idarenin 2011 tarihli bir başka özelgesine göre; bankalardan temin edilen kredinin grup şirketlerine aktarılması işlemi ilişkili kişiye sunulan bir finansman hizmeti olup kredi ile ilgili her türlü masrafı doğrudan grup şirketi üstlenmelidir fakat krediyi kullanacak asıl işletmeye ek masraf yansıtılması durumunda, yansıtılacak tutar hesaplanırken KVK'nın 13. maddesindeki hükümlerden yararlanılmalıdır.⁴⁵

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından 2012'de çıkartılan başka bir özelgeye göre; bankalardan alınan kredinin aynı faiz oranı ve masrafları ile grup içi bir firmaya kullandırılması işlemi finansman hizmeti olarak sayılmıştır. Söz konusu finansman hizmetinin ilişkisiz kişilerle gerçekleştirilmesi durumunda verilen bu hizmet karşılığı ilişkisiz kişiden bir bedel talep edileceğinden aynı hizmetin ilişkisiz kişiye verilmesi durumunda da bir bedel talep edilmesi mümkündür. Yani grup içi şirketlerden birinin bankadan temin ettiği krediyi aynı faiz oranı ve masrafları ile grup firmalarına kullandırmasında finansman hizmetine ilişkin bedeller için KVK'nın 13.maddesindeki hükümler dikkate alınmalıdır.⁴⁶

Diğer taraftan yine İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 2013'te çıkarttığı bir özelgeye göre, bankalardan temin edilmek suretiyle kredilerin grup içinde kullandırılması işlemi, ilişkili kişilere sunulan bir finansman hizmetidir. Bu tarz

---

⁴³ Cangir ve Dakmaz, **a.g.e.**, s:101.

⁴⁴ Gelir İdaresi Başkanlığı, 23.06.2009 Tarihli B.071.GiB.0.01.53/5317-2358 Sayılı Özelge.

⁴⁵ Gelir İdaresi Başkanlığı, 23.08.2011 Tarihli B.071.GiB.0.06.49/010.01-16 Sayılı Özelge.

⁴⁶ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, 08.08.2012, B.07.GiB.4.34.17.01-KDV.17-2472 Sayılı Özelge.

işlemlerde kredi ile ilgili her türlü faiz ve masraf doğrudan grup şirketi tarafından üstlenilir ve krediyi kullandıran şirket tarafından herhangi bir masrafa katlanılmaması ya da finansman hizmetinin krediyi kullandıran şirketin faaliyet konuları arasında yer almaması yapılan işlemin mahiyetini değiştirmemektedir.⁴⁷

Sonuç olarak; Bankalardan ya da benzeri finans kuruluşlarından temin edilen kredinin aynı faiz oranı ve masrafları ile ilişkili şirkete kullandırılması işlemi krediyi kullandıran tarafından grup içi yani ilişkili kişiye sunulan bir finansman hizmeti niteliğinde olması nedeniyle, bahsi geçen finansman hizmetinin ilişkisiz kişilere verilmesi halinde verilen bu hizmetin karşılığında ilişkisiz kişiden bir bedel alınacağı aşıkardır ve eğer grup içi işlemlere ilişkin finansman hizmeti çerçevesinde bir bedel talep edilecekse bu bedel 1 Nolu TFYÖKD Genel Tebliğ’de belirtilen çerçevede tespit edilmelidir.⁴⁸

3.2.3. Halka Açık Anonim Şirketlerin Durumu

Transfer fiyatlandırması kapsamında OECD uygulamalarından farklı olarak, ilişkili kişi kavramını belirleyen sınırların geniş olması mevzuatımız bakımından bir takım problemlere yol açmaktadır. Kanunen belirtilen sınırlar –transfer fiyatlandırması açısından– başta halka açık anonim şirketler olmak üzere birçok ortaklık yapısında idare ile mükellefin farklı düşüncelerine neden olmaktadır.

Bir şirket grubundaki bazı şirketlerin halka açılması sık rastlanan bir durumdur. Ortakların sahip olduğu şirketi halka açmak istemelerinin temelinde birden fazla neden yatmaktadır. Sermaye piyasasından ucuz ve doğrudan doğruya finansman sağlama avantajı bu durumun bir örneğidir. Ayrıca halka açılmış şirketlerin finansal bazda yüksek itibarlı⁴⁹ şirketler arasında sayılması da diğer önemli nedenlerden içindedir. Şirketi halka açmak, şirket grubuna sahip olan sermayedarlar için özellikle tercih edilen bir durumdur. Fakat Türkiye’de olduğu gibi işletmelerin kurumsallaşma

⁴⁷ İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı, 06.03.2015 Tarihli ve 84098-176300 Sayılı Özelge. (Bkz: Ek 2)

⁴⁸ Ömer Faruk Burak, “Örtülü Sermaye ve Örtülü Kazanç Ekseninde İlişkili Kişiden Yapılan Borçlanma Durumu”, **Maliye Postası**, 15 Nisan 2015, s:109.

⁴⁹ Halka açık şirketlerin itibarlı sayılmalarının nedeni: finansal tabloların doğruyu yansıtıp yansıtmadığı ve yönetim dahil bir grup hissedarın yatırımcılardan bilgi saklayıp saklamadığı sürekli kontrol altında olmasıdır. (Bkz: Akbulak, aşağıdaki eser, s:143)

düzeylerinin yetersiz olduğu ülkelerde, gruba dahil olan bütün şirketlerin tek sahibi olan ve gerektiğinde bir şirketin kazancını diğer şirketlerin finansmanında kullanabilecek sermayedarlar da sık sık halka açılma yoluna gitmektedirler. İşte tam bu noktada halka açık şirketlerin diğer grup şirketleri ile olan ilişkilerini düzenleyecek mevzuata ihtiyaç duyulmaktadır.⁵⁰

Tez çalışmasının ilk bölümünde transfer fiyatlandırmasını tanımlarken halka açık şirketin diğer grup içi şirketlerden elde edebileceği bir kazançtan diğer grup şirketleri lehine vazgeçmesi de mümkün olabileceğinden bahsetmiştik. Eğer vazgeçilen kazanç diğer grup şirketinin vergi matrahına birebir yansıtılıyorsa hazine zararından söz edilmemesinden kaynaklı vergi kanunları açısından olumsuz bir durum söz konusu olmamakla birlikte eğer grup şirketleri arasındaki işlemler sonucunda kaybedilen gelirin halka açık şirket zararına olması ve halktan ortakların koydukları sermayeye istinaden oluşan az kâr nedeni ile hak kaybına uğrama ihtimalleri sermaye piyasası açısından bir takım düzenlemeleri gerekli kılmıştır. Esasında bu tarz bir işlemin örtülü kazanç aktarımı olarak anılmasının temelinde yatırımcılar arasındaki adaleti koruma çabası bulunmaktadır. Çünkü halktan gelen ortaklar da tıpkı büyük ortaklar gibi şirkete sermaye koyarlar ve karşılığında da gelir elde etmeyi beklerler. Fakat örtülü kazanç nedeniyle grup içi diğer şirketlere herhangi bir kâr aktarımı gerçekleştiğinde lehine işlem yapılan şirketin sebepsiz zenginleşmesine yol açılır.⁵¹

Ayrıca yatırımcılar açısından bakmak gerekirse; yatırım kararlarını verirken kuramsal olarak temel etkenin finansal tablolar olması grup şirketleri arasında yapılan işlemlerin gerçek fiyat ile gerçekleştirilmesi daha da önemli olmaktadır. Ek olarak, sermaye piyasası mevzuatına tabi şirketlerin birçoğu konsolide olarak mali tablo düzenlemek zorunda olmaları nedeniyle grup içi işlemlerini ayırsalar da yasal kayıtlardaki kârın, kâr paylaşımında ölçüt olarak alınması transfer fiyatını halka açık şirketler açısından daha da önemli kılmıştır.⁵²

---

⁵⁰ Yavuz Akbulak, "Halka Açık Anonim Şirketler Bakımından Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Aktarımının Değerlendirilmesi", **Mali Pusula**, Aralık 2006, S:24, s:143.

⁵¹ Akbulak, **a.g.e.**, s:143.

⁵² Akbulak, **a.e.**

Ortaklarına kârdan pay vermek isteyen şirketler, normal kâr payı dağıtım işlemleri yerine özel hukuk kapsamında olan bazı işlem tiplerine ya da olağan olmayan şekillerde başvurabilirler. Kazancın çeşitli yollarla ortağa aktarılmasını sağlayan bazı yöntemler vergi hukuku bakımından farklı anlamlar taşımaktadırlar. Örneğin; şirketlerin kazancını aktarmak istediği kişiyle farklı fiyatlar üzerinden yapması ya da şirketlerin ortaklarından veya ilişkili kişilerden -özellikle öz sermayesine kıyasla yüksek oranda- borç temin etmesi içeriğiyle örtülü olarak sermaye toplamasıdır. Bu iki işlemle, işletmeler borç temin etmek yerine esasen sermaye ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Örtülü sermayeye konu olan borç kısmı kapsamında ödenen faiz aracılığıyla aslında ortağa kârdan verilmek istenilen pay da aktarılmış olur.⁵³

Ayrıca hemen eklemek gerekirse, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 21. maddesinde halka açık anonim şirketlerce veya kolektif yatırım kuruluşlarınca bunların bağlı ortakları ya da iştirakleri ile aralarında yaptıkları kazanç aktarımı tespit edilirse, kanunda belirtilen ilgili süre zarfında hesabına kazanç aktarılan taraflardan, aktarılan miktarın kanuni faiziyle beraber mal varlığı ya da kârı azaltılan ilişkili kişiye iade edilmesi gerekir.⁵⁴

3.2.4. Adi Ortaklıkların Durumu

Küresel arenada, farklı alanlarda uzmanlaşmış şirketlerin bireysel olarak yapma imkanına sahip olmadıkları faaliyetleri başka şirketlerle birlikte gerçekleştirmelerine sıkça rastlanmaktadır. Yeni şirket kurmanın zorlu süreçleri nedeniyle ülkemizde de şirketlerce belli zaman dilimleri için adi ortaklıklar⁵⁵ tercih edilebilmektedir.⁵⁶

⁵³ Erdem Ateşaoğlu, **Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtımı**, (Çevrimiçi 07.04.2016) http://www.lexpera.com.tr/Books/Content.aspx?SOPI=KI801Y2012N9786055373535VIP2PG117&Doc=BOOK_TR

⁵⁴ 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, Resmi Gazete, S: 28513, 30.12.2012, M:21/4.

⁵⁵ Adi ortaklıkları kuran sözleşmeler; iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir (6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu, 27836 Sayılı Resmi Gazete, 04.02.2011, Madde: 620)

⁵⁶ Mehmet Akif Tunç, "Adi Ortaklıkların (İş Ortaklıkları-Konsorsiyumlar) Transfer Fiyatlandırması Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi", **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Mayıs 2009, S:65, s:159.

Kurumlar vergisine tabi olan ve olmayanlar olarak adi ortaklıkları ilişkili kişiler bakımından iki başlık altında incelemek mümkündür.

3.2.4.1. Kurumlar Vergisi Mükellefi Olan Adi Ortaklıklarda İlişkili Kişiler

Bu kapsamda transfer fiyatlandırması bakımından kurumlar vergisi mükellefiyeti olan adi ortaklıklar KVK açısından iş ortaklığı olarak kabul edilmektedirler. Ve vergi hukuku açısından da bağımsız bir birim olarak dikkate alınmaktadırlar. Bu nedenle tüzel kişilikleri olmamasına rağmen kurumlar vergisi mükellefi olarak sicile kayıt olmakta ve KVK mükelleflerine ait tüm hükümlere tabi olmaktadır. Bu durumun sonucu olarak ortaklarının kurumlar vergisi ödenmesinden sonra kalan kısmı ilgilendiren payları temettü payı sayılmakta ve temettünün tabi olduğu vergileme kapsamına girmektedir. İş ortaklıklarında sermaye şirketlerinden farklı olarak, ortakların paylarına düşen kârın vergilendirilebilmesi için ortakları kâr dağıtım kararı almasına gerek bulunmamaktadır. Bu çerçevede KVK uyarınca ortaklar ve iş ortaklığının kendisi ayrı ayrı vergi mükellefi olarak değerlendirildikleri için aralarındaki işlemlerin hepsi ilişkili kişilerle yapılmış sayılır.⁵⁷

3.2.4.2. Kurumlar Vergisi Mükellefi Olmayan Adi Ortaklıklarda İlişkili Kişiler

Mükellefiyet bakımından KVK kapsamında olmayan adi ortaklıklarda muhtasar ve KDV gibi vergisel yükümlülükler adi ortaklık adına tesis ettirilse de vergileme genel olarak ortaklar üzerinden yapılmaktadır. Bu kapsamda kurumlar vergisi mükellefi olmadıkları halde KDV mükellefi olmalarından kaynaklı ayrı defter tutma ve ortakların dönem sonunda ortaya çıkan kârı ortaklık kurulurken belirlenen pay oranına göre paylaşarak kendi beyannamelerine dahil etme zorunlulukları vardır.⁵⁸

Kurumlar vergisi kapsamında olmayan adi ortaklıklar kurumlar vergisi hükümleri dışında olmalarından dolayı doğrudan transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç

---

⁵⁷ Tunç, a.g.e., s:160.

⁵⁸ Tunç, a.e.

artarımı konusundaki yükümlülükler çerçevesinde değerlendirilemezler. Fakat adi ortaklıkların ortakları tarafından bakacak olursak GVK'nın 41.maddesi⁵⁹ uyarınca KVK kapsamındaki transfer fiyatlandırma uygulamasına tabi olacaklardır. Çünkü her ne kadar bu tarz ortaklıklarda, hesap döneminin sonunda ortaya çıkan kâr doğrudan ortaklara yansıtılsa ve vergilendirilecek kazançlara aktarılsa da ortaklar arasında, adi ortaklık yoluyla da kâr dağıtımı yapılabilmekte ve hazine zararına sebep olma ihtimali her daim bulunabilmektedir.⁶⁰

Örneğin⁶¹; İlaç sektöründe faaliyet gösteren iki firma (A ve B) belirli bir ilacın satışı için (C) Adi Ortaklığı kurduğunu varsayalım (%50-%50 ortaklık payı ile). Vergi mükellefiyeti tesis ettirmeyen bu adi ortaklık, dönem sonunda oluşan bütün kâr ya da zararını A ve B şirketlerine aktarmaktadır. A işletmesi adi ortaklığın 120 TL'ye sattığı ilacı 100 TL'ye imal ederek ortaklığa 80 TL'ye satıyorsa bu işlemde A 20 TL zarar etmiş olurken C ortaklığı 40 TL kâr elde eder ve bu kârı A ile B arasında ortaklık payı gereği yarı yarıya dağıtır. Bahsi geçen işlemde matrah şu şekilde oluşur;

	Mal Satış Kazancı	Ortaklık Kâr Payı	Matrah
A	-20	20	0
B	0	20	20
Toplam	-20	40	20

Kaynak: Mehmet Akif Tunç, "Adi Ortaklıkların (İş Ortaklıkları-Konsorsiyumlar) Transfer Fiyatlandırması Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi", **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Mayıs 2009, S:65

Eğer başka bir açıdan bakacak olursak; A işletmesi ortaklığına ilacı 100 TL'ye sattığında A kâr ya da zarar etmemiş olurken C Adi Ortaklığı 20 TL kâr elde etmiş olur ve bu kârı işletmelere 10'ar TL olarak bölüştürür ve vergi matrahları şu şekilde olur;

⁵⁹ Bu madde 1. Bölüm "2.2. Gelir Vergisi Kanunu'nda Transfer Fiyatlandırması" başlığında detaylı olarak açıklanmıştır.

⁶⁰ Tunç, **a.g.e.**, s:162.

⁶¹ Tunç, **a.e.**

	Mal Satış Kazancı	Ortaklık Kâr Payı	Matrah
A	0	10	10
B	0	10	10
Toplam	0	20	20

Kaynak: Mehmet Akif Tunç, “Adi Ortaklıkların (İş Ortaklıkları-Konsorsiyumlar) Transfer Fiyatlandırması Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Mayıs 2009, S:65.

Görüldüğü üzere her iki durumda da A ve B şirketlerinin toplam vergi matrahı 20 TL’dir. Fakat adi ortaklığın tarafları vergi pozisyonlarına göre ödenecek toplam vergiyi aralarında anlaşarak manipüle edebilmektedirler. Bu nedenle kurumlar vergisi mükellefiyeti tesis ettirmeyen adi ortaklıkları oluşturan ortakların da ilişkili kişi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.⁶²

Kısacası, bu tarz ortaklıklar farklı vergilendirme hükümlerine tabi ise, tez çalışmasının başından beri bahsedilen şirket kârının, çıkarlar doğrultusunda başka yönlere kaydırılması konusu ile ilişkilendirilebilir.

3.2.5. Bayi ve Distribütörlerin Durumu

5520 sayılı KVK’da kimlerin ilişkili kişi oldukları sayılmış ve tebliğler aracılığıyla detaylandırılmıştır. Tez çalışmasının başından itibaren açıklanmaya çalışılan hükümler çerçevesinde distribütörlerin ilişkili kişi tanımının neresinde olduğu gerçekleştirdikleri hizmetlerin mahiyeti bakımından önem taşımaktadır. Bu kapsamda 2 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Genel Tebliği ile eklenen örnek sayesinde dağıtıcı yani distribütör olarak faaliyet gösteren işletmelerin dağıtıcılığını yürüttükleri kurum ile ilişkili kişi oldukları belirtilmiştir fakat bu durum beraberinde bir takım sorunlara yol açmıştır.⁶³

İlk olarak, 1 Nolu TFYÖKD Hakkında Genel Tebliğ düzenlemesine bakacak olursak; “3.1.3- Kurumun veya Ortaklarının İdaresi, Denetimi veya Sermayesi

⁶² Tunç, **a.g.e.**, s:163.

⁶³ Cuma Ersin Direk, “Distribütörler Neden İlişkili Kişi Kabul Edilme(Me)Lidir?”, **Vergi Dünyası**, Ocak 2014, S:389, s: 50.

Bakımından Doğrudan veya Dolaylı Olarak Bağlı Bulunduğu ya da Nüfuzu Altında Bulundurduğu Gerçek Kişi veya Kurumlar” başlığı altında, nüfuzu altında bulundurma ile ilgili açıklamada; imalat faaliyetleri ile uğraşan bir şirket üzerinden örnek verilerek bu şirketin sürekli aynı gerçek kişiden sağladığı girdileri kullanması ya da alış satışlarını aynı kurumdan yapması ilişkili kişi bakımından nüfuzu altında bulundurma olarak tanımlanmıştır.⁶⁴

İkinci olarak; bayilikle ilgili aynı tebliğde yer alan başka bir açıklama çerçevesinde, iki gerçek kişi ya da kurum arasında olağan ticari faaliyet sebebiyle sadece bayilik ilişkisi bulunuyorsa, söz konusu kurum ya da gerçek kişi bayiliğe istinaden gerçekleştirdikleri işlemlerde ilişkili kişi olarak değerlendirilmezken, bayiliğin konusu dışında herhangi bir işlemde taraflar ilişkili kişi hükümlerine göre değerlendirilmektedir.

Örneğin; Tofaş ve Arçelik fabrikaları ürünlerinin satışı için bölgeler bazında bir takım kişi ya da işletmelere bayilik verirse ve o bayiler de başka kişi ya da işletmelere yetkili bayilik verirse, bayilik sistemi kademeli olarak yurt geneline yayılacaktır. Bayi sıfatlı tüm bu kişiler sadece bayilik sözleşmesi gereği yaptıkları işlemlerde ilişkili kişi sayılmazken birbirleriyle borç-alacak ilişkisi kurarlarsa otomatikman ilişkili kişi sayılacaklardır.⁶⁵

Üçüncü olarak ise, 2 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ’de distribütörler ile ilgili bir örneğe yer verilerek distribütörlerin geniş ilişkili kişi alanı içindeki yeri özetlenmiştir; Almanya’da varlığını sürdüren bir şirket, Türkiye’de yerleşik olan başka bir şirkete motorlu araç sattığını varsayarsak; Türkiye’de bulunan bu şirket aldığı ürünler için ithal etme ve yurt içinde satma hakkına sahip olursa Almanya’daki şirketin ülke içi bağlamında dağıtıcısı yani distribütörü olarak işlem yaparsa ilişkili kişi çerçevesinde kabul edilecektir. Bu durumdan kaynaklı aralarında ortaklık ilişkisi olup olmadığına bakılmaksızın ilişkili kişi işlemlerine tabi olacaklardır. Diğer taraftan ise, Türkiye’de

⁶⁴ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, S:26704, 18.11.2007

⁶⁵ Aydın Erdim, “İlişkili Kişiler”, **Maliye Postası**, Ocak 2008, s:65.

bulunan şirket Almanya'daki şirketten aldığı motorlu araçların satışlarını Türkiye'de bulunan bayiler aracılığıyla gerçekleştirmesi durumunda söz konusu şirket ile işlemi gerçekleştirdiği bayileri, bayiliğin konusuna giren işlemler bazında ilişkili kişi sayılmayacaklardır.⁶⁶

Yukarıdaki üç açıklama kapsamında distribütörlerin ilişkili kişi kapsamında olmasının hukuki durumuna baktığımızda, hem OECD hem de KVK'da ilişkili kişinin tanımında bulunan "kontrol altında olma" açıklaması dikkat çekmektedir. Bu ibarenin açıklaması olarak; söz konusu tebliğe göre, şirketlerce kullanılan girdilerin devamlı aynı kişilerden temin edilmesi ya da alım satımlarının büyük bir kısmının aynı kişi ile yapılması durumunda kontrol altında olma durumundan bahsedilebilmektedir. Görüldüğü üzere tüm bu açıklamalar doğrultusunda tebliğ herhangi bir kesin sınır bildirmemekle birlikte bayilere ilişkin yapılan açıklamada bayilerin bütün alımlarını aynı işletmelerden yapmış olmalarına karşın doğrudan ilişkili kişi olmadıkları ifade edilmiştir. Ayrıca bayilerin alımlarını yaptığı şirketlerde başka herhangi bir işlem nedeniyle bir ilişki saptanırsa bayilik kapsamında yapılan alışların da ilişkili kişi kapsamında değerlendirileceği vurgulanmıştır.⁶⁷

Hemen eklemek gerekirse, bayiler ile distribütörlerin temel olarak çalışma prensipleri aynı olmakla birlikte kapsadıkları alanları genişliği bakımından birbirlerinden ayrılırlar. Öyle ki, distribütörler genellikle bir ülke içerisinde bir markaya ait mal ve hizmetlerin sunulması konusunda yetkili iken, bayiler bazen belli bir ilde bazen ise daha sınırlı bölgelerde faaliyette bulunurlar. Fakat kanun hükmünün kontrol altında olmaktan kastı coğrafi sınırlar değil firmaların aralarındaki ilişki sınırlarıdır. Nitekim ülkemizde yurt dışı merkezli bir markanın ürünlerini satmak için distribütörlük anlaşması yapan bir işletme ile yurt dışındaki firma arasında bu anlaşma dışında herhangi bir ilişki bulunmuyorsa kontrol altında bulundurma durumundan bahsedilemez. Buna karşın çok küçük bir bölgede beyaz eşya bayiliği alan firma ile merkez firmanın yaptığı bayilik anlaşması dışındaki işlemlerden ötürü söz konusu bayi

---

⁶⁶ 2 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, 26855 Sayılı Resmî Gazete, 22.04.2008.

⁶⁷ Cihan Deligöz, "Distribütörlerin İlişkili Kişi Tanımına Dahil Edilmesinin Hukuki Durumu ve Neticeleri", **Yaklaşım**, Ekim 2014, S:262, s:76.

ilişkili kişi kapsamında olabilmektedir. Tıpkı bayiler gibi distribütörlük anlaşması yapan firmaların aralarında da bu anlaşma dışında yapılacak işlemler için ilişkili kişi kapsamına girme durumu söz konudur. Nitekim kanun bu durumda kesin kurallar koymamakla birlikte tebliğde “...kurumun ekonomik ve ticari kararlarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyecek şekilde sürekli bir iktisadi ilişki veya devamlı borç para verme ya da alma ilişkisi içinde bulunduğu gerçek kişi veya kurumların...”⁶⁸ ilişkili kişi kapsamında olduğu vurgulanmıştır. Bu durumda bayilerin salt olarak bayilik faaliyetleri çerçevesinde yaptıkları işlemler ilişkili kişiler ile yapılmış işlemler kapsamında değerlendirilmezken distribütörlerin tüm işlemlerinde ilişkili kişi kapsamına alınması sadece distribütörlük ilişkisi bulunan firmaların bile transfer fiyatlandırması raporu hazırlamalarını zorunlu kılmaktadır.⁶⁹

3.2.6. Sermaye Şirketlerinde Avans Kâr Payı Dağıtımı

Kâr payı, net dönem kârı ya da serbest yedek akçeler aracılığıyla ortaklara dağıtılan tutardır. Avans kâr payı ise, kâr payından mahsup edilerek ara dönemdeki finansal tablolara göre oluşan karlar üzerinden ortaklara dağıtılan tutardır. Mülga 6172 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda kâr payı avansı ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmazken yeni 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda⁷⁰ avans kâr payı hesaplaması tüm sermaye şirketleri için yapılabilir bir işlem haline getirilmiştir.⁷¹ Bu değişim sonrası önemli olan; sermaye şirketleri gibi ortaklık yapısına sahip işletmelerde ilişkili kişiler ile gerçekleştirilen işlemlerin KVK açısından mahiyetinin ne olduğudur.

6 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğ’de; KVK mükellefleri tarafından avans kâr payı dağıtımı yapılırsa, dağıtılan kâr payları üzerinden gelir elde eden tarafın hukuki niteliği baz alınarak vergi kesintisi yapılmaktadır ve bu kapsam kâr payı dağıtımında transfer fiyatlandırması hükümleri uygulanmazken hesap dönemi

⁶⁸ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, S:26704, 18.11.2007

⁶⁹ Deligöz, a.g.e., s:77.

⁷⁰ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 27846 Sayılı Resmi Gazete, 14.02.2011.

⁷¹ Uğur Uğurlu, “Sermaye Şirketlerinde Avans Kâr Payı Dağıtımı ve Transfer Fiyatlandırması ile İlişkisi”, *Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi*, Haziran 2013, S:114, s: 104.

itibariyle safi kazanç avans kabul edilen kârdan düşük çıkarsa ya da zarar doğarsa bu durumda ilgili tutarlara transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanmaktadır.⁷²

İlgili tutardan kasıt 7 Seri Nolu Genel Tebliğ ile eklenen adıyla “ilgili mevzuata göre geri çağrılan tutarlar”dır. Bu tutar, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan Kâr Payı Avans Dağıtımı Hakkındaki Tebliğ’e göre belirlenir. Bu kapsamda bahsi geçen tutar; ilgili hesap dönemi net kârının, yıl içinde dağıtılan avans kâr payını karşılayacak durumda olmaması halinde; net dönem kârını aşan kâr payı avans tutarını bir önceki yıla ait bilançoda yer alan serbest yedek akçelerinin de dağıtılan avans kâr payı tutarını karşılayamaması halinde bakiye olarak kalan tutardır. Ayrıca ilgili hesap dönemi bitiminde zarar oluşursa, önceki yılın bilançosunda yer alan genel kanuni yedek akçeler ile serbest yedek akçelerin, ortaya çıkan zararın mahsubuna rağmen bu akçelerin zararı karşılayamaması durumunda dağıtılan avans kâr payının tamamı ile yedek akçeler ile serbest akçelerin oluşan zararı karşılaması fakat avans kâr payı tutarına ulaşmaması halinde bakiye kalan tutarı ifade etmektedir. Ancak zararın ya da kârın eksik kalan kısmının yedek akçelerle karşılanması durumunda akçelerle karşılanan kısmı için transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri uygulanmamaktadır.⁷³

Görüldüğü üzere avans kâr payı dağıtımında, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç hükümleri uygulanmamakla birlikte avans kâr payı dağıtıldıktan sonra hesap döneminin zararlarla kapanması ya da safi kazancın avans olarak dağıtımı yapılan kârdan düşük çıkması ile birlikte transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç hükümleri devreye girmektedir.⁷⁴

3.2.7. Vergi Cennetlerinin Durumu

Yatırımların uluslararası boyuta ulaştığı ve ticari ilişkilerin giderek arttığı günümüzde işletmelerin karlarını maksimize etme çabaları da artarak devam ederken

---

⁷² 6 Seri Nolu Kurunlar Vergisi Genel Tebliği, 28283 Sayılı Resmi Gazete, 05.05.2012.

⁷³ 7 Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, 28514 Sayılı Resmi Gazete, 31.12.2012 (Ayrıca bkz: Uğurlu, **a.g.e.**, s:109.)

⁷⁴ Uğurlu, **a.g.e.**, s:111.

baştan beri söylediğimiz gibi işletmelerin vergi yükünden kaçınarak karlarını başka alanlara kaydırmaları transfer fiyatlandırması konuları arasındadır. Vergi cennetleri denen kağıt üzerindeki aracı firmalar da vergi matrahlarının azaltılmasında en az grup içi örtülü kazanç dağıtımını kadar etkili rol oynamaktadır. Uluslararası vergileme söz konusu olduğunda zararlı vergi rekabetini en kötü etkileyenler vergi cennetleri ve kıyı ötesi finansal merkezlerin bulunduğu yönetim bölgeleridir. Vergi cenneti olarak adlandırılan bölgeler, genel olarak ada ülkeleri şeklindedir ve doğal kaynak bakımından sınırlı olması fiziksel yatırıma elverişli olmalarını engellediği için finansal hizmet ve portföy bakımından kolaylık sağlayan ülkelere oluşur.⁷⁵

1998’de OECD “Zararlı Vergi Rekabeti, Acil Bir Sorun” adı altında bir rapor yayımlayarak; zararlı vergi rekabetini, saldırgan bir yaklaşımla sermaye yatırımlarının yön değiştirmesinin sağlayan ve diğer ülkelerin vergi gelirlerinde aşındırmaya yol açan bir uygulama olarak tanımlamıştır. Bu kapsamda vergi cennetleri zararlı vergi rekabetinin büyük bir parçası olarak adlandırılmakta ve vergi cennetleri tanımlamasında belirli nitelikler aramaktadır. Bunlar; reel anlamda bir verginin olmaması, yeterli oranda şeffaflık olmaması, büyük kapsamlı yatırım ve ekonomik ilişkilere dönük talebin olmaması olarak açıklanmıştır. Vergi cennetlerinin ortaya çıkmasındaki temel neden sermaye çekmek suretiyle gelecek mali avantajlardan yararlanmaktır. Ülkeleri vergi cenneti olmaya iten nedenler arasında kalkınma için gereken doğal kaynak ve beşeri sermayeye sahip olmamalarıdır. Vergi cennetlerinin en önemli özelliği vergi yükünün sıfır ya da sıfıra yakın olması ve diğer ülkelerle vergi-bilgi değişim anlaşması yapmamalarıdır. Bu kapsamda vergi cennetleri ile transfer fiyatlandırması arasında yakın bir bağlantı vardır. İşletmeler, vergi cenneti kapsamına giren yerlerde şubesi ya da bağlı şirketleri sayesinde bu yerlerdeki ilişkili kişi ya da kurumlarıyla yaptıkları işlemlerde vergi matrahlarını belirleyebilmektedirler.⁷⁶

Türk vergi mevzuatı açısından vergi cennetlerine baktığımızda açık bir düzenleme ya da tanımlama görmemekle birlikte zararlı vergi rekabeti ile mücadele konusunda

---

⁷⁵ İbrahim Hak, “Transfer Fiyatlandırmasında Yurtiçi ve Yurtdışında Kurulu İlişkili Firmalar Arasında Gerçekleştirilen İşlemlerde Tarhiyat Muhatabına Yönelik Bir Değerlendirme”, **Vergi Sorunları**, Mayıs 2015, S: 320, s:66.

⁷⁶ Hak, **a.g.e.**, s:66.

5520 sayılı KVK’da transfer fiyatlandırmasında ilişkili kişi, kontrol edilen yabancı kurum kazancı ve vergi cenneti ülkelere yapılan ödemelerdeki vergi kesintisi⁷⁷ kapsamında konu ile ilgili açıklamalara rastlanmaktadır.

5520 sayılı KVK 13. madde uyarınca; *“Kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk vergi sisteminin yarattığı vergilendirme kapasitesi ile aynı düzeyde bir vergilendirme imkânı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Bakanlar Kurulunca ilan edilen ülkelerde veya bölgelerde bulunan kişilerle yapılmış tüm işlemler, ilişkili kişilerle yapılmış sayılır.”* şeklinde bir hüküm bulunmaktadır fakat bu hükmün işlerlik kazanması için Bakanlar Kurulu tarafından söz konusu bölge ve ülkelerin ilan edilmesi gerekmektedir.

3.2.8. Birden Fazla İlişkili Kişi İle Yapılan İşlemlerin Durumu

Transfer fiyatlandırması düzenlemesi ile ulaşılmak istenen temel hedef; tezin en başından itibaren açıklandığı gibi, aralarında kanunda belirtilen şekilde bir bağ bulunan işletmelerin birbirlerine mal ya da hizmet satışlarında uygulanacak fiyatların, aralarında ilişki bulunmaması halinde uygulayacakları fiyatlarla farklılık göstermemesidir. Mevzuatta belirtilen ilişkili kişiler arasındaki işlemlerin birden fazla ilişkili kişi ile benzer nitelikte işlemler olması durumunda emsal fiyat karşılaştırmasının toplu olarak mı yoksa işletme bazında mı olması gerektiği önemli bir konudur.⁷⁸

Transfer fiyatlandırması konusunun kapsamında kontrol altındaki ve kontrol dışındaki benzer nitelikli işletmelerin karşılaştırılması sırasında dört olasılık söz konusudur; tek ilişkili kişi ve tek emsal fiyat, tek ilişkili kişi ve birden fazla emsal fiyat, birden fazla ilişkili kişi ve tek emsal fiyat, birden fazla ilişkili kişi ve birden fazla emsal fiyat. Bilindiği üzere ilk iki durumda yani ilişkili kişilerin tek olduğu kombinasyonlarda hukuki olarak yapılması gerekenler kolaylıkla tespit edilmektedir. Özellikle 1 Nolu TFYÖKD Hakkında Genel Tebliğ’de emsale uygunluk bakımından

⁷⁷ Bkz: 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, m:7 “Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazancı” ve m:30 “Dar Mükellefiyette Vergi Kesintisi”.

⁷⁸ Fuat Usta, ”Birden Fazla İlişkili Kişi İle Gerçekleştirilen İşlemlerin Transfer Fiyatlandırması Yönünden Değerlendirilmesi”, **Yaklaşım**, Ocak 2014, S:253, s:86.

analize tabi tutulan örneklerin tümünde bir ilişkili kişinin varlığını görürüz. Bunun dışında birden fazla ilişkili kişi bulunması durumunda yapılabilecek karşılaştırmalar aşağıdaki örnekte verilmiştir.⁷⁹

Bolu A.Ş.'nin ilişkisiz kişilere uyguladığı emsal fiyat aralığı 9-10 birim arasında olduğu varsayılmaktadır. Bu şirket ilişkili olduğu Cherry A.Ş.'ye 11 birim fiyattan, Mavi A.Ş.'ye 10 birim fiyattan ve Ekşi A.Ş.'ye 8 birim fiyattan satışta bulunmuştur. Görüldüğü üzere bütün ilişkili işletmelerle benzer nitelikte yapılan satışlarda uygulanan fiyatların ortalaması alındığında $(8+10+11)/3=9,67$ birim fiyat bulunacak ve bu tutar hatalı bir şekilde emsallere uygunluk aralığında değerlendirilecektir. Ancak konuya farklı bir açıdan yaklaşıldığında, transfer fiyatlandırması uygulamalarının sadece Bolu A.Ş. için değil aynı zamanda diğer ilişkili şirketler için de geçerli olduğunu görürüz. Yani Cherry, Mavi ve Ekşi firmaları tarafından söz konusu işlem ile ilgili Bolu A.Ş.'den yapılan alımların emsallerine nazaran farklılık gösterip göstermediğine de bakılması gerekmektedir. Bu kapsamda Cherry A.Ş.'nin emsalin üzerinde ödeme yaparak kârını azalttığı dolayısıyla vergi matrahını da daralttığı görülmektedir. Ek olarak Mavi A.Ş. emsallerine uygun biri işlem yapmış olurken Ekşi A.Ş. ise emsal fiyatın altında ödeme yaparak örtülü kazanç transfer etmiş sayılmaktadır. Bu kapsamda görüldüğü üzere birden fazla ilişkili kişi ile yapılan işlem den bir bütün olarak değerlendirilmemeli aynı zamanda birbirlerinin nispi konumlarına da bakılmalıdır.⁸⁰

Ayrıca mükellefler tarafından birden fazla ilişkili kişi ile yapılan işlemlerin transfer fiyatlandırması yönünden değerlendirilmesi sırasında toplam tutarların dikkate alınacağı öngörüsünde daha çok ilişkili işletmelerin yurtdışında bulunan mükellefler tarafından bu ilişkili kişiler Türkiye'de vergi denetimine tabi olmadıklarından dolayı ileri sürülebileceği değerlendirilmektedir. Fakat ilişkili kişilerin yurt dışında ya da içinde bulunması emsaller ile yapılacak karşılaştırmalarda bir önem taşımamaktadır. Kısacası yapılan tüm çalışmalara rağmen ilişkili işletmeler bazında gerekli verilere ulaşılmaması durumu dışında birden fazla ilişkili kişi ile

---

⁷⁹ Usta, a.g.e., s:87.

⁸⁰ Usta, a.g.e., s:88.

benzer nitelikte işlem yapan kurumların uyguladıkları fiyatlar karşılaştırılırken her bir ilişkili kişi ayrı ayrı dikkate alınmalıdır.⁸¹

3.3. İlişkili Kişilerle Yapılan İşlemler Nedeniyle Hazine Zararının Doğması

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımının varlığından bahsedebilmek için vergi kaybının bir unsur olarak kabul edilip edilmemesi gerektiği vergi mevzuatında “Hazine Zararı” başlığında ele alınmıştır.⁸² Mevcut 5520 sayılı KVK’ya, 5766 sayılı Kanununun 21. maddesi ile eklenen fıkra uyarınca: “Tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazanç, Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarının uygulamasında, bu maddedeki şartların gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılır. Daha önce yapılan vergilendirme işlemleri, taraf olan mükellefler nezdinde buna göre düzeltilir. Şu kadar ki, bu düzeltmenin yapılması için örtülü kazanç dağıtan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması şarttır.

Tam mükellef kurumlar⁸³ ile yabancı kurumların Türkiye'deki işyeri veya daimi temsilcilerinin aralarında ilişkili kişi kapsamında gerçekleştirdikleri yurt içindeki işlemler nedeniyle kazancın örtülü olarak dağıtıldığı kabulü hazine zararının doğması şartına bağlıdır. Hazine zararından kasıt, emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilen fiyat ve bedeller nedeniyle kurum ve ilişkili kişiler adına tahakkuk ettirilmesi gereken her türlü vergi toplamının eksik veya geç tahakkuk ettirilmesidir.”⁸⁴

Kanun metninde de görüldüğü üzere, tam mükellef kurumlar ile yabancı kurumların Türkiye'deki işyeri ya da daimi temsilcilerinin ilişkili kişi kapsamında

---

⁸¹ Usta, **a.e.**

⁸² İrem Didinmez, “Türkiye’de Transfer Fiyatlandırmasında Hazine Zararı”, **Vergi Sorunları**, Ağustos 2014, S:311, s:156.

⁸³ Kurumlar vergisinde tam mükellefiyet, vergi yükümlülüğü bulunan kurumlardan kanuni ya da iş merkezi Türkiye’de bulunanların Türkiye içinde ya da dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilmesidir. (bkz: S.Ateş Oktar, **Türk Vergi Sistemi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2016, s:115.)

⁸⁴ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, Resmi Gazete, S:26205, 21.06.2006, madde:13.

gerçekleştirdikleri ülke içindeki işlemlerde örtülü kazanç dağıtımının varlığından söz edilmesi için hazine zararının varlığı gerekmektedir.⁸⁵

Hazine zararı tam anlamıyla; emsallere uygunluk ilkesinden bağımsız olarak tespit edilen fiyat ve bedeller üzerinden kanunun ilişkili saydığı kişiler için tahakkuk ettirilmesi gereken her çeşit vergi matrahının geç ya da eksik tahakkuk ettirilmesidir.⁸⁶ Ayrıca kanundaki hazine zararı tanımından yola çıkılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır.

- Hazine zararı vergi gelirleri açısından değerlendirildiği için resim harç ve benzeri kamu gelirlerindeki kayıplar hazine zararı kapsamında değildir. Örneğin, (A) Kurumu, emsallerinde 100.000 TL⁸⁷ olan taşınmazı ilişkili olduğu (B) Kurumu'na 20.000 TL'ye satmıştır. Bu durumda tapu harcı yönünden bir hazine zararı olmamakla birlikte bu durum söz konusu işlemin örtülü kazanç dağıtımı kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesinde dikkate alınmayacaktır.
- Hazine zararı sadece kurumlar vergisi açısından değil, her türlü vergi toplamı yönünden değerlendirilmektedir. Yani eksik ya da geç tahakkuk, Türk vergi sistemindeki tüm vergi türleri için aranmaktadır. Kurumlar vergisi açısından herhangi bir hazine zararı doğmasa bile örneğin Gelir vergisi açısından oluşan bir eksik tahakkuk durumunda hazine zararından söz edilebilecektir.⁸⁸
- Hazine zararı sadece eksik tahakkuku değil aynı zamanda geç kalınmış tahakkuku da içermektedir. Örneğin bir gayrimenkul bir işletme tarafından ortağı olduğu başka bir kuruma emsalinden düşük bir fiyatta satılırsa, satan işletme daha az kurumlar vergisi öderken satın alan işletme daha az amortisman ayırarak 25 ya da 50 yıl içerisinde bu hazine zararını kapatır. Ödenen vergi sonunda aynı olsa bile tahakkukunda ciddi bir gecikme olduğu için bu durum hazine zararı kapsamında

⁸⁵ 5766 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 06.06.2008 Tarihli 26898 (Mükerrer) Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Ayrıca bkz:5520 Sayılı KVK m:13/7.

⁸⁶ Vural, **a.g.e.**, s:657.

⁸⁷ Kaynağın orijinal metnindeki "YTL" ibaresi mevcut kullanım gereği "TL" olarak düzeltilmiştir.

⁸⁸ Erdoğan Öcal, "Transfer Fiyatlandırmasında Hazine Zararı", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı 188, Ağustos 2008, s: 34.

değerlendirilmektedir.⁸⁹ Eksik veya geç tahakkuk durumu hazine zararı tespiti açısından sadece işlemin yapıldığı vergilendirme dönemi itibariyle değil, bahsi geçen işlemi takip eden vergilendirme dönemleri için de geçerlidir.⁹⁰

Örneğin, (X) A.Ş. ilişkili bulunduğu (Y) A.Ş.’den emsali 50 TL olan hizmeti 100 TL’ye satın almıştır ve her iki kurum da işlemi aynı ilgili dönem kurum kazancında beyan etmişlerdir. Yapılan işlem üzerinden %10 KDV alındığı düşünülürse;

İlgili Yıl	Emsallere Uygun Bedel İle Gerçekleşecek Toplam Vergi Tahakkuku		Örtülü Kazanç Dağıtımı İle Gerçekleşen Toplam Vergi Tahakkuku	
	(X) A.Ş.	(Y) A.Ş.	(X) A.Ş.	(Y) A.Ş.
Matrah	-50	50	-100	100
Kurumlar Vergisi (0,20)	-10	10	-20	20
KDV (0,10)	-5	5	-10	10
Toplam Vergi Tahakkuku	-15	15	-30	30
Hazine Zararı/Kazancı	Hazine Zararı = 0			

Kaynak: Aysel Duman, “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Olarak Dağıtılan Kazançlarda Hazine Zararı ve/veya Hazine Kazancı”, **Vergi Sorunları**, Haziran 2010, S:261, s:30.

Bu örnek çerçevesinde emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilmiş bedelden hizmet alım satımı yapan (X) ve (Y) işletmelerinin toplam vergilerine bakıldığında hazine zararının sıfır olduğunu görmekteyiz. Oysa (X) A.Ş. ilişkili olduğu (Y) A.Ş.’den emsalinin üzerinde mal satın almak suretiyle ilgili yıl matrahını 50 TL eksik beyan etmiştir ve 10 TL kurumlar vergisi ile 5 TL KDV olmak üzere 15 TL vergi ziyasına sebep olmuştur. Bununla birlikte hazine zararı şartı gerçekleşmediği için örtülü kazanç dağıtıldığı kabul edilmeyerek tarhiyat yapılmayacaktır.⁹¹

⁸⁹ Öcal, **a.g.e.**, s:36.

⁹⁰ Hulusi Önder, “Transfer Fiyatlandırmasında Hazine Zararının Tespitine Yönelik Olarak Uygulamada Yaşanan Sorunlar”, **Yaklaşım**, Mart 2015, S:267, s:49.

⁹¹ Aysel Duman, “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Olarak Dağıtılan Kazançlarda Hazine Zararı ve/veya Hazine Kazancı”, **Vergi Sorunları**, Haziran 2010, S:261, s:28.

Tüm bu bilgilere ek olarak hazine zararının hangi durumlarda aranacağı da önemli bir konudur. Şöyle ki; işleme taraf olanlar bakımından olduğu kadar işlem türü ve yeri bakımından hazine zararı oluşması farklı şartlara bağlanmıştır.

İşleme taraf olanlar bakımından; hazine zararı koşulu ilişkili kişi ile yapılan bütün kurum ve kişileri değil yalnızca “**tam mükellef kurumlar ile yabancı kurumların Türkiye’deki daimi temsilcilerinin**” aralarında yaptıkları işlemlerde aranmaktadır. Tablo 6’da kurumlar için, işleme taraf olanlar bakımından hazine zararı şartına bağlı olup olmama zorunlulukları belirtilmiştir.⁹²

Tablo 6: Hazine Şartı Zararının Arandığı Durumlar:

İşleme Taraf Olanlar		Hazine Zararı Şartı
Sermaye Şirketi	Kooperatif	Var
Sermaye Şirketi	Vakıf İktisadi İşletmesi	Var
Kooperatif	İş Ortaklığı	Var
İş Ortaklığı	Sermaye Şirketi	Var
Sermaye Şirketi	Yabancı Kurumun Türkiye’deki İş Yeri	Var
Sermaye Şirketi	Gerçek Kişi	Yok
Kooperatif	Kolektif Şirket	Yok
İş Ortaklığı	Adi Ortaklık	Yok
Sermaye Şirketi	Vakıf	Yok
Kooperatif	Sendika	Yok
Sermaye Şirketi	Dernek	Yok

Kaynak: İrfan Vural, Yorum ve Açıklamalarla Kurumlar vergisi Kanunu, Gelirler Kontrolörleri Derneği, Ocak 2009, Kurtiş Matbaacılık, İstanbul, s:648.

Görüldüğü üzere, hazine zararı şartı sadece kurumların kurumlarla yaptıkları işlemlerde aranmakta olup gerçek kişi, adi ortaklık, şahıs şirketleri ile dernek ve vakıflar gibi KVK uygulamasında kurum sayılmayanların işleme taraf olması halinde aranmayacaktır. Örneğin tam mükellef bir kurum ile gerçek kişi arasında bir işlem

⁹² Vural, a.g.e., s:654.

varsa işlemin transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç kapsamında incelenmesi için hazine zararının doğmasına gerek yoktur.⁹³

İşlem türü bakımından, ilişkili kişilerle yapılan işlemler için herhangi bir tür sınırlaması yapılmamıştır. Bu çerçevede tam mükellef kurumlar ile yabancı kurumların Türkiye’de bulunan iş yeri ve daimi temsilcilerinin birbirleri ile ilişkili kişi kapsamında gerçekleştirdikleri alım, satım, imalat, inşaat, kiralama, borç alma ve verme işlemleri ile ücret ya da ikramiye gibi ödemeleri gerektiren işlemlerin tamamında hazine şartı aranır.⁹⁴

İşlem yeri bakımından ise, KVK m:13/7 uyarınca ilişkili kişiler arasında yurt içinde gerçekleştirilen işlemlerde hazine zararı şartının aranacağı belirtilmiştir. Yani, konu işlem bakımından ele alındığında, yurt dışı işlemler bu şart aranmaksızın transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı kapsamında değerlendirilebileceği sonucu çıkmaktadır. Buna karşın “yurt içindeki işlemler” ibaresinden tam olarak ne anlaşılması gerektiği konusunda hem kanun hükmünde hem de idari düzenlemelerde herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Yurt içi işlem ifadesinden işleme taraflarının ikisini de Türkiye’de bulunduğu işlemler anlaşılmaktadır bunlara tam mükellef kurumlar ile yabancı kurumların Türkiye’de bulunan daimi ya da işyeri temsilcileri dahildir. Yani işlemi gerçekleştiren tarafların Türkiye’de bulunması halinde işlemin yurt içi işlem olarak değerlendirilmesi gerekir dolayısıyla işleme konu olan hizmetin ya da malın nerede bulunduğu bu bakımdan bir önem taşımamaktadır. Bu kapsamda satışa konu edilen taşınmaz yurt dışında olsa dahi işlem taraflarının Türkiye’de bulunması durumunda işlemin yurt içinde yapılmış olduğu sonucu doğmaktadır ve transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı kapsamında bulunan diğer unsurların yanı sıra hazine zararı şartının da ayrıca aranması gerekmektedir.⁹⁵

---

⁹³ Vural, a.g.e., s:654.

⁹⁴ Vural, a.e.

⁹⁵ Vural, a.g.e., s:654.

3.4. İlişkili Kişiler İle Yapılan İşlemlerde Ortaya Çıkan Sorunlar

Transfer fiyatlandırmasına verilen önemin giderek arttığı günümüzde, Türk mevzuatının küresel platformda yerini alması 2007 yılını bulsa da tüm dünyada transfer fiyatlandırması uygulamalarının ağırlıklı olarak OECD prensiplerine dayanması genel itibariyle fikir birliği sağlarken pratik açıdan ülkelerin birbirleri ile bu bağlamdaki entegrasyonunu da güçlendirmiştir. Fakat transfer fiyatlandırması kavramının karmaşık yapısı nedeniyle yaklaşım farklılıkları bazı uyumsuzluklara sebep olmaktadır.

Transfer fiyatlandırmasından kaynaklanan sorunların başında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki vergileme yetkileri ile mükellef çıkarlarının çatışması gelmektedir. Şöyle ki, küresel vergi yükünü alt sınırlarda tutarak toplam kârı maksimum kılmayı amaçlayan çok uluslu şirketler ile vergi idaresi arasında vergi incelemesi kapsamında çıkar çatışması yaşanırken iki devlet arasında ise çifte vergilendirme sorunu baş göstermektedir.⁹⁶ Çok uluslu şirketlerin yüksek vergi oranı uygulayan ülkelere, düşük vergi oranı uygulayan ülkelere karlarını kaydırması sonucu bazı ülkeler açısından vergi gelirlerinin düşmesi de diğer bir sorunu oluştururken bu gibi durumları önleyici amaçlarla ülkemizde çıkartılmış olan “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı” müessesesi de uygulamada bazı sorunlara yol açmıştır. Bu kapsamda uygulamada çıkan sorunlara aşağıda değinilmiştir.

3.4.1. İlişkili Kişi Sınırının Çok Geniş Olması

Transfer fiyatlaması ile ilgili yapılan düzenlemelerde objektif unsurlardan biri ve aynı zaman da tez çalışmasının asıl konusu olan ilişkili kişi kavramının çok geniş sınırlarda ele alınması ilişkili taraf işlemlerinde bazı durumlar sorun teşkil etmektedir. Bu durum mükelleflerin, alım satım yaptığı her durumda ilişkili kişi kapsamına girip girmediklerinin tekrar incelenmesi sorununu beraberinde getirmektedir.

---

⁹⁶ Veysel Erden ve Sami Okumuş, “Uluslararası Transfer Fiyatlandırması”, **Vergi Sorunları**, S:166, Temmuz 2002, s:81.

Özellikle KVK 13.madde kapsamında yapılan açıklamalardaki “Kurumların veya Ortaklarının İdaresi, Denetimi veya Sermayesi Bakımından Doğrudan veya Dolaylı Olarak Bağlı Bulunduğu ya da Nüfuzu Altında Bulundurduğu Gerçek Kişiler veya Kurumlar” ibaresi baz alındığında sosyal anlamda bağı bulunan tarafların bile ilişkili kişi kapsamında değerlendiriliyor olması bazı ciddi karışıklıklara sebebiyet vermektedir.

Transfer fiyatlandırmasına yönelik işlemin salt olarak ilişkili kişi ile yapılmış olması yeterli değildir daha önce de değindiğimiz üzere emsal bedel dışında bir fiyattan ilişkili kişi ile işlem gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir. Bu kapsamda mevzuat bakımından kapsamın geniş tutulmuş olması tek başına bir sorun teşkil etmemektedir. Yani emsal fiyat aralığında gerçekleştirilen işlemlerde endişe edilecek bir durum olmamasıyla birlikte belgelendirme yükümlülükleri ticari hayat için hem yıllık transfer fiyatlandırması raporunun hazırlanmasında hem de kurumlar vergisi ekli formunun hazırlanmasında yoğun bir iş yükü oluşturmaktadır.⁹⁷

İlişkili kişi kapsamının çok geniş tutulmasına getirilecek eleştiriler esasen transfer fiyatlandırmasının ortaya çıkış gerekçeleri ile ilişkilendirilebilmektedir. Bu kapsamda ülke içi kaynakların yurt dışına aktarılması sonucu ülkenin vergi kaynaklarının zarar görmesini engellemek amacıyla transfer fiyatlandırmasının ortaya çıktığını düşünürsek, bu müessesenin yurt içi işlemlerde uygulanıyor olması söz konusu kapsam itibariyle gereksiz olmanın yanı sıra karmaşık yapısı itibariyle vergi uyumsuzlukları yaratmaktadır. Bu sebeple getirilen önerilere göre, transfer fiyatlandırması uygulamasının “yabancı işlem” kapsamında değerlendirilen işlemlere uygulanması gerekmektedir.⁹⁸ Bu doğrultuda 5520 sayılı KVK’ya, 5766 sayılı Kanun ile eklenen fıkra ile hazine zararının doğması şartı getirilmiş fakat yine de sınırın geniş olmasından kaynaklanan sorunların önüne geçmeye yeterli olmamıştır.⁹⁹ Tüm bunlara ek olarak 6728 sayılı kanunun 59.maddesi ile yapılan düzenlemeden sonra ilişkili kişiler için ilişkinin doğrudan ya da dolaylı kurulduğu durumlarda örtülü kazanç

⁹⁷ Ersan Öz ve Fatih Çevikcan, “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımının Aksayan Yönleri”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Nisan 2011, S:88, s:290.

⁹⁸ Bumin Doğrusöz, “Transfer Fiyatlandırmasının Hukuki Temeli”, **Referans Gazetesi**, 20.03.2008.

⁹⁹ Bu konu tez çalışmasının “3. Bölüm 3.İlişkili Kişi İle Yapılan İşlemler Nedeniyle Hazine Zararının Doğması” başlığında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

kapsamında sayılması için en az %10 ortaklık payı sınırı getirilmiştir. Ortaklık söz konusu olmayan durumlarda dahi oy ve kâr payı hakkı için de yine en az %10 sınırı aranmaktadır.¹⁰⁰ Yeni düzenleme ile sınır daraltılmışsa bile nüfuzu altında bulundurma açısından yaşanan sıkıntılara bir çözüm getirilmemiştir.

3.4.2. Transfer Fiyatlandırması Mevzuatının Yeterince Açık

Olmaması

Tez çalışmasının birinci bölümünde bahsedildiği üzere Türkiye’de transfer fiyatlandırması mevzuatı genel anlamda OECD transfer fiyatlandırma konusundaki düzenlemeleri esas almaktadır. OECD kaynaklarının dilimize çevrilmesi bazı tanım ve açıklamaların tam olarak anlaşılmasına engel olmaktadır. Bu nedenle transfer fiyatlandırması uygulamasının mükellefler tarafından kusursuz olarak anlaşıldığını söylemek zordur.¹⁰¹ Bu kapsamda transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hakkındaki tebliğler ile anlaşılmayan kısımlara ilişkin boşluklar giderilmeye çalışılmaktadır.

3.4.3. Alt Yapı Çalışmalarının Eksikliği

Tez çalışmasının ilk bölümlerinde de açıklandığı üzere, transfer fiyatlandırması konusunda yapılan çalışmalarda OECD kapsamında öngörülen model aynen uygulanmıştır. Fakat modelin uygulama sürecinden önce ülke bazından değerlendirilip bir geçiş sürecinin sağlanmaması ülke yapısından kaynaklı bazı sıkıntıları ortaya çıkartmıştır.

Yine aynı şekilde özellikle eski KVK baz alındığında oldukça karmaşık ve yeni yaptırımlar getiren transfer fiyatlandırması uygulamasının geçiş dönemi yaşanmadan mevzuatımıza girmiş olması vergi idaresi tarafından bu konuda yeterli teknik çalışma yapılmaması ve uzman kişilerin yetiştirilmemesi gibi bir takım sıkıntıları da beraberinde getirmiştir. Bu soruna çözüm olarak, alt yapı çalışmalarının başlatılması,

---

¹⁰⁰ 6728 Sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Resmi Gazete, S: 29796, 09.08.2016.

¹⁰¹ Doğruyol, a.g.e., s:103

uzmanlaşmış bir kadro oluşturulması ve mükelleflerin spesifik olarak bu konuda bilgilendirilmeleri gerekmektedir.¹⁰²

3.4.4. İlgili Ülke ve Bölgelerin İlan Edilmemiş Olması

5520 sayılı KVK'nın 13.maddesinde, ilişkili kişileri tanımlarken kurumların kendi ortaklarına ek olarak bu ortakların ya da kurumun kendisinin ilgili bulunduğu kişiler veya kurumlar ile idaresi, sermayesi ya da denetimi bakımından bağlı bulunduğu veya nüfuzu altında bulundurduğu kişi ve kurumlar olduğundan bahsetmiştik. İlgili kanun maddesinde sayılan bu kişiler dışında ortakların eşleri ya da ortaklar ve eşlerinin altsoy, üstsoyları ile üçüncü derece dahil yansoy ve kayın hısımlarının da ilişkili kişi kapsamında olduğunun altını çizmekte yarar vardır. Fakat burada önemli olan aynı maddenin devamında yer alan: “Kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk vergi sisteminin yarattığı vergilendirme kapasitesi ile aynı düzeyde bir vergilendirme imkânı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Bakanlar Kurulunca ilan edilen ülkelerde veya bölgelerde bulunan kişilerle yapılmış tüm işlemler, ilişkili kişilerle yapılmış sayılır.”¹⁰³ açıklaması bizim için önem arz etmektedir. Zira maddede bahsi geçen ülke ve bölgelerin Bakanlar Kurulu tarafından hala ilan edilmemiş olması ilişkili kişi ile yapılan işlemler sürecinde oluşan diğer bir boşluktur.

Dolayısıyla Bakanlar Kurulu tarafından ilgili kapsamındaki bölge ve ülkeler belirlenip ilan edilene kadar bu hükmün uygulaması olmayacaktır.¹⁰⁴

Ülkemizde yurt dışı ile ticaret hacmi büyük olan kurumlar açısından belirsizliğin ortadan kaldırması adına Bakanlar Kurulu tarafından gerekli ilanların yapılması gerekmektedir.¹⁰⁵

---

¹⁰² Doğruyol, a.g.e., s:103

¹⁰³ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, Resmi Gazete, S:26205, 21.06.2006.

¹⁰⁴ Vural, a.g.e., s:685.

¹⁰⁵ Doğruyol, a.g.e., s:103.

3.4.5. Grup İçi İşlemlerde Yaşanan Sıkıntılar

Öncelikli olarak grup içi bir hizmetin aslında sağlanmamış olduğu iddiasına dayanan sıkıntılarda, grup içi hizmet faturaları reddedilirken savunma yaklaşımı, hizmetin fiilen sağlandığı ispatına dayanmaktadır. Bu ispat sonucunda grup içi hizmetin sağlanmış olmasına karşın hizmeti alan tarafın herhangi bir fayda sağlamadığı iddiası ise diğer bir grup içi transfer fiyatlandırması sorunlarını gündeme taşımaktadır. Bu tür durumlarda çözüm, söz konusu hizmetlerin şirket içinden ya da ilgili piyasadaki somut örneklerle hizmeti alan tarafa sağlanan faydanın ispatlanmasıdır bunun için hem hizmeti veren hem de hizmeti alan grup içi şirketlerin operasyonel bölümleri ile ayrıntılı görüşmeler yapılarak hizmetin ekonomik boyutu ve sonuçları konusunda derinlemesine bilgi toplamak gerekmektedir.¹⁰⁶

Bu sıkıntılara ek olarak, grup içi hizmetlerde gizli emsal kullanımı ile vergi matrahının artırılması konusunda mükellefin kullandığı emsal veriler yerine vergi idaresince önerilen emsal bedelin kullanılması gerektiği öne sürülerek emsallere uygun bedelin yeniden hesaplatıldığı durumlar söz konusu olmaktadır. Bu tür durumlarda gizli emsalin delil niteliği taşımaması “silahların eşitliği”¹⁰⁷ kavramına dayandırılmaktadır. Ayrıca vergi idaresi tarafından ülkemizdeki transfer fiyatlandırması mevzuatının gerekçesi olarak belirtilen OECD transfer fiyatlandırması prensiplerine de genel itibarıyla terstir. Bu durumda savunma için mükellefin kullandığı emsallerin söz konusu işlemde karşılaştırılabilirliğinin yüksek olması nedeniyle idarece belirtilen emsale tercih edildiğinin ispatlanması gerekmektedir. Her iki tarz emsal belirlenmesinde de karşılaştırılabilirliği ölçmek için mal ve hizmetlerin niteliklerinin yanı sıra ilişkili ve ilişkisiz kişilerin üstlendikleri riskler, işlemlerin

---

¹⁰⁶ Özgür Toros, “Transfer Fiyatlandırması Alanında En Sık Karşılaşılan Uyuşmazlık Konuları” Deloitte, Çevrimiçi: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/tax/transfer-fiyatlandirmasi-alaninda-en-sik-karsilasilan-uyusmazlik-konular.pdf> (Erişim Tarihi 17.05.2016)

¹⁰⁷ Silahların eşitliği ilkesi, yargılamada iddia eden taraf ve savunan tarafa eşit imkanın sağlanması anlamına gelen evrensel hukuk ilkesidir. (bkz:Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m:6/1 “Adil Yargılanma Hakkı”)

gerçekleşeceği piyasanın yapısı ve ekonomik koşullar göz önünde bulundurulmalıdır. Oysa gizli emsal söz konusu olduğunda bu ölçümlere ulaşmak mümkün değildir.¹⁰⁸

3.4.6. Gelir Mükellefleri Açısından Yaşanan Sıkıntılar

5615 sayılı Gelir Vergisi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 193 sayılı GVK’da bir takım değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda 3. maddedeki: “İşletmeden çekilmiş sayılan farklar, ilişkili kişi tarafından beyan edilmiş gelir veya kurumlar vergisi matrahının hesabında dikkate alınmış ise ilişkili kişinin vergilendirme işlemleri buna göre düzeltilir. İlişkili kişiler ve bu kişilerle yapılan işlemler hakkında bu maddede yer almayan hususlar bakımından, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 13 üncü maddesi hükmü uygulanır.”¹⁰⁹ ifadesi ile gelir vergisi mükelleflerinin de transfer fiyatlandırması uygulaması kapsamında olduğu belirtilmiştir.

Bahsi geçen bu düzenleme tartışmaya açık bir konudur örneğin işletme defteri kullanan işletmelerin karmaşık olarak görülen bir uygulamaya dahil edilmesi mükellefleri olduğu kadar idareyi de zor durumda bırakmıştır. Fakat mükellefler arası adaleti gözeten bu uygulamanın aksine kurumlar vergisi ve gelir vergisi mükelleflerinin ülke içi ekonomide payları bakımından büyük farklılıklar vardır.

Eşitliğin sadece eşitler arasında sağlanması açısından baktığımızda eğer gelir vergisi mükelleflerinden alınacaksa yalnızca belli bir aktif büyüklüğü aşan bedel ya da fiyatların bu kapsama alınması daha eşitlikçi bir yaklaşım olur. Zira hazine zararı aranmasında gelir vergisi mükelleflerinin dışarıda bırakılmasına ek olarak peşin fiyatlandırma anlaşması yapamadıkları bu eşitsizliğin birer göstergesidir.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Toros, a.e.

¹⁰⁹ 5615 sayılı Gelir Vergisi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 04.05.2007 sayılı ve 26483 sayılı Resmi Gazete.

¹¹⁰ Erdoğan Öcal, “Gelir Vergisinde Transfer Fiyatlandırması”, **Vergi Sorunları**, Mart 2009, S:246, s:9.

SONUÇ

Son dönemlerde en çok karşılaşılan kavramlardan biri olan “küreselleşme”, uluslararası platformda sosyal yönden olduğu kadar ekonomik yönden de kendini hissettirmektedir. Giderek artan sermaye birikimi ve mobilite sayesinde şirketler, buldukları ülke sınırlarını aştıkça farklı mevzuatlar aracılığıyla vergi sonrası kârlarını maksimize etme eğilimine girmişlerdir.

Özellikle matrah aşındırmaya yönelik yapılan işlemlerle bağlantılı olan transfer fiyatlandırması konusu, OECD (Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Teşkilatı) çabalarıyla çoğu ülkede olduğu gibi ülkemizde de öncelikli konulardan biri haline gelmiştir. Türkiye’de gerek kurumlar gerekse gelir vergisi mevzuatında bu durumun en somut yansımalarını görmekteyiz.

OECD Model Vergi Anlaşması’nın 9.maddesinde, ana işletme ve bağlı işletmelerin, şube ve iştirakleri ile karşılıklı gerçekleştirdikleri mal ve hizmet sunumlarında kullanılan fiyatlama anlamına gelen transfer fiyatlandırması; birden fazla ülkede faaliyetlerini sürdüren ve çok uluslu şirket olarak anılan kurumlar için vergi planlamasında kullanılırken söz konusu şirketlerin bulunduğu her ülke için ise milli geliri etkileyen bir faktör olarak kabul edilmiştir. Üstelik küreselleşme ile birlikte transfer fiyatlandırmasının son yıllarda hızlı bir ivme kazanmasıyla çok uluslu şirketlerin dünya ticaret hacmi üzerindeki etkileri de aynı paralellikte artmıştır. Bu kapsamda transfer fiyatlandırması ve subjektif unsurlarından biri olan ilişkili kişi olgusunun en iyi şekilde tanımlanması, hem ülkelerin vergi idareleri hem de mükellefler açısından oldukça önemlidir.

Zira uygulanış biçimine bağlı olarak, transfer fiyatlandırması ülkeler açısından vergi gelirlerinin azalmasının yanı sıra şirketler açısından da çifte vergilendirilmeye neden olabilmektedir. Bu yüzden her şeyden önce “transfer fiyatlandırması” kavramı ile “transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı” kavramını birbirinden ayırmak gerekir. Çünkü zararlı vergi rekabeti açısından bakıldığında transfer fiyatlandırması olumsuz bir kavrammış gibi algılanabilir. Oysa transfer

fiyatlandırması, bir işletmenin kendi birimleri arasında uyguladığı fiyatlandırma iken, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı; -5520 sayılı KVK'nın 13.maddesine göre- kurumların ilişkili kişi ya da işletmelerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri fiyatlar üzerinden mal ve hizmet alım satım yapmaları suretiyle kazancın bir kısmının veya tamamının örtülü olarak dağıtılmasıdır. Bu tanımdan da anlaşıldığı üzere transfer fiyatlandırmasının birçok düzenlemeye konu olmasının altında yatan vergi gelirlerini yapay olarak azaltması durumu, yapılan işlemlerin mahiyeti baz alındığında ilişkili kişi kavramıyla yakından ilgilidir.

Bu çalışmada, tüm detaylarıyla yer alan OECD Model Vergi Anlaşması'ndaki ilişkili kişi olgusu, taraflar arasında sadece ortaklık ilişkisini değil, aynı zamanda yönetim ve kontrol ilişkisini de temsil etmektedir. Fakat OECD söz konusu kontrolün varlığına ilişkin bir alt limit belirtmeyerek bu konudaki tasarrufları ülkelerin yerel düzenlemelerine bırakmıştır. Bu açıdan ülke uygulamalarına bakıldığında, birçok ülkede ilişkili kişi kapsamı belli bir hisse oranı ile daraltılmışsa da Türkiye'nin de dahil olduğu bazı ülkelerde oran olsa dahi "bağımlı teşebbüs" tanımı oldukça geniş tutulmuştur. Bu kapsamda, 2016 yılında 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 59.maddesiyle ilişkili kişiye dair yapılan düzenlemeleri örnek gösterebiliriz. Zira söz konusu düzenleme sayesinde ilişkili kişi olgusu, doğrudan ya da dolaylı ortaklıklarda en az %10'luk pay ile sınırlandırılmış olsa da, özellikle "nüfuzu altında bulundurma" bakımından ortaya çıkan sorunların önüne geçilecek bir düzenleme getirmemiştir. Kısacası her ne kadar bu oran sayesinde mevcut ilişkili kişi kapsamı daralmış olsa da, uygulama bağlamında mükellefler açısından yaşanan belirsizlikler tamamen ortadan kalkmamıştır.

Bu kapsamda oraya çıkan sorunlara baktığımızda, ilk olarak ilişkili kişi sınırının çok geniş olduğunu görüyoruz. OECD, Transfer Fiyatlandırması Rehberi'nde ilişkili kişileri tanımlarken herhangi bir taban sınır belirtmemiş ve bu durumu; transfer fiyatlandırmasına yönelik uygulamaların, ülkelerin özel durumlarını kapsamaması nedeniyle yerel mevzuatlarca düzenlenmesi gerekliliği ile açıklamıştır. Ülkeler arasında ilişkili kişi sınırı bakımından birlik olmaması durumu bu gerekçeden dolayı

eleştiriyeye kapalıdır. Fakat 6728 sayılı Kanun ile getirilen %10'luk sınırın, söz konusu kanunun lafzı itibariyle sadece ortaklık, oy veya kâr paylarına getirilmiş olması, henüz konu ile ilgili tebliğlerin çıkmaması nedeniyle özellikle “nüfuzu altında bulundurma” bağlamında ilişkili kişilerin hâlâ çok geniş alanları kapsadığını göstermektedir.

1 Seri No'lu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımını Hakkında Genel Tebliğ'de, nüfuzu altında bulundurma ile ilgili açıklamada; imalat faaliyetleri ile uğraşan bir şirket üzerinden örnekleme yapılmış ve şirketin sürekli aynı yerden sağladığı girdileri kullanmasını nüfuzu altında bulundurma olarak kabul edilmiştir. Aynı tebliğde bayilik ilişkisi ile ilgili olarak, iki gerçek kişi ya da kurum arasında olağan ticari faaliyet sebebiyle sadece bayilik ilişkisi bulunuyorsa söz konusu bayiliğe istinaden gerçekleştirilen işlemleri ilişkili kişiler ile yapılan işlemler kapsamında değerlendirilmezken bayiliğin konusu dışında kalan herhangi bir işlemde ilişkili kişi hükümleri uygulanmaktadır. Ancak 2 Seri No'lu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımını Hakkında Genel Tebliğ'de ise distribütörlerin geniş ilişkili kişi ağı içindeki yeri özetlenmiştir. Buna göre distribütörlerin ortaklık ilişkisine bakılmaksızın ilişkili kişi sayılacaklarına işlemlerinin transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımını hükümleri kapsamında değerlendirileceği açıklanmış ve ortaklık bağının bulunmadığı şirketler için dahi distribütörlük ilişkisi kapsamında Transfer Fiyatlandırması Raporu hazırlama zorunluluğu getirilmiştir.

Netice itibariyle daha önce kanun maddesinden değil tebliğlerden kaynaklanan farklılıklara bakıldığında yeni gelen düzenlemenin de detaylandırılmasına ihtiyaç vardır. Bu haliyle %8 ortaklık payından dolayı Transfer Fiyatlandırması Raporunda ilişkili kişi olarak yer almaması gereken bir firmanın nüfuzu altında bulundurmaya yönelik bir oran olmaması nedeniyle tekrar rapora dahil olması gibi sorunlarla karşılaşılması söz konusu olacaktır.

Vergisel anlamda çıkar sağlamak için özel hukuka ait düzenlemelerin kötüye kullanılması anlamına gelen peçeleme işlemlerinin kurumlar vergisindeki uzantılarından biri olarak sayılan transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımına ilişkin yapılan düzenlemeler kapsamında, kanundaki “ilişkili kişi” ibaresi ile kastedilenin ne olduğu, sınırının nereleri kapsadığı ve gerçekleştirilen işlemlerin

sonuçları tek tek incelenmiş ve ortaya çıkan sorunlara değinilerek çözümlenmeye çalışılmıştır.

Uygulamada karşımıza çıkan başka bir sorun ise; ilişkili kişilerden yapılan borçlanmalarda, transfer fiyatlandırmasının yanında örtülü sermaye işlemleri de yapılacaksa öncelik sırasının ne olduğu konusudur. Uygulamada çeşitli tartışmalara yol açan bu belirsizliğin önlenmesi için idare tarafından daha detaylı açıklamalara gereksinim duyulmaktadır. Zira şirketlerin KVK'ya göre ilişkili sayılan kişilerden borçlanmaları durumunda, faiz oranı ilişkili olmayan kişilere göre hesaplanan tutara uygunluğunu öngören örtülü kazanç yükümlülüklerine karşın, böyle bir borçlanma olduğunda söz konusu faizi gider olarak hesaplamaya izin vermeyen örtülü sermaye yükümlülüklerinin çeliştiği izlenimi oluşsa da aslında ikisinin birbirini tamamladığı aşikârdır. Ancak kanun bu iki durumun birlikte ortaya çıktığı işlemlerde hangisinin önce hesaplanması gerektiğine bir açıklık getirmemiştir. Literatürde öncelikli olarak örtülü sermaye hükümlerinin uygulanması görüşü çoğunlukta olsa da aksini savunan görüşler de mevcuttur. Yapılan işlemlerde birliğin sağlanması amacıyla bu durum da açıklığa kavuşturulması gereken bir diğer noktadır.

Bahsedilen tüm bu sorunlar köklü değişimlere sahip bir mekanizma ile desteklenmedikçe artmaya devam edecektir. Bu amaçla tez çalışmasında, ilişkili kişi konusunun daha iyi kavranması için şirket çalışanlarıyla işçi-işveren ilişkisi dışında yapılan işlemlerin nasıl değerlendirileceğine, ilişkili şirketlerde grup içi hizmetlerin mahiyetine, halka açık anonim şirketlerdeki ortaklıklara ilişkin açıklama ve örneklere yer verilmişse de mevcut düzenlemelerden önce alt yapı çalışmalarına gereken önemin verilmemesi, mevzuatın yeterince açık olmaması, gelir mükellefleri açısından konunun uygulanış biçimi gibi durumlar hâlâ birtakım sorunlara yol açmaktadır. Ayrıca KVK m:13/2'de; bir kazancın elde edildiği ülkedeki vergi sisteminin, Türkiye'de yarattığı vergilendirme kapasitesi ile aynı doğrultuda bir vergilendirme imkanı sağlayıp sağlamadığına ek olarak bilgi değişimi konusunun da göz önünde bulundurulması şartıyla Bakanlar Kurulu'nca ilan edilecek ülke ya da bölgelerdeki kişilerle yapılmış işlemlerin tamamının ilişkili kişi kapsamına alınacağı belirtilmiştir.

Yürürlük tarihi 2006 olan bu maddede bahsi geçen ülke ve bölgelerin hâlâ ilan edilmemiş olması, bir başka belirsizlik alanı yaratmaktadır.

Yukarıda sayılan bu sorunların yanında uluslararası düzeyde olumlu gelişmeler de olmaktadır, buna en güncel örnek; OECD ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu G20 ülkelerinin iş birliği ile matrah aşındırması ve kâr aktarımına ilişkin problemlerin çözümü için açıklanan BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) Eylem Planı'dır. 5 Ekim 2015 tarihinde son hatları belirlenen onbeş maddeden dört tanesinin transfer fiyatlandırması ve dolayısıyla ilişkili kişiyi ilgilendiriyor olmasına ek olarak; 2016 yılında 6728 sayılı Kanun ile yapılan değişikliklerle birlikte hem mükellefler hem de idare açısından oldukça etkili çözümlerin amaçlandığını söylemek mümkündür.

Her geçen gün bu ve buna benzer yeni durumların ortaya çıkıyor olması, transfer fiyatlandırması konusunun küreselleşme hızına paralel olan seyrenden kaynaklanmaktadır. Günümüzde var olan sorunların çözümü için yeterli hassasiyetin gösterilmemesi halinde; matrah aşındırması ve kâr aktarımına yönelik işlemlerin artması sonucunda ülkeler açısından vergi kayıplarının artması gibi istenmeyen durumlar oluşacaktır.

Özellikle ilişkili kabul edilen kişilerin borçlanma aracılığıyla finansman yaratmaları, grup şirketlerince yürütülen faaliyetleri kapsayan vergi uygulamaları, BEPS Eylem Planı'nın üzerinde durduğu başlıca konulardan olduğu için ülkemiz açısından da ilişkili kişi adına yapılan çalışmaların bundan sonraki aşamalarında yukarıda bahsi geçen konulara ağırlık verilmesine ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- Acar, Ufuk Olcay Tokay: **Transfer Fiyatlandırması**, Seçkin Yayıncılık, Haziran 2013, Ankara.
- Ağar, Serkan: **Transfer Fiyatlandırması Örtülü Kazanç Dağıtımı**, Yaklaşım Yayıncılık, 2011.
- Akbulak, Yavuz; Tahtakılıç, A. Koray: “Halka Açık Anonim Şirketler Bakımından Transfere Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Aktarımının Değerlendirilmesi”, **Mali Pusula**, Aralık 2006, Sayı:24, s:140-154.
- Akbulut, A. Rıza: “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Sorununda Bir Adım Daha Geri; Serbest Bölgelerde Faaliyet Gösteren Mükelleflerin Vergilendirilmesi”, **Vergi Dünyası**, Mart 2004, Sayı:271, s:110-114.
- Akkaya, Mustafa: **Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002.
- Aksümer, Ertunç: “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımında ilişkili Kişiler”, **Diyalog**, Ocak 2016, Sayı:333, s:161-170.
- Aktaş, Mehmet: “Yeni Kurumlar Vergisi Tasarısı Çerçevesinde Transfer Fiyatlaması Düzenlemesi”, **Vergi Dünyası**, Şubat 2006, Sayı: 294, s:25-28.
- Aktaş, Mehmet: Uluslararası Transfer Fiyatlandırması ve Türk Vergi Sistemindeki Konumu-I, **Yaklaşım Dergisi**, Ekim 2003, Sayı:130, s:84-90.

- Aktaş, Mehmet: **Uluslararası Transfer Fiyatlandırması ve Türk Vergi Mevzuatında Uygulama Olanakları**, Yaklaşım Yayıncılık, 2004.
- Arıkan, Zeynep; Öz, Ersan: “Uluslararası Transfer Fiyatlandırması ve Önleme Faaliyetleri”, **Mali Pusula**, Mart 2007, Sayı:27, s:85-97.
- Ateşgözoğlu, Erdem: **Anonim Şirketlerde Kâr Payı Dağıtım**, (Çevrimiçi 07.04.2016)
http://www.lexpera.com.tr/Books/Content.aspx?SOPİ=KI801Y2012N9786055373535VIP2PG117&Doc=BOOK_TR
- Aydın, Erdal: “OECD BEPS Projesi Transfer Fiyatlandırması Eylemlerinin Türkiye Üzerindeki Etkileri ve Proje’ye İlişkin Türkiye’deki Yaklaşım”, **Vergi Dünyası**, Mart 2016, Sayı:415, s:204-217.
- Batun, Mehmet: “Bankaların, Çalışanlarına Düşük Faiz İle Kredi Kullandırmaları, Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımındır”, **Yaklaşım**, Mart 2009, Sayı:195, s:108-113.
- Bayraktar, İhsan Kağan: “Kurumlar Çalışanlarına Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Olarak Kazanç Dağıtılabilir Mi?”, **Vergi Dünyası**, Nisan 2010, Sayı:344, s:117-122.
- Biçer, Ramazan: “Örtülü Sermaye Ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi: Ortaya Çıkan Özel Durumlar”, **Diyalog**, Şubat 2009, Sayı:250, s:84-99.

- Biçer, Ramazan: “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Rehberin Getirdikleri (I)”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Ağustos 2011, Sayı:92, s:121-133.
- Burak, Ömer Faruk: “Örtülü Sermaye ve Örtülü Kazanç Ekseninde İlişkili Kişiden Yapılan Borçlanma Durumu”, **Maliye Postası**, 15 Nisan 2015, Sayı: 831, s:105-109.
- Cangir, Burak,
Dakmaz, Fatih: “Grup Şirketlerinde Birebir Kredilerin Transfer Fiyatlandırması Açısından Değerlendirilmesi”, **Vergi Sorunları**, Şubat 2014, Sayı:305, s:97-107.
- Cravens, S.Karen: “Çok Uluslu Şirketler İçin Bir Strateji Olarak Transfer Fiyatlandırmasının Rolü”, Çeviren: İhsan Günaydın, **Vergi Sorunları**, Haziran 2000, Sayı:141, s:135.
- Çak, Murat: **Uluslararası Vergi Rekabeti, Transfer Fiyatlandırması ve Vergilendirme**, Ankara, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2008.
- Çekirdekoğlu, Kadir: “İlişkili Kişilerde Grup İçi Hizmetlerin Dağıtımı ve Transfer Fiyatlandırması Karşısındaki Durumu”, **Vergi Dünyası**, Ocak 2009, Sayı:329, s:102-107.
- Deligöz, Cihan: “Distribütörlerin İlişkili Kişi Tanımına Dahil Edilmesinin Hukuki Durumu ve Neticeleri”, **Yaklaşım**, Ekim 2014, Sayı:262, s:74-79.
- Deniz, Ceyhun: “OECD ve Birleşmiş Milletler Düzenlemeleri Çerçevesinde İlişkili Kişi Kavramı-I”, **Yaklaşım**, Ocak 2016, Sayı:277, s:79-84.

- Dicle, Berk: “Vergi Uygulamaları Açısından Transfer Fiyatları”, **Vergi Dünyası**, Mart 1995, Sayı: 163, s:31-40.
- Didinmez, İrem: “Türkiye’de Transfer Fiyatlandırmasında Hazine Zararı”, **Vergi Sorunları**, Ağustos 2014, Sayı:311, s:156-161.
- Direk, Cuma Ersin: “Distribütörler Neden İlişkili Kişi Kabul Edilme(Me)Lidir?”, **Vergi Dünyası**, Ocak 2014, Sayı:389, s:50-55.
- Doğan, Gülçin: “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı ve İlişkili Kişi Kavramı”, **Yaklaşım**, Aralık 2006, Sayı:168, s:260.
- Doğan, Şerife: “Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu’nda İlişkili Kişi”, **Maliye Postası**, 15 Aralık 2007, Sayı:656, s:107-113.
- Doğrusöz, Bumin: “Transfer Fiyatlandırmasının Hukuki Temeli”, **Referans Gazetesi**, 20.03.2008.
- Doğruyol, Muhittin: **Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu Kapsamında Transfer Fiyatlandırması**, Ankara Vergi Denetmenler Derneği, 2008.
- Duman, Aysel: **5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nda Vergi Güvenlik Müesseseleri**, TÜRMOB, Ankara, Temmuz 2008.
- Duman, Aysel: “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Olarak Dağıtılan Kazançlarda Hazine Zararı ve/veya Hazine Kazancı”, **Vergi Sorunları**, Haziran 2010, Sayı:261, s:28-36.

- Elele, Onur: “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımında İlişkili Kişi Kavramı ve Değerlendirmeler”, **Vergi Dünyası**, Şubat 2008, Sayı: 318, s:83-87.
- Erdel, Veysel;
Okumuş, Semi: “Uluslararası Transfer Fiyatlandırması”, **Vergi Sorunları**, Sayı:166, Temmuz 2002, s:78-87.
- Erdem, Tahir: “Transfer Fiyatlandırması Boyutuyla Grup İçi Hizmetler”, **Vergici ve Muhasebeciyle Diyalog**, Kasım 2013, Sayı:307, s:6-27.
- Erdim, Aydın: “İlişkili Kişiler”, **Maliye Postası**, Ocak 2008, Sayı:656, s:61-66.
- Ernst & Young: Yasal Mevzuatımızda Tanımlanan İlişkili Kişi Kavramının OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi,(Çevrimiçi26.02.2016)http://www.vergid.egundem.com/documents/10156/1097409/Mart2013_Makale8.pdf
- Gelir İdaresi Başkanlığı: “Transfer Fiyatlandırması İle İlgili Gelişmeler”, **Vergilendirme Bülteni**, Nisan 2012, Sayı:2, s:8.
- Göktaş, Abdulkadir: “Türkiye’nin Avrupa Birliğine Ekonomik ve Vergisel Uyum-II”, **Yaklaşım**, Ocak 2001, Sayı:97, s:46-55.
- Gücüyener, Gökçe: “Transfer Fiyatlandırması Mevzuatında İlişkili Kişi Kavramı”, **Vergi Sorunları**, Haziran 2014, Sayı:309, s:68.

- Gücüyener, Gökçe: “Transfer Fiyatlandırmasında İlişkili Kişi, Yöntem Hiyerarşisi ve PFA’ya İlişkin Gelişmeler”, **Vergi Sorunları**, Eylül 2016, Sayı:336, s:30-36.
- Gücüyener, Gökçe: “BEPS Projesi Eylem Planı Kapsamında Transfer Fiyatlandırması Dokümantasyonu ve Ülke Bazlı Raporlama”, **Vergi Sorunları**, S:326, s:69-76.
- Güneş, İsmail Hakkı: “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Bakanlar Kurulu Karar Taslağının İncelenmesi”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Temmuz 2007, Sayı:43.
- Güngör, A.Feridun;
Orhan, Hakan: “Transfer Fiyatlandırması Açısından Grup İçi (Holding) Yönetim Hizmetleri-I”, **Yaklaşım**, Eylül 2009, Sayı:201, s:59-70.
- Hak, İbrahim: “Transfer Fiyatlandırmasında Yurtiçi ve Yurtdışında Kurulu İlişkili Firmalar Arasında Gerçekleştirilen İşlemlerde Tarhiyat Muhatabına Yönelik Bir Değerlendirme”, **Vergi Sorunları**, Mayıs 2015, Sayı: 320, s:63-70.
- Işık, Hüseyin: **Çok Uluslu İşletmelerde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Ankara, Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, 2005/370.
- İnce, Eyyup: “Yurtdışı Grup Firmaları İle Yapılan İşlemlerde Transfer Fiyatlandırması ve Kurumlar Vergisi Tevkifatı Açısından Değerlendirme”, **Vergi Sorunları**, Mayıs 2015, s:29-32.
- Kapusuzoğlu,
Tuncay: “Transfer Fiyatlandırmasına İlişkin ABD’de Yapılan Yasal Düzenlemeler (I)”, **Vergi Dünyası**, 1999, Sayı:214, s:57.

- Kapusuzoğlu,
Tuncay: **Vergisel Yönden Transfer Fiyatlandırması**, Oluş
Yayıncılık, Ankara, 2003.
- Kartal, Ali; Sevim,
Adnan; Gündüz,
Erdin: **Maliyet Muhasebesi**, Anadolu Üniversitesi, Mart 2008,
Eskişehir.
- Kavan, Atilla: “Grup İçi Hizmetlerde Sözleşme Düzenlenmesi ve Transfer
Fiyatlandırması Açısından Değerlendirme”, **Vergi
Sorunları**, Ocak 2015, Sayı: 316, s:107-112.
- Kızılot, Şükrü: **Türk Vergi Hukukunda Örtülü Kazanç ve Örtülü
Sermaye**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2002.
- Koyuncu, Mesut: **Örtülü Sermaye Örtülü Kazanç Dağıtımı ve Uluslararası
Transfer Fiyatlandırması**, Maliye Hesap Uzmanları
Derneği Yayınları, İstanbul, 2005.
- Köse, Tunç;
Ferhatoğlu, Emrah: **Transfer Fiyatlandırma (Üretim İşletmelerinde Bir
Uygulama)**, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2008.
- Köse, Tunç: “BEPS ile Mücadele Eylem Planı Kapsamında Transfer
Fiyatlandırması”, **Vergi Sorunları**, Haziran 2014, Sayı:309,
s:59-67.
- Kulu, Mehmet
Bahattin: “AB Üyesi Ülkelerde Uygulanan Ortak Vergi Hukuku”,
Yaklaşım, Mart 2001, Sayı 99, s:58-67.
- Laçin, Volkan: “Örtülü Sermaye ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü
Kazanç Dağıtımı Müesseselerinin Uygulamada Birlikte
Gerçekleşmesi”, **Vergi Sorunları**, Eylül 2016, Sayı:336,
s:37-45.

- Mazars: **Transfer Pricing Insight**, Ocak 2014, (Çevrimiçi 26.09.2016) <http://www.mazars.com/Home/News/Our-publications/Mazars-Insights>
- Nazalı, Ersin: “Transfer Fiyatlandırması I”, **Yaklaşım**, Temmuz 2007, Sayı:175, s:115-125.
- Nazalı, Ersin: “Transfer Fiyatlandırması-II”, **Yaklaşım**, Eylül 2007, Sayı:177, s:148-155.
- OECD: Transfer Pricing Guidelines, (Çevrimiçi:18.01.2016), <http://www.oecd.org/general/searchresults/?q=transfer%20pricing%20and%20multinational%20enterprises&cx=012432601748511391518:xzeadub0b0a&cof=FORID:11&ie=UTF-8>
- OECD: Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2014, 25 Temmuz 2014.
- OECD: Action Plan On Base Erosion And Profit Shifting, OECD Publishing, 2013 (Çevrimiçi 18.10.2016) http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/action-plan-on-base-erosion-and-profit-shifting_9789264202719-en
- Oktar, Salim Ateş: **Türk Vergi Sistemi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2016.
- Oktar, Salim Ateş: **Vergi Hukuku**, 11. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2016.
- Öcal, Erdoğan: “Transfer Fiyatlandırması Karar ve Tebliğ Taslakları Üzerine”, **Yaklaşım**, Eylül 2007, Sayı:177, s:70-75.

- Öcal, Erdoğan: “Transfer Fiyatlandırmasında Hazine Zararı”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı 188, Ağustos 2008, s:31-37.
- Öcal, Erdoğan: “Gelir Vergisinde Transfer Fiyatlandırması”, **Vergi Sorunları**, Mart 2009, Sayı:246, s:9-16.
- Öncel, Mualla: **Kurumlar Vergisi Açısından Sermaye Şirketlerinde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1978.
- Öncel, Mualla; Kumrulu, Ahmet; Çagan, Nami: **Vergi Hukuku**, Turhan Kitabevi Yayınları, 25. Baskı, Ankara, Ekim 2016.
- Öncel, Sadık Yenal: “Transfer Fiyatlandırması, Örtülü Kazanç Dağıtımı ve Vergilendirme”, **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, İstanbul, 2003.
- Önder, Hulusi: “Transfer Fiyatlandırmasında Hazine Zararının Tespitine Yönelik Olarak Uygulamada Yaşanan Sorunlar”, **Yaklaşım**, Mart 2015, Sayı:267, s:49-56.
- Öz, Ersan; Çevikcan, Fatih: “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımının Aksayan Yönleri”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Nisan 2011, Sayı: 88, s:290-297.
- Öz, Semih: **Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri**, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2005.
- Özkanlı, Özlem: “Sorumluluk Merkezleri ve Transfer Fiyatlaması; Çok Uluslu İşletmelerde Uygulama”, **Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, 2003.

Özmen, Ali Zekeriya: “Şirket Ortaklarının Sermaye Taahhütlerini Vadesinde veya Hiç Ödememeleri Durumunun Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Vergi Dünyası**, Temmuz 2016, Sayı:419, s:158-163.

Özmen, Mehmet Akif: **Gelir ve Kurumlar Mevzuatında Vergi Güvenlik Müesseseleri**, Ankara, Yaklaşım Yayıncılık, 2008.

Price Waterhouse Coopers: **Transfer Fiyatlandırması**, (Çevrimiçi 17.10.2015) [http://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/vergi/transfer-
fiyatlandirmasi/hizmetlerimiz/transfer-fiyatlandirmasi.html](http://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/vergi/transfer-fiyatlandirmasi/hizmetlerimiz/transfer-fiyatlandirmasi.html)
16 Aralık 2015.

Price Waterhouse Coopers: “OECD’nin Yeni Projesi: Matrahın Aşındırılması ve Kârın Aktarılması Şirketler İçin Neler Getiriyor?”, **PWC Vergi Bülteni**, No: 2013/87, (Çevrimiçi 17.10.2016) [https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=Bulletin
D&Id=3972](https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=BulletinD&Id=3972).

Price Waterhouse Coopers: OECD’nin Matrahın Aşındırılması ve Kârın Aktarılmasına İlişkin Eylem Planı: 2014 Gelişmeleri, PWC Vergi Bülteni, NO:2014/11, (Çevrimiçi 17.10.2016) [https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=Bulletin
D&Id=4047](https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=BulletinD&Id=4047).

Price Waterhouse Coopers: Transfer Fiyatlandırmasında Belgelendirme ve Ülkeye Özgü Raporlama: OECD Taslak Raporu, PWC Vergi Bülteni, No:2014/13, Şubat 2014, (Çevrimiçi 19.10.2016) [https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=Bulletin
D&Id=4053](https://www.vergiportali.com/Content.aspx?Type=BulletinD&Id=4053).

- Price Waterhouse
Coopers: “**OECD Transfer Fiyatlandırması Rehberi’ne İlişkin Son Gelişmeler**”, (Çevrimiçi 17.10.2016),
<http://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/vergi/transfer-fiyatlandirmasi/hizmetlerimiz/oecd-son-gelismeler-2012.html>
- Saraç, Özgür: **Küresel Vergi Rekabeti ve Ulusal Vergi Politikaları**, Maliye Hukuk Yayınları, 2006.
- Saraçoğlu, Fatih: “Transfer Fiyatlandırmasının Vergisel Amaçları, Karşılaşılan Sorunlar ve OECD-AB Yaklaşımı”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı:32, 2006, s:106-112.
- Saraçoğlu, Fatih;
Kaya Ercan: “Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu ve Transfer Fiyatlandırması yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı”, **Vergi Sorunları**, Eylül 2006, Sayı:216, s:150-156.
- Seviğ, Veysi: “Kurumlarda İlişkili Kişi İşlemleri”, **Referans Gazetesi**, Nisan 2010, Sayı 4.
- Soydan Yaltı, Billur: “Çok Uluslu İşletmeler ve Vergi İdareleri İçin Transfer Fiyatlandırması Rehberi”, **Vergi Sorunları**, 1996, Sayı:91.
- Şenyüz, Doğan; Yüce,
Mehmet; Gerçek,
Adnan: **Türk Vergi Sistemi Dersleri**, Ekin Baskıcılık, Bursa, 2010.
- Taşkın, Yasemin: **Transfer Fiyatlandırmasında Emsallere Uygunluk İlkesi**, 2012, Türkmen Kitabevi, İstanbul.

- TOBB: **Vergilendirmede Global Eğilimler AB ve Türk Vergi Sistemi**, Ankara, 2001, TOBB Yayın No: 359-BÖM-59.
- Toros, Özgür: “Transfer Fiyatlandırması Alanında En Sık Karşılaşılan Uyuşmazlık Konuları” Deloitte, (Çevrimiçi 06.08.2016) <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/tax/transfer-fiyatlandirmasi-alaninda-en-sik-karsilasilan-uyusmazlik-konular.pdf>
- Tuncer Tokur, Özlem: “Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımında İlişkili Kişi Kavramı ve Grup İçi Hizmetler”, **Vergi Dünyası**, Ocak 2008, Sayı:317, s:173-177.
- Tuncer, Selahattin: **Çifte Vergilendirme ve Milletlerarası Vergi Anlaşmaları**, Ankara, 1974.
- Tunç, Mehmet Akif: “Adi Ortaklıkların (İş Ortaklıkları-Konsorsiyumlar) Transfer Fiyatlandırması Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Mayıs 2009, Sayı:65, s:159-164.
- TUSİAD: **Uluslararası Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları ve Türkiye Uygulaması**, İstanbul, 1989.
- Türk, Yakup: “Geçmişten Günümüze Transfer Fiyatlandırması”, **Vergi Dünyası**, Şubat 2008, Sayı:318, s:105-113.
- Türkiye Bankalar Birliği: **5411 Sayılı Bankacılık Kanunu**, Yayın no:273, Şubat 2014 İstanbul, s:52.

Türkkot, Mustafa: “Transfer Fiyatlandırması Konusunda OECD Düzenlemeleri”, **e-Yaklaşım**, Kasım 2005, (Çevrimiçi 16.12.2015)<https://uye.yaklasim.com/siparistipi?returnUrl=BuyMagazine.aspx?ID=2015&ContentID=6031>

Uğurlu, Uğur: “Sermaye Şirketlerinde Avans Kâr Payı Dağıtımı ve Transfer Fiyatlandırması ile İlişkisi”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Haziran 2013, Sayı:114, s:103-112.

Usta, Fuat: “Birden Fazla İlişkili Kişi İle Gerçekleştirilen İşlemlerin Transfer Fiyatlandırması Yönünden Değerlendirilmesi”, **Yaklaşım**, Ocak 2014, Sayı:253, s:86-88.

Vural, İrfan: **Yorum ve Açıklamalarla Kurumlar vergisi Kanunu**, Gelirler Kontrolörleri Derneği, Ocak 2009, Kurtiş Matbaacılık, İstanbul.

Yıldırım, Musa; **Transfer Fiyatlandırması Uygulaması**, Maliye ve Hukuk Balcı, Fatih; Kiraz, Yayınları, Ankara, 2008.

Abdullah:

1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, Resmi Gazete, Sayı:26704, 18.11.2007

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, Resmi Gazete, Sayı:10700, 06.01.1961

2 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği, 26855 Sayılı Resmi Gazete, 22.04.2008.

2007/12888 Nolu Bakanlar Kurulu Kararı, Resmi Gazete, 06.12.2007.

4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Resmi Gazete, Sayı: 23866, 04.11.1999

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, 25983 Sayılı Resmi Gazete, 01.11.2005.

5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (Mülga), 7229 Sayılı Resmi Gazete, 10.06.1949.

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, Resmi Gazete, Sayı:26205, 21.06.2006, madde:13.

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun Gerekçesi, (evrimii03.02.2016.)
http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Gerekceler/5520_Sayili_Kanun.pdf

5615 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 04.05.2007, 26483 Sayılı Resmi Gazete.

5766 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 06.06.2008, 26898 Sayılı Resmi Gazete.

6 Seri Nolu Kurunlar Vergisi Genel Tebliği, 28283 Sayılı Resmi Gazete, 05.05.2012.

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu, 27836 Sayılı Resmi Gazete, 04.02.2011.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 27846 Sayılı Resmi Gazete, 14.01.2011.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 27846 Sayılı Resmi Gazete, 14.02.2011.

6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, Resmi Gazete, Sayı: 28513, 30.12.2012.

6728 Sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Resmi Gazete, Sayı: 29796, 09.08.2016.

7 Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, 28514 Satılı Resmi Gazete, 31.12.2012

Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu, Ankara, 2005.

Danıştay 3. Dairesi'nin 20.12.1994 tarihli ve E:1994/100, K:1994/4435 Sayılı Kararı.

Danıştay 7. Dairesi'nin 12.04.2001 tarihli ve E:2000/6182, k2001/1274 Sayılı Kararı.

Danıştay 9. Dairesi'nin 27.04.1999 tarihli ve E:1998/2338, K:1999/1689 Sayılı Kararı.

Gelir İdaresi Başkanlığı, 23.06.2009 Tarihli B.071.GiB.0.01.53/5317-2358 Sayılı Özelge.

Gelir İdaresi Başkanlığı, 23.08.2011 Tarihli B.071.GiB.0.06.49/010.01-16 Sayılı Özelge.

İlişkili Taraf Açıklamalarına İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 24) Hakkında 167 Sıra Nolu Tebliğ, 27449 Sayılı Resmi Gazete, 31.13.2009.

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, 08.08.2012, B.07.GiB.4.34.17.01-KDV.17-2472 Sayılı Özelge.

İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı, 06.03.2015 Tarihli ve 84098-176300 Sayılı Özelge.

Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ, 24582 Nolu Resmi Gazete, 13.11.2001.

Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımını Hakkında Karar, 26722 Sayılı Resmi Gazete, 06.12.2007.

EKLER

Ek 1: Kredibilitesi yüksek olan Kurumun aldığı banka kredisini, ortaklarının hissedarı olduğu başka şirkete devredilmesi durumunda vergileme ve belge düzeni hakkındaki özelge

T.C.

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI

İSTANBUL VERGİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

Mükellef Hizmetleri Usul Grup Müdürlüğü

Sayı :11395140-019.01-1018

17/04/2014

Konu:Kredibilitesi yüksek olan Kurumun aldığı banka kredisini, ortaklarının hissedarı olduğu başka şirkete devredilmesi durumunda vergileme ve belge düzeni.

İlgide kayıtlı özelge talep formunuzda, kredibilitesi yüksek olan kurumunuz tarafından bankadan alınan krediyi, kurumunuz ortaklarının hissedarı olduğu kredibilitesi düşük olan bir anonim şirkete devretmek istediğiniz belirtilerek, söz konusu kredinin faiz ve BSMVleri ile birlikte adı geçen anonim şirkete devredilip edilemeyeceği ile devredilmesi durumunda muhasebe kayıtları ve yansıtma işleminin nasıl yapılacağı konularında Başkanlığımız görüşü talep edilmektedir.

I-KURUMLAR VERGİSİ KANUNU YÖNÜNDEN

1- Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Açısından

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 01/01/2007 tarihinde yürürlüğe giren 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında, kurumların ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunması durumunda, kazancın tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılacağı; alım, satım, imalat

ve inşaat işlemleri, kiralama ve kiraya verme işlemleri, ödünç para alınması ve verilmesi, ikramiye, ücret ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemlerin her hal ve şartta mal veya hizmet alım ya da satımı olarak değerlendirileceği belirtilmiştir.

Aynı maddenin ikinci fıkrasında kurumların kendi ortakları, kurumların veya ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek kişi veya kurum ile idaresi, denetimi veya sermayesi bakımından doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunduğu ya da nüfuzu altında bulundurduğu gerçek kişi veya kurumların ilişkili kişi sayılacağı, üçüncü fıkrasında ise emsallere uygunluk ilkesinin, ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olmasını ifade ettiği hüküm altına alınmıştır.

Bu çerçevede, bankadan temin edilen kredinin şirket ortaklarının hissedar olduğu başka şirkete aktarılması işlemi, ilişkili kişiye sunulan bir finansman hizmeti olup kredi ile ilgili her türlü masraf ve faizi doğrudan doğruya bu şirketin üstlenmesi, kurumunuz tarafından herhangi bir masrafa katlanılmaması veya finansman hizmetinin şirketin faaliyet konuları arasında bulunmaması yapılan işlemin mahiyetini değiştirmemektedir. Söz konusu finansman hizmetinin ilişkisiz bir gerçek kişi veya kuruma verilmesi durumunda verilen hizmet karşılığı ilişkisiz kişiden bir bedel talep edileceğinden, bu hizmetin ilişkili kişiye verilmesi durumunda da verilen hizmet karşılığı bir bedelin talep edileceği tabiidir.

Dolayısıyla, kurumunuz tarafından bankadan kullanılan kredilerin tamamının veya bir kısmının ortakların ilgili bulunduğu şirkete kullandırılması durumunda, finansman hizmetine ilişkin bedelin, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 13 üncü madde hükmü ile 1 Seri No.lu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğde yapılan açıklamalara göre belirlenmesi gerekmektedir.

Ek 2: İlişkili Şirketten Yapılan Borçlanmaların Örtülü Sermaye Ve Transfer Fiyatlandırması Açısından Değerlendirilmesi Hakkındaki Özelge

T.C.

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI

İZMİR VERGİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

(Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü)

Sayı :84098128-176300-132

06/03/2013

Konu:İlişkili şirketten yapılan borçlanmaların örtülü sermaye ve transfer fiyatlandırması açısından değerlendirilmesi.

“ İlgide kayıtlı özelge talep formunuzda; Şirketiniz sermayesinin %80'ine sahip olan ... A.Ş.'nin ...Bank'tan dış ticaret sermaye şirketi statüsüne sahip kurum sıfatıyla temin ettiği ihracat kredilerini şirketinize tamamen aynı şartlarla kullandığını belirterek, söz konusu finansman işlemi için transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı, finansmanla ilgili faiz ve kur farkı giderlerinin gider kaydının mümkün olup olmadığı, krediyi veren bankanın ortağınız olan şirkete ve bu şirket tarafından da kurumunuza yansıtılan giderler üzerinden KDV uygulanıp uygulanmayacağı ve söz konusu masraf yansıtılmaları için fatura düzenlenmesine gerek bulunup bulunmadığı hususunda Başkanlığımız görüşü talep edilmektedir.

I-KURUMLAR VERGİSİ KANUNU YÖNÜNDEN

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "Safi Kurum Kazancı" başlıklı 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında, kurumlar vergisinin mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanacağı safi kurum kazancının tespitinde 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Bu hüküm uyarınca tespit edilecek kurum

kazancından Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 8. maddesi ile Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesinde yer alan giderler indirilecektir.

Diğer taraftan, Gelir Vergisi Kanunu'nun "İndirilecek Giderler" başlıklı 40 ıncı maddesinde, safi kazancın tespit edilmesinde indirilecek giderler sayılmış olup, aynı maddenin (1) numaralı bendinde ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderlerin safi kazancın tespitinde indirim konusu yapılacağı hükme bağlanmıştır. Anılan bent hükmü uyarınca, yapılan genel giderlerin indirim konusu yapılabilmesi için, söz konusu giderlerle kazancın elde edilmesi ve idamesi arasında doğrudan ve açık bir illiyet bağının bulunması, giderlerin kazancın elde edilmesine yönelik olması, harcamanın yapıldığı gelir doğuran olayın vergiye tabi bulunması, karşılığında gayri maddi bir kıymet iktisap edilmemiş olması ve maliyete dahil edilecek giderlerden olmaması gerekmekte olup, bu mahiyette olmayan giderlerin ticari kazancın tespitinde indirim konusu yapılabilmesi mümkün değildir.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12 nci maddesinin birinci fıkrasında, kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmının, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılacağı belirtilmiş olup, altıncı fıkrasında ise kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin, banka ve finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla kısmen veya tamamen kullandığı borçlanmaların örtülü sermaye sayılmayacağı hükme bağlanmıştır.

1 seri numaralı Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin "12.2.2. Banka ve finans kurumlarından temin edilerek kullanılan borçlar" başlıklı bölümünde, kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin banka veya finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla, yani kredi sözleşmesinin içerdiği vade, faiz oranı ve benzeri kullandırılma şartlarında herhangi bir değişiklik yapılmadan kısmen veya tamamen kullandığı borçlanmaların, örtülü sermaye kapsamı dışında tutulduğu; kredibilitesi olan grup şirketinin, anılan kaynaklardan temin edip ihtiyacı olan diğer grup şirketlerine aynı şartlarla kısmen

veya tamamen aktardığı kredilerin, örtülü sermaye tutarının tespitinde borç olarak dikkate alınmayacağı belirtilmiştir.

Burada yer alan açıklamalar uyarınca, Şirketinizin ortağı olan ...A.Ş.'nin ...bank'tan temin ettiği krediyi, kredi sözleşmesinin içerdiği vade, faiz oranı ve benzeri kullanma şartlarında herhangi bir değişiklik yapmadan şirketinize kullandırması durumunda, bu kredilerin örtülü sermaye tutarının tespitinde borç olarak dikkate alınmaması gerekmektedir.

Öte yandan, söz konusu finansmanla ilgili olarak katlanılan faiz ve kur farkı giderlerinin Gelir Vergisi Kanunu'nun 40 ıncı maddesinin (1) numaralı bendine göre kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılması mümkün bulunmaktadır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 01/01/2007 tarihinde yürürlüğe giren 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında ise, kurumların ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunması durumunda, kazancın tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılacağı; alım, satım, imalat ve inşaat işlemleri, kiralama ve kiraya verme işlemleri, ödünç para alınması ve verilmesi, ikramiye, ücret ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemlerin her hal ve şartta mal veya hizmet alım ya da satımı olarak değerlendirileceği belirtilmiştir.

Aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre, emsallere uygunluk ilkesi ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olmasını ifade etmektedir.

Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalara 1 seri numaralı Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Genel Tebliğinde yer verilmiştir.

Bu çerçevede, bankadan temin edilen kredinin aynı faiz oranı ve masrafları ile ilişkili şirkete kullandırılması işlemi, krediyi kullandıran şirket tarafından ilişkili şirkete sunulan bir finansman hizmeti mahiyetinde olup, söz konusu finansman hizmetinin ilişkisiz bir gerçek kişi veya kuruma verilmesi durumunda verilen bu hizmet karşılığı ilişkisiz gerçek kişi veya kurumdan bir bedel talep edileceğinden, bu

hizmetin ilişkili şirkete verilmesi durumunda da verilen hizmet karşılığı olarak bir bedelin talep edileceği tabiidir.

Dolayısıyla, bankadan temin edilen kredinin grup şirketine aktarılması işlemi, ilişkili kişiye sunulan bir finansman hizmeti olup kredi ile ilgili her türlü masraf ve faizi doğrudan doğruya grup şirketinin üstlenmesi, krediyi kullandıran şirket tarafından herhangi bir masrafa katlanılmaması veya finansman hizmetinin krediyi kullandıran şirketin faaliyet konuları arasında bulunmaması yapılan işlemin mahiyetini değiştirmemektedir.

... A.Ş.'nin bankadan temin ettiği krediyi aynı şartlarla şirketinize kullandırması durumunda, finansman hizmetine ilişkin bedelin, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 13 üncü madde hükmü ile 1 seri numaralı Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Genel Tebliğde yapılan açıklamalara göre belirlenmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, bankadan temin edilerek aynı şartlarda şirketinize kullandırılan kredi için transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtım hükümlerine göre belirlenecek emsallere uygun bir bedelin alınması, kredinin aynı şartlarla kullandırılması şartının ihlali anlamına gelmeyecek, dolayısıyla söz konusu borçlar örtülü sermaye sayılmayacaktır.”

Ek 3: PEŞİN FİYATLANDIRMA ANLAŞMASINA İLİŞKİN YILLIK RAPOR¹

I- GENEL BİLGİLER

- Mükellefin Adı, Ünvanı
- Bağlı olduğu vergi dairesi ve vergi kimlik numarası
- Adresi
- Faaliyet konusu
- Organizasyon yapısı
- İlişkili kişiler hakkındaki bilgiler (vergi kimlik numaraları, adresleri, telefon numaraları vb.)

II- TRANSFER FİYATLANDIRMASI ANALİZİNE İLİŞKİN BİLGİLER

- Peşin fiyatlandırma anlaşmasının geçerli olduğu hesap dönemi içinde ilişkili kişiler arasında gerçekleşen mülkiyet ilişkilerindeki değişiklikler, kurumun organizasyon yapısındaki değişiklikler
- Emsallere uygun fiyat/bedelin tespitinde esas alınan koşulların veya varsayımların geçerliliğini sürdürüp sürdürmediğine ilişkin bilgi
- İlgili hesap dönemi içinde anlaşmada öngörülen koşullar/kritik varsayımlardan karşılanamayanların neler olduğu ve ilgili koşullar/kritik varsayımların sağlanamamasının nedenleri
- Üstlenilen işlevler ve riskler, kullanılan varlıklar, ekonomik şartlar, sözleşme şartları ve yerine getirilen hizmetlerde yıl içinde gerçekleşen önemli maddi değişiklikler
- Gayri maddi varlıkların mülkiyetine ve alınan veya ödenen gayri maddi hak bedellerine ilişkin bilgi,
- Anlaşmaya taraf olan kurumların mali yapılarının özeti ve mükellefin mali yapısını etkileyebilecek düzeydeki değişiklikler

---

¹ 1 Seri No.lu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtım Hakkında Genel Tebliğ

- İlişkili kişiler tarafından anlaşmada yer almayan farklı muhasebe standartları ve yöntemleri kullanılmaya başlanmış ise bunlara ilişkin bilgi
- Anlaşmada öngörülen işlemlerin gerçekleşme tarihleri, miktarları ve ilgili işlemde ödemeyi yapan veya ödemeyi alan taraf
- Anlaşmada belirtilen yöntem ile hesaplanan fiyat ve hesaplama süreci, anlaşmada belirtilen yöntemin ilgili hesap döneminde uygulamasına ilişkin bilgi
- Anlaşmada, yıllık raporda yer alması tespit edilen diğer hususlar.

Ek 4: TRANSFER FİYATLANDIRMASI, KONTROL EDİLEN YABANCI KURUM VE ÖRTÜLÜ SERMAYEYE İLİŞKİN FORM²

KURUMA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	
Vergi Kimlik No:	
Kurum Sicil No:	
Kurum Ünvanı:	
Faaliyet Kodu:	
İrtibat Tel ve Fax No:	
Vergilendirme Dönemi:	

I-TRANSFER FİYATLANDIRMASI KAPSAMINDAKİ İLİŞKİLİ KİŞİLERE İLİŞKİN BİLGİLER				
	Yurt İçinde Bulunan İlişkili Kişi Adı-Ünvanı	Vergi Kimlik No/T.C. Kimlik No	Yurt Dışında Bulunan İlişkili Kişi Adı-Ünvanı	İlişkili Kişinin Bulunduğu Ülke
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

² 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ, (2 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliği'nin 6. maddesiyle değiştirilen şekli)

II-İLİŞKİLİ KİŞİLERLE GERÇEKLEŞTİRİLEN TRANSFER FİYATLANDIRMASINA İLİŞKİN İŞLEMLER			
		Alım (TL)	Satım (TL)
	Varlıklar		
1.	Hammadde- Yarı Mamul		
2.	Mamul- Ticari Mallar		
3.	Gayri Maddi Haklar/Varlıklar (Edinilen veya Kullanılan)		
4.	Kiralamalar		
5.	Diğer (Belirtiniz)		
	Hizmetler		
6.	İnşaat-Onarım-Teknik		
7.	Araştırma ve Geliştirme		
8.	Komisyon		
9.	Diğer (Belirtiniz)		
	Mali İşlemler		
10.	Ödünç Para/Kredi-Faiz		
11.	Gayri Nakdi Krediler		
12.	Mevduat/Repo-Faiz		
13.	Vadeli İşlemler (Türev Ürünler)		
14.	Menkul Kıymetler		
15.	Sigorta		
16.	Diğer (Belirtiniz)		
	Diğer İşlemler		
17.	İkramiye ve Benzeri Ödemeler		
18.	Grup İçi Hizmetler		
19.	Diğer (Belirtiniz)		
	Yapılan İşlemlerin Toplamı		

III-TRANSFER FİYATLANDIRMASINA KONU OLAN İŞLEMLERDE KULLANILAN YÖNTEM		
	Alım (TL)	Satım (TL)
Karşılaştırılabilir Fiyat Yöntemi		
Maliyet Artı Yöntemi		
Yeniden Satış Fiyatı Yöntemi		
Kâr Bölüşüm Yöntemi		
İşleme Dayalı Net Kâr Marjı Yöntemi		
Mükellefçe Belirlenen Yöntem		
Toplam İşlem Tutarı		

IV-KURUMUN YURTDIŞI İŞTİRAKLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER				
	Yurtdışı İştirakin Unvanı	Kanuni veya İş Merkezinin Bulunduğu Ülke	Kurumun Sermaye, Oy veya Kâr Payı Oranı	Yurtdışı İştirakin Gayrisafi Hasılatı
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

V- ÖRTÜLÜ SERMAYE UYGULAMASINA İLİŞKİN BİLGİLER	
Aktif Toplamı	
Toplam Borçlar	
Öz Sermaye Tutarı	
Toplam Faiz Giderleri	
Toplam Kur Farkı Giderleri	
Ortak veya Ortakla İlişkili Kişilerden Temin Edilen Borçların En Yüksek Olduğu Tarihteki Toplam Tutarı	

AÇIKLAMALAR:

Bu form, kurumlar vergisi mükellefleri tarafından doldurulacaktır. Formda yer alan transfer fiyatlandırması, kontrol edilen kurum kazancı ve örtülü sermayeye ilişkin işlemlerin bir veya birkaçının bulunması durumunda sadece bu işleme ilişkin kısım doldurulacak olup, formda belirtilen söz konusu işlemlerin bulunmaması durumunda bu form doldurulmayacak ve beyanname ekinde de gönderilmeyecektir.

I. “TRANSFER FİYATLANDIRMASI KAPSAMINDAKİ İLİŞKİLİ KİŞİLERE İLİŞKİN BİLGİLER” bölümüne 1 seri numaralı Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ gereğince ilişkili kişi kapsamında değerlendirilen ve gerek yurt içinde gerekse yurt dışında bulunan gerçek kişi ve kurumlara ilişkin bilgiler yazılacaktır. Örneğin, bir şirketin hem yurt içinde hem yurt dışında ilişkili olduğu gerçek kişi ve kurumlar bulunmasına rağmen ilgili hesap döneminde sadece yurt dışında bulunan ilişkili kişilerle işlem yapmış olması durumunda, forma sadece yurt dışında bulunan ilişkili kişi adı ve ünvanı ile bulunduğu ülke yazılacaktır.

II. “İLİŞKİLİ KİŞİLERLE GERÇEKLEŞTİRİLEN TRANSFER FİYATLANDIRMASINA İLİŞKİN İŞLEMLER” bölümünde yer alan işlemlerin alım ve satımından kastedilen; alım satımın yapılması ya da hizmetin alınıp verilmesi olarak anlaşılmalıdır. Örneğin, kiralama veya kiraya verme işlemleri, ödünç para alınması ve

verilmesi, ikramiye, ücret ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemler mal veya hizmet alım ya da satımıdır.

“Alım” sütununa, ilişkili kişi tarafından sağlanan işlem tutarı, “Satım” sütununa ise ilişkili kişiye sağlanan işlem tutarı yazılacak olup, kurumlar vergisi mükelleflerinin bir hesap dönemi içerisinde ilişkili kişilerle gerçekleştirdikleri tüm işlemlerine ilişkin alım ve satım tutarlarının yazılması gerekmektedir.

“Varlıklar” bölümünün 3 numaralı satırında yer alan Gayri Maddi Haklar/Varlıklar, patent, ticari marka, ticari unvan, tasarım ya da model gibi sınaî varlıkların kullanım hakkı ile edebi, sanatsal eserlerin mülkiyet hakları ve ticari bilgi birikimi (know how), ticari sırlar gibi fikri hakları kapsamaktadır.

“Diğer İşlemler” bölümünün 18 numaralı satırında yer alan Grup İçi Hizmetler, ilişkili şirketler arasında gerçekleşen, genellikle aynı gruba bağlı şirketlerden birinin diğerlerine verdiği hizmetleri ifade etmektedir.

III. “TRANSFER FİYATLANDIRMASINA KONU OLAN İŞLEMLERDE KULLANILAN YÖNTEMLER” bölümüne, ilişkili kişilerle yapılan işlemlerde kullanılan yöntemlere ilişkin alım ve satım tutarları yazılacaktır.

IV.“KURUMUN YURT DIŞI İŞTİRAKLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER” bölümü, kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği hesap döneminde, kurumların yurtdışı iştiraklerinin bulunması halinde doldurulacaktır.

Tablodaki sütunlar itibarıyla, iştirak edilen her bir yurtdışı iştirak için ayrı ayrı olmak üzere, yurtdışı iştirakin;

- Unvanı,
- Kanuni veya iş merkezinin bulunduğu ülke,
- Toplam gayrisafi hasılatı

ile yurtdışı iştirakte kurumun sermaye, oy veya kâr payı oranı (hangi oran daha yüksekse o oran dikkate alınacaktır) yazılacaktır.

V. “ÖRTÜLÜ SERMAYE UYGULAMASINA İLİŞKİN BİLGİLER”bölümü, kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği hesap döneminde ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilen bir borç bulunması halinde aşağıda yer alan açıklamalar çerçevesinde doldurulacaktır.

“Aktif Toplamı”: Kurumun hesap dönemi başında çıkartılmış olan bilânçosunda yer alan bilgilere göre doldurulacaktır.

“Toplam Borçlar”: Kurumun hesap dönemi başında çıkartılmış olan bilânçosunda yer alan bilgilere göre doldurulacaktır.

“Öz Sermaye Tutarı”: Kurumun öz sermayesi bu tabloda yer alan Aktif Toplamı ve Toplam Borçlar dikkate alınarak, 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin "12.1.5" bölümünde yapılan açıklamalar çerçevesinde hesaplanacaktır.

“Toplam Faiz Giderleri”: Ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilen borç nedeniyle hesap dönemi içinde gerçekleşen ve maliyetlere veya faaliyet giderlerine intikal etmiş olan faiz giderlerinin toplamı yazılacaktır.

“Toplam Kur Farkı Giderleri”: Ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilen borç nedeniyle hesap dönemi içinde gerçekleşen ve maliyetlere veya faaliyet giderlerine intikal etmiş olan kur farkı giderlerinin toplamı yazılacaktır.

“Ortak veya Ortakla İlişkili Kişilerden Temin Edilen Borçların En Yüksek Olduğu Tarihteki Toplam Tutarı”: İlgili hesap döneminde ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilen borçların en yüksek olduğu tarihteki toplam tutarı yazılacaktır.

Ek 5: YILLIK TRANSFER FİYATLANDIRMASI RAPORU³

Mükellefin faaliyet alanı, gerçekleştirilen işlevler, üstlendikleri riskler, sahip oldukları varlıklar, ekonomik koşullar, pazar koşulları ve iş stratejileri hakkındaki bilgiler

II- İLİŞKİLİ KİŞİLER HAKKINDAKİ BİLGİLER

İlişkili kişilerin vergi kimlik numaraları, adresleri, telefon numaraları vb. ile ilişkili kişilerin faaliyet alanı, bu alandaki ekonomik koşullar, pazar koşulları, yasal düzenlemeler, iş stratejileri, ilişkili kişilerin gerçekleştirdiği işlevler, üstlendikleri riskler, sahip oldukları varlıklar hakkında ayrıntılı bilgiler

III- İLİŞKİLİ KİŞİLER ARASINDAKİ İŞLEMİN AYRINTILARINA İLİŞKİN BİLGİLER

İlişkili kişiler arasındaki bütün işlemlere ve sözleşmelere ait ayrıntılı bilgiler

IV- TRANSFER FİYATLANDIRMASI ANALİZLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

Karşılaştırılabilirlik analizine ilişkin ayrıntılar ve karşılaştırılabilir işlemlerin seçiminde kullanılan kıstaslar, karşılaştırılabilirliğin tespitinde düzeltim yapılmış ise buna ilişkin ayrıntılı bilgiler, kullanılan transfer fiyatlandırması yönteminin diğer yöntemlerle karşılaştırılarak bu yöntemin kullanılma gerekçeleri ile bu yöntemin en uygun yöntem olduğuna ilişkin bilgi, belge ve hesaplamalar, emsallere uygun fiyat/bedel veya kâr marjının saptanmasında kullanılan hesaplamalara ilişkin ayrıntılı bilgiler, emsal fiyat aralığı tespit edilmiş ise bu aralığa ilişkin hesaplamaları içeren ayrıntılı bilgiler

---

³ 1 Seri Nolu Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Hakkında Genel Tebliğ